

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)
ปริญญา

เศรษฐศาสตร์สหกรณ์

สหกรณ์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี

Factors Affecting Net Profit of Cooperatives in Chanthaburi Province

นามผู้วิจัย นายอภิญญาณ บังเกิดสุข

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ ปิติปัญญา, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์สุวรรณา ชูโชติ, วท.ม.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์, Dr.rer.soc.oec.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี

Factors Affecting Net Profit of Cooperatives in Chanthaburi Province

โดย

นายอภิญญาณ บังเกิดสุข

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์)

พ.ศ. 2552

อภิญญา บังเกิดสุข 2552: ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์สหกรณ์) สาขาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ ภาควิชา
สหกรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ ปิติปัญญา, Ph.D.
99 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและพัฒนาการของสหกรณ์การเกษตรใน
พื้นที่จังหวัดจันทบุรี และวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อเงินส่วนเกินหรือกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตร
ในพื้นที่ดังกล่าว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 37 สหกรณ์
ข้อมูลหลักที่ใช้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลของสหกรณ์ดังกล่าวถูกเก็บรวบรวมในช่วงปี พ.ศ. 2550 สถิติ
ที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย รวมถึงการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอยเชิงซ้อน

ผลการวิจัยพบว่า ทุนดำเนินงานหมุนเวียน ทุนดำเนินงานถาวร ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ และ
ปริมาณธุรกิจการให้บริการและการส่งเสริมการเกษตร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิ
ของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อสหกรณ์มีทุนดำเนินงาน
หมุนเวียน ทุนดำเนินงานถาวร ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ และ ปริมาณธุรกิจการให้บริการและการส่งเสริม
การเกษตร เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.018, 0.009, 0.019 และ 0.209
บาท ตามลำดับ

ดังนั้นเพื่อเพิ่มกำไรหรือเงินส่วนเกินให้มากขึ้น สหกรณ์ควรผลักดันให้มีการเพิ่ม
ทุนดำเนินงานหมุนเวียน ทุนดำเนินงานถาวร ธุรกิจสินเชื่อ และธุรกิจการให้บริการและส่งเสริม
การเกษตรให้มากขึ้น พร้อมทั้งพยายามลดค่าใช้จ่ายการดำเนินธุรกิจประเภทต่าง ๆ ลง

Apinyan Bangkerdsuk 2009: Factors Affecting Net Profit of Cooperatives in Chanthaburi Province. Master of Arts (Cooperative Economics), Major Field: Cooperative Economics, Department of Cooperative. Thesis Advisor: Assistant Professor Rangsan Pitipunya, Ph.D. 99 pages.

This research aimed to study the present situation and development of agricultural cooperatives in chanthaburi province and analyze factors affecting net profit of cooperatives.

Data of 37 agricultural cooperatives in chanthaburi province were collected. The data were analysed by percentage, mean, and multiple linear regression.

The research indicated that current capital, fixed capital, value of credit business and service and agricultural extension business had significant positive relation with net profit of cooperatives. The result pointed that every one bath of increasing of current capital, fixed capital, value of credit business, and value of service and agricultural extension business will increase 0.018, 0.009, 0.019 and 0.209 bath of the net profit respective.

Therefore, to increase net profit, the agricultural cooperatives should try to increase current capital, fixed capital, value of credit business, value of service and agricultural business and reduce the business cost.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

____ / ____ / ____

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.รังสรรค์ ปิติปัญญา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้ให้คำแนะนำ ปรึกษา และช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาตลอด ขอกราบขอบพระคุณ รศ.สุวรรณา ชูโชติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ พี่วีรยุทธ พี่แหวน พี่ภา และเจ้าหน้าที่สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรีทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษาพร้อมอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบพระคุณ คุณลุงสมบัติ คุณลุงเดชา ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่ร่วมไปเก็บข้อมูลกับผู้เขียน จนทำให้วิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จขึ้นได้ ขอขอบคุณ พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคนที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจจนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ในท้ายที่สุด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสุขุม และคุณแม่จ่านงค์ ที่คอยดูแลและเป็นกำลังใจ รวมทั้งคอยสนับสนุนทางด้านการศึกษาดำเนินการมาจนทำให้ผู้เขียนนี้สามารถมายืน ณ จุดนี้ได้ รวมทั้งขอขอบคุณคุณอรุณศรี บังเกิดสุข พี่สาวของผู้เขียนที่คอยห่วงใยและคอยดูแลได้ถามถึงการทำวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าเสมอมา

ผู้เขียนขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

อภิญญาณ บังเกิดสุข

พฤษภาคม 2552

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
แนวคิดและทฤษฎี	4
แนวคิดเกี่ยวกับกำไร	4
ความหมายของสหกรณ์	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
กรอบแนวความคิด	30
สมมติฐานการศึกษา	31
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
บทที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่และสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี	37
สภาพทั่วไปของจังหวัดจันทบุรี	37
พัฒนาการของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี	52
ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการศึกษา	78
สภาพทั่วไปของสหกรณ์ และกำไรสุทธิ	78
ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิ	88
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	91
สรุปผลการศึกษา	91
ข้อเสนอแนะ	95
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	97
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	99

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขนาดพื้นที่ในอำเภอต่างๆของจังหวัดจันทบุรี	42
2	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี 2547 จำแนกตามสาขา	44
3	สถิติการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปีการเพาะปลูก 2542 – 2546 จังหวัดจันทบุรี	46
4	มูลค่า การค้าชายแดนไทย – กัมพูชาผ่านด่านศุลกากรจันทบุรี ระหว่างปี 2535- 2547	51
5	การรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรสหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด	57
6	การรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรสหกรณ์การเกษตรมะขาม	59
7	จำนวนสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	63
8	จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	64
9	ประเภทของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	65
10	สินทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	66
11	หนี้สินของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	66
12	ทุนของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	69
14	การรับฝากเงินของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	70
15	ธุรกิจการจัดหาปัจจัยการผลิตของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	72
16	ธุรกิจการรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	74
17	ธุรกิจการบริการและส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรใน จังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	75
18	รายได้ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร ปี 2547-2550	76
19	กำไรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550	77
20	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามจำนวนสมาชิกกับกำไรสุทธิ ปี 2550	79
21	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามประเภทสหกรณ์การเกษตร กับกำไรสุทธิปี 2550	79
22	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามสินทรัพย์ กับกำไรสุทธิ ปี 2550	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามหนี้สินของสหกรณ์ กับกำไรสุทธิปี 2550	81
24	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามทุนของสหกรณ์ กับกำไรสุทธิปี 2550	81
25	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณธุรกิจสินเชื่อ กับกำไรสุทธิปี 2550	82
26	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณจัดหาสินค้ามาจำหน่าย กับกำไรสุทธิปี 2550	83
27	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามรายได้ปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิต กับกำไรสุทธิปี 2550	83
28	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณธุรกิจการให้บริการและ ส่งเสริมการเกษตรกับกำไรสุทธิปี 2550	84
29	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ธุรกิจสินเชื่อกับกำไรสุทธิปี 2550	85
30	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ของสหกรณ์ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย กับกำไรสุทธิ ปี 2550	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
31	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ธุรกิจรวบรวมผลผลิตกับกำไรสุทธิปี 2550	87
32	จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร กับกำไรสุทธิปี 2550	88
33	การทดสอบสมมติฐาน	89

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แผนภูมิโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร	17
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	30
3	ที่ตั้งและอาณาเขตของจังหวัดจันทบุรี	38
4	โครงสร้างชุมชนสหกรณ์การเกษตรจันทบุรี	61
5	โครงสร้างชมรมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร	62

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญปัญหา

สหกรณ์เป็นองค์กรทางธุรกิจที่แตกต่างจากธุรกิจโดยทั่วไป กล่าวคือ สหกรณ์เป็นองค์กรของสมาชิก ดำเนินการโดยสมาชิก และเพื่อประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก โดยสหกรณ์จะตั้งอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ การช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการประหยัด สหกรณ์จะดำเนินงานอยู่บนพื้นฐานแห่งประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิก ซึ่งในปัจจุบันมีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สหกรณ์ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2459 ในรูปสหกรณ์หาทุน และได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบันสหกรณ์ถูกแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งจำนวนสหกรณ์ทั้งหมดมีถึง 7,689 สหกรณ์ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2551) โดยสหกรณ์ประเภทการเกษตรมีจำนวนสหกรณ์มากที่สุดถึง 4,351 สหกรณ์ และสมาชิกก็มากที่สุด

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินงาน ธุรกิจจำนวนมากมีกำไรจากการประกอบการลดลง และจำนวนหนึ่งประสบภาวะการขาดทุน ในกรณีของสหกรณ์ แม้ว่ากำไรจะไม่ใช่ว่าเป้าหมายหลักของการดำเนินการ แต่ก็มีความสำคัญต่อการวัดประสิทธิภาพในการบริหารงาน และการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ในทางกฎหมาย เมื่อสิ้นปีทางบัญชี ถ้าสหกรณ์ได้รับกำไรหรือส่วนเกินสุทธิ จากการดำเนินธุรกิจ จะต้องจัดสรรกำไรสุทธิไปเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และเป็นค่าบำรุงสนับสนุนสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่เกินร้อยละ 5 แต่ไม่เกิน 10,000 บาท สำหรับกำไรสุทธิที่เหลือ จะถูกจัดสรรไปเป็นเงินปันผลตามหุ้นให้กับสมาชิก เงินเฉลี่ยคืนตามส่วนของการทำธุรกิจกับสหกรณ์ และเป็นทุนเพื่อสาธารณประโยชน์แก่ชุมชน (คันสร กมภักดี, 2549) นอกจากนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาของสหกรณ์แล้ว กำไรสุทธิหรือส่วนเกินนี้ยังใช้เป็นมาตรวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสำเร็จในเชิงธุรกิจของสหกรณ์ด้วย

ดังนั้นถ้าใครมีความสำคัญต่อการพัฒนางานสหกรณ์มาก และเป็นประเด็นที่ควรวิเคราะห์ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับสาเหตุหรือปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิ ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัย จะทำการศึกษาในครั้งนี้และเนื่องจากข้อจำกัดในระยะเวลา และงบประมาณในที่นี่จึงเลือกใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณีโดยเลือกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เป็นพื้นที่ศึกษาซึ่งได้เลือกพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรีเป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากมีสหกรณ์ตั้งอยู่มากพอสมควร และเป็นจังหวัดที่อยู่ไม่ไกลจาก กรุงเทพมหานครมากนักซึ่งจะทำให้เก็บข้อมูลรายละเอียดต่างๆเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและครบถ้วน และเนื่องจากคนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร ในที่นี่จึงเลือกศึกษาเฉพาะกรณีของ สหกรณ์การเกษตรเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงพัฒนาการและสภาพทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อเงินส่วนเกินหรือกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านเงินของสหกรณ์การเกษตร เช่น ทุนดำเนินงาน และปริมาณธุรกิจด้านต่างๆ โดยข้อมูลหลักที่ใช้จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ อย่างไรก็ดี ตามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของสหกรณ์จะใช้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ โดยจะเก็บตั้งแต่เริ่มกิจการสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี ส่วนข้อมูลด้านการเงินจะเก็บในช่วงปี 2547 – 2550

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี รวมทั้งทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ ซึ่งความรู้ที่ได้เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนทางเพิ่มกำไรให้กับสหกรณ์ทั้งในพื้นที่ศึกษา และในที่อื่นๆ ที่มีสภาพเงื่อนไขใกล้เคียงกัน

นิยามศัพท์

สหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งและดำเนินการในจังหวัดจันทบุรี

กำไร หมายถึง ผลตอบแทนที่สหกรณ์ได้ประกอบธุรกิจจนเกิดเป็นส่วนหนึ่งของรายรับที่สูงกว่าต้นทุน ซึ่งได้แก่ กำไรโดยในทางสหกรณ์จะเรียกว่าส่วนเกิน

ปริมาณธุรกิจ หมายถึง ปริมาณธุรกิจที่เกิดจากการที่สหกรณ์ได้ดำเนินธุรกิจต่างๆ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ, ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย, ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินธุรกิจต่างๆ ของสหกรณ์ ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ, ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย, ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจให้บริการและส่งเสริมการเกษตร

ทุนดำเนินงาน หมายถึง สินทรัพย์ของสหกรณ์ ซึ่งได้แก่ ทุนดำเนินงานถาวร และทุนดำเนินงานหมุนเวียน

บทที่ 2

ตรวจเอกสาร

แนวคิดและทฤษฎี

แนวความคิดเกี่ยวกับกำไร

ความหมายกำไร

กำไร หมายถึง ผลตอบแทนที่ผู้ประกอบการได้ดำเนินงานขององค์กรธุรกิจเกิดเป็นส่วน
ของรายรับที่สูงกว่าต้นทุน เป็นผลตอบแทนที่องค์กรธุรกิจในฐานะผู้ประกอบการควรจะได้รับ
แนวความคิดเกี่ยวกับกำไร ยังมีข้อแตกต่างกันระหว่างกำไรทางบัญชี(Accounting) และกำไรทาง
เศรษฐศาสตร์ (Economic Profit) (เพชรี ขุมทรัพย์, 2536: 43)

กำไรทางบัญชี กำไรทางบัญชีเองยังไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับหลักการบัญชีแต่ละธุรกิจถือ
ปฏิบัติอยู่ และตามหลักการบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปนั้นก็มีวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง เช่น
การตีราคาสินค้าคงเหลือ อาจใช้ราคาทุนหรือราคาตลาด หรือราคาอื่นๆ วิธีการคิดค่าเสื่อมราคา
ก็มีหลายวิธีด้วยกัน เช่น ค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรง, ค่าเสื่อมราคาแบบผลบวกจำนวนปีอายุการใช้งาน,
ค่าเสื่อมราคาแบบยอดคงเหลือลดลงทวีคูณ หรือวิธียอดคงเหลือลดลงในอัตราสองเท่าของค่าสึก
หรอและค่าเสื่อมราคาวิธีเส้นตรง เป็นต้น นโยบายการตั้งสำรองลูกหนี้สูญ ก็สามารถกำหนดได้
หลายแบบ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่ทำให้กำไรของธุรกิจแตกต่างกันได้ทั้งๆ ที่มีข้อมูลชุด
เดียวกัน (เพชรี ขุมทรัพย์, 2520: 4-5)

กำไรทางเศรษฐศาสตร์ กำไรทางเศรษฐศาสตร์ยังมีความหมายไม่ชัดเจนเช่นกัน
ตามทฤษฎีแล้วจุดที่ธุรกิจจะได้กำไรสูงสุดคือจุดที่รายได้ส่วนเพิ่ม (Marginal Revenue) เท่ากับ
ต้นทุนส่วนเพิ่ม (Marginal Cost) ซึ่งในทางปฏิบัติยังไม่มีผู้ใดสามารถบอกได้ว่าจุดดังกล่าวนั้น
จะเกิดขึ้นได้เมื่อใด (เพชรี ขุมทรัพย์, 2520: 4-5)

บทบาทของกำไร

กำไรเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจทั่วไป ผู้ประกอบการธุรกิจต่างก็มุ่งหวังที่จะแสวงหาผลกำไรเพื่อนำไปเป็นผลตอบแทนในการจัดสรรทรัพยากรการผลิตขององค์กรและการหาทำกำไรกระทำได้โดยการจัดหาสินค้าและบริการต่างๆ ให้แก่สมาชิกของสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของธุรกิจมี 2 ประการ คือ

1. การสนองความต้องการของสังคมโดยการจัดหาสินค้าและบริการให้เพียงพอ
2. การแสวงหากำไร โดยให้มีความเสี่ยงภัยน้อยที่สุด

กำไรมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจและต่อระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบผสม เนื่องจากกำไรเป็นตัวดึงดูดให้ผู้ประกอบการได้ทำการขยายกำลังการผลิตสินค้าและบริการ รวมทั้งเป็นตัวดึงดูดใจให้องค์กรธุรกิจรายใหม่เข้ามาแข่งขันในตลาดเพื่อผลิตสินค้าและบริการที่มีคุณภาพให้แก่สังคมเพิ่มขึ้น ทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการใช้ปัจจัยการผลิตมากขึ้น ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่อเนื่องมากมาย และส่งผลต่อสวัสดิการสังคม (Social Welfare) ดีขึ้นเพราะประชาชนมีรายได้จากการขายสินค้าอันเกิดจากปัจจัยการผลิต และได้บริโภคสินค้าที่มีคุณภาพสูงขึ้นนอกจากนี้ กำไวยังเป็นตัวชี้วัดที่จะบ่งบอกให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าองค์กรธุรกิจนั้นๆจะดำเนินงานไปยังทิศทางใด ธุรกิจควรจะขยายงานต่อไป หรือควรคงธุรกิจไว้ในระดับเดิม หรือลดขนาดกำลังการผลิตลง (Downsizing) หรืออาจล้มเลิกการประกอบกิจการไป

บทบัญญัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรกำไรสุทธิ

กำไรเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจทั่วไป ผู้ประกอบการธุรกิจต่างก็มุ่งหวังที่จะแสวงหาผลกำไรเพื่อนำไปเป็นผลตอบแทนในการจัดสรรทรัพยากรการผลิตขององค์กรและการหาทำกำไรกระทำได้โดยการจัดหาสินค้าและบริการต่างๆ ให้แก่สมาชิกของสังคม แม้ว่าสหกรณ์จะมีข้อจำกัดที่มุ่งแสวงหากำไร แต่การดำเนินงานภายใต้นโยบายราคาตลาด จึงทำให้เกิดผลกำไร ดังนั้นสหกรณ์จึงต้องมีการจัดสรรผลกำไร เพื่อประโยชน์แก่สมาชิก ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อความแข็งแกร่งของสหกรณ์และขบวนการสหกรณ์ และเพื่อสังคมส่วนรวม (พระราชบัญญัติสหกรณ์, 2542)

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของสหกรณ์ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด (ปัจจุบันกำหนดไว้ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท)

กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรองและค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรได้ภายใต้ข้อบังคับ ดังต่อไปนี้

1. จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวงสำหรับสหกรณ์แต่ละประเภท (ปัจจุบันกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิสำหรับสหกรณ์ทุกประเภท)
2. จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ในระหว่างปี
3. จ่ายเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ
4. จ่ายเป็นทุนสะสมไว้ เพื่อดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดของสหกรณ์ตามที่กำหนดในข้อบังคับ

กฎหมายและข้อบังคับของสหกรณ์ว่าด้วยการจัดสรรกำไรสุทธิ

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีและได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชี ที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่าสหกรณ์มีกำไรสุทธิ ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ และเป็นค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยไม่เกินร้อยละห้าของกำไรสุทธิ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่คณะกรรมการพัฒนาการสหกรณ์แห่งชาติกำหนด กำไรสุทธิประจำปี ที่เหลือจากการจัดสรรตามความในวรรคก่อนนั้น ที่ประชุมใหญ่อาจจะจัดสรรได้ดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมสหกรณ์)

1. เป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วให้แก่สมาชิก แต่ต้องไม่เกินอัตรากำหนดในกฎกระทรวง โดยคิดให้ตามส่วนแห่งระยะเวลา อนึ่ง ถ้าสหกรณ์ถอนทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผลตาม (4) ออกจ่ายเป็นเงินปันผลสำหรับปีใดด้วยจำนวนเงินปันผลทั้งสิ้นที่จ่ายสำหรับปีนั้นก็ต้องไม่เกินอัตราดังกล่าวมาแล้ว ในการคำนวณเงินปันผลตามหุ้น ให้ถือว่าหุ้นที่สมาชิกได้ชำระต่อสหกรณ์ภายในวันที่ห้าของเดือน มีระยะเวลาสำหรับคำนวณเงินปันผลตั้งแต่เดือนนั้น ส่วนหุ้นที่สมาชิกชำระต่อสหกรณ์หลังวันที่ห้าของเดือน สหกรณ์จะคิดเงินปันผลให้ตั้งแต่เดือนถัดไป

2. เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับสหกรณ์ในระหว่างปี เว้นแต่สมาชิกที่ผิดนัดการส่งเงินงวดชำระหนี้ไม่ว่าต้นเงินหรือดอกเบี้ยในปีใด มิให้ได้รับเงินเฉลี่ยคืนสำหรับปีนั้น

3. เป็นเงินโบนัสแก่กรรมการและเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ

4. เป็นทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผล ไม่เกินร้อยละสองแห่งทุนเรือนหุ้นของสหกรณ์ตามที่มีอยู่ในวันสิ้นปีนั้น ทุนรักษาระดับอัตราเงินปันผลนี้จะถอนได้โดยมติแห่งที่ประชุมใหญ่เพื่อจ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้น ตามข้อ (1)

5. เป็นทุนเพื่อการศึกษาอบรมทางสหกรณ์ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ ตามระเบียบของสหกรณ์

6. เป็นทุนสาธารณประโยชน์ไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิ ตามระเบียบของสหกรณ์

7. เป็นทุนสวัสดิการ หรือการสงเคราะห์ตามสมควรแก่สมาชิกและครอบครัวไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิตามระเบียบของสหกรณ์

8. เป็นทุนเพื่อจัดตั้งสำนักงานหรือทุนอื่นๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่สหกรณ์

9. กำไรสุทธิส่วนที่เหลือ (ถ้ามี) ให้จัดสรรเป็นทุนสำรองทั้งสิ้น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกำไร (เพชรี ขุมทรัพย์, 2544 : 3)

1. ประเภทของธุรกิจ จะบอกให้เราทราบถึงความสามารถในการทำกำไร และความเสี่ยงของธุรกิจนั้น เช่น กิจกรรมที่จำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภค เป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่ำ ในขณะที่เดียวกันก็มีความสามารถในการหากำไรไม่สูงนักเปรียบเทียบกับกิจกรรมที่จำหน่ายเสื้อผ้าสุภาพสตรี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงสูง เพราะเสี่ยงต่อการล้าสมัย เนื่องจากเสื้อผ้าสุภาพสตรีนั้นมักเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ในขณะเดียวกันกิจกรรมประเภทนี้เป็นกิจกรรมที่มีความสามารถในการทำกำไรสูง

2. ขนาดของธุรกิจ หมายถึง จำนวนเงินที่ธุรกิจนำมาลงทุน ถ้าเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ก็จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก และขนาดธุรกิจควรเป็นเท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจว่าเป็นธุรกิจประเภทใด เช่น ธุรกิจประกอบอุตสาหกรรม ธุรกิจขายส่ง หรือขายปลีก เป็นต้น ซึ่งขนาดของธุรกิจแต่ละประเภทย่อมแตกต่างกันไป แม้แต่กิจกรรมประเภทเดียวกัน เช่น กิจกรรมที่จำหน่ายอาหารก็ยังมีขนาดแตกต่างกัน กล่าวคือ ภัตตาคารซึ่งจำหน่ายอาหารหลายๆ ชนิดย่อมมีขนาดใหญ่กว่าร้านขายก๋วยเตี๋ยวที่มีเพียงก๋วยเตี๋ยวเดียว โดยธุรกิจขนาดใหญ่หากดำเนินงานล้มเหลวย่อมจะได้รับความเสียหายมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจขนาดเล็ก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าธุรกิจขนาดใหญ่จะมีความเสี่ยงมากกว่าธุรกิจขนาดเล็ก ในทางตรงกันข้ามธุรกิจขนาดใหญ่จะมีความสามารถในการทำกำไรสูงกว่าธุรกิจขนาดย่อม เพราะธุรกิจขนาดใหญ่ได้เปรียบในด้านต้นทุน นอกจากนี้ยังได้เปรียบในด้านการตลาดด้วย

3. สัดส่วนการลงทุนในสินทรัพย์ ธุรกิจแต่ละประเภทย่อมมีโครงสร้างของสินทรัพย์แตกต่างกันไป เช่น ในกิจกรรมอุตสาหกรรม (ผู้ผลิต) ย่อมจะลงทุนในสินทรัพย์ถาวรสูงกว่าธุรกิจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการค้าปลีก ในทางตรงกันข้ามธุรกิจประเภทค้าปลีกย่อมต้องลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนสูงกว่าธุรกิจผลิต หรือร้านค้าส่งย่อมต้องลงทุนในสินค้าและลูกหนี้สูงกว่าร้านค้าปลีก ส่วนประกอบของสินทรัพย์ในธุรกิจแต่ละประเภทควรเป็นเท่าไรจึงจะเหมาะสมนั้นยังเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบแน่นอน และสิ่งนี้ยังคงเป็นปัญหาที่ผู้บริหารการเงินต้องศึกษาด้วยตัวเอง ถ้าการตัดสินใจไม่เหมาะสมย่อมทำให้การดำเนินธุรกิจประสบกับความล้มเหลว

ความหมายของสหกรณ์

มีผู้เกี่ยวข้องอยู่ 3 ฝ่ายคือ สมาชิก คณะกรรมการ และฝ่ายจัดการ โดยทั้งสามฝ่ายจะทำงานกันเป็นคณะเพื่อบรรลุเป้าหมายของสหกรณ์ วิธีการบริหารสหกรณ์จะเริ่มที่สมาชิกทำการเลือกตั้งคณะกรรมการในที่ประชุมใหญ่เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิก ในการบริหารและกำหนดนโยบายของสหกรณ์จากนั้นคณะกรรมการการดำเนินการ จะพิจารณาจัดจ้างฝ่ายจัดการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้จัดการละเจ้าหน้าที่สหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่ทำงานประจำวันของสหกรณ์ มีการตรวจสอบกิจการโดยผู้ตรวจสอบกิจการสหกรณ์ และมีพนักงานเจ้าหน้าที่สหกรณ์ จะคอยให้คำแนะนำส่งเสริมและช่วยเหลือสหกรณ์และสอบบัญชีสหกรณ์ เมื่อครบรอบปีบัญชี คณะกรรมการการดำเนินงานจะรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาผลงานที่ผ่านมา ละให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงานในปีต่อไป (นรินทร์พร จุลมนต์, 2542: 115) โดยสรุปแล้ว บุคคลผู้มีบทบาทสำคัญและโดยตรงต่อการดำเนินงานของสหกรณ์จึงประกอบด้วย 3 ฝ่าย คือสมาชิกคณะกรรมการดำเนินการ และฝ่าย

ความหมายของสินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สามารถวัดมูลค่าเป็นเงินได้ทั้งมีตัวตนและไม่มีตัวตน สินทรัพย์ที่มีตัวตนทางบัญชี คือ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ วัสดุสำนักงาน เครื่องใช้สำนักงาน เป็นต้น สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนทางบัญชี คือ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สัมปทานบัตร

ความหมายของผู้นำ หมายถึง สมาชิกของกลุ่มที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อคนอื่นๆ ในกลุ่มคือ แฝ่อิทธิพลไปยังคนอื่นมากกว่าที่คนอื่นจะแฝ่อิทธิพลมายังตน ละสมาชิกคนอื่นๆ ยอมรับโดยสมัครใจว่าบุคคลนี้เป็นผู้นำของกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำอาจได้รับตำแหน่งมาโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งหรือยกตัวเองขึ้นมาเป็นผู้นำก็ได้ แต่สมาชิกกลุ่มยอมรับว่าเป็นผู้นำด้วยความจริงใจ ส่วนผู้จัดการคือผู้ที่ผลักดันกิจกรรมต่างๆ ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย และให้งานประสบความสำเร็จ สำหรับหัวหน้า (Header) หมายถึง บุคคลหนึ่งของกลุ่มที่ได้รับอำนาจจากภายนอกกลุ่มให้มาเป็นผู้นำของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกของกลุ่มไม่ศรัทธาหรือไม่ยอมรับว่าเป็นผู้นำของตนอย่างจริงใจ เป็นผู้นำที่สมาชิกยอมรับด้วยด้วยความจำใจเท่านั้นเพราะแต่งตั้งมาโดยอำนาจของกฎหมายหรือโดยคำสั่งของเบื้องบน (สมคิด บางโม, 2541: 76)

ความสามารถ หมายถึง คุณลักษณะของคนที่มีอยู่ในตัวและมีความสัมพันธ์อย่างเป็นเหตุและผลกับประสิทธิภาพของงานหรือผลงานที่มีคุณค่าสูงสุด หรือ ความสามารถหมายถึง ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ที่แสดงออกในเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่มีคุณค่าสูงสุดของผลงาน โดยความสามารถประกอบไปด้วย 7 ด้าน คือ ด้านการมุ่งลูกค้า ด้านการสื่อสาร ด้านทำงานเป็นทีม ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะพิเศษเฉพาะทาง ด้านความยืดหยุ่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ (ดนัย เทียนพุฒ, 2543: 81)

การจัดการ หมายถึง เป็นกระบวนการทำงานของการวางแผน การจัดการองค์กร การสั่งการและการควบคุมกำลังความสามารถของสมาชิกองค์กร และการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ (สมยศ นาวิการ, 2538: 28)

ความสามารถในการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการวางแผนวางระบบและวิธีการปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับประเภทของธุรกิจและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง (ดนัย เทียนพุฒ, 2543: 81)

ความสามารถในการจัดการนี้ สามารถแบ่งออกเป็นความสามารถด้านต่างๆ ได้หลายด้าน แต่ในที่นี้จะจำแนกความสามารถตามที่สามารถจะเรียนรู้ได้จากทางการศึกษา (Study) การปฏิบัติ (Practice) และผลลัพธ์ย้อนกลับ (Feedback) โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความสามารถด้านการวางแผนจัดการ ความสามารถด้านการทำงานร่วมกัน ความสามารถด้านการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ ความสามารถด้านการรับรู้ข่าวสาร และความสามารถด้านการบริหารจัดการตัวเอง

1. ความสามารถด้านการติดต่อสื่อสาร คือ ความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ทำให้มีความเข้าใจในตัวข้อมูลนั้นตรงกัน ทั้งตัวเราและผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง เพราะในการทำงานนั้นจำเป็นต้องมีการสื่อสารระหว่างกัน เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ในขณะทำงาน ซึ่งความสามารถด้านการติดต่อสื่อสารประกอบด้วย

1.1 การติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ คือการพูดคุยกันในชีวิตประจำวันของสังคมทั่วไป โดยมีการโต้ตอบกันไปมา เป็นการสื่อสารที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในชีวิตประจำวันนอกเหนือจากเรื่องงาน

1.2 การติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ คือแจ้งข่าวสารหรือข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงให้กับกลุ่มผู้ฟังที่แน่นอน มักเป็นการสื่อสารในการนำเสนอผลงาน หรือข่าวสารในสิ่งต่างๆ ให้กับลูกค้าหรือเพื่อนร่วมงาน หรือให้กับกลุ่มผู้ฟังที่เจาะจง

1.3 การเจรจาต่อรอง เป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายที่ค้นหาวิธีการที่จะประนีประนอมเพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

2. ความสามารถด้านการวางแผนจัดการ จะเกี่ยวข้องว่า งานไหนจะต้องทำ และจะต้องทำด้วยวิธีไหน อย่างไรถึงจะสำเร็จ รวมไปถึงมีวิธีติดตามงานอย่างตลอดเวลา ซึ่งประกอบด้วย

2.1 การรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และการแก้ไขปัญหา เป็นความสามารถในการค้นหาวิธี การแก้ปัญหาแบบต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลจากหลายๆ แหล่งมาประกอบการตัดสินใจ

2.2 การวางแผนและการจัดการโครงการ เป็นความสามารถในการพัฒนาและวางแผนให้กับงาน กำหนดความสำคัญของแต่ละงาน รวมไปถึงการมอบหมายงาน และมอบอำนาจให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การบริหารเวลา เป็นความสามารถในการจัดการด้านเวลา ให้กับงานแต่งงานที่ต้องทำ หรือกับงานที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้แรงกดดันเรื่องเวลา

2.4 การบริหารงบประมาณและการเงิน เป็นความสามารถในการจัดการด้านเงินทุนที่มีอย่างจำกัดให้สามารถดำเนินการได้ตามแผนงานที่วางไว้ รวมไปถึงมีความเข้าใจในงบการเงินเพื่อนำมาช่วยใช้ในการตัดสินใจได้

3. ความสามารถด้านการทำงานร่วมกัน คือการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อทำงานให้สำเร็จ โดยแบ่งงานและความรับผิดชอบให้กับสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การจัดตั้งทีมงาน เป็นความสามารถในจัดตั้งทีมงาน มอบหมายงาน และ ความรับผิดชอบให้กับทีมงานได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของสมาชิกทีมงาน รวมไปถึง ถึงส่งเสริม สนับสนุนสมาชิกให้ทำงานได้บรรลุเป้าหมาย

3.2 การสร้างบรรยากาศในการช่วยเหลือกันในทีม เป็นการทำให้ทีมงานเข้าใจในสิ่งที่ ทีมงานถูกคาดหวัง โดยให้มีการยอมรับ ชมเชย ให้รางวัล กับทีมงาน กับทีมที่บรรลุเป้าหมาย รวมไปถึงความสามารถในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำร่วมกัน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นต่างๆ จากสมาชิกในทีมงาน

3.3 การบริหารทีมงาน เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสมาชิกในทีมงาน รวมไปถึงสามารถ บริหารความขัดแย้งของสมาชิกทีมงานได้ และสามารถในการเลือกใช้ทีมงานได้อย่างเหมาะสมตาม ลักษณะของงานแต่ละประเภท

4. ความสามารถด้านการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ คือเข้าใจในพันธกิจและคุณค่าขององค์กร เพื่อเป็นแนวทางให้กับพนักงานทุกคน มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งประกอบด้วย

4.1 ความเข้าใจในตัวธุรกิจ คือว่ารู้ว่าธุรกิจของเราทำอะไร ใครคือคู่แข่งและหุ้นส่วน ทางธุรกิจ และมีอะไรที่จะเป็นโอกาสหรืออุปสรรคกับธุรกิจเรา และมีความสามารถในการวิเคราะห์ แนวโน้มของธุรกิจที่ดำเนินการอยู่และเตรียมแผนการไว้รองรับล่วงหน้า

4.2 ความเข้าใจในตัวองค์กร คือรู้ว่าใครบ้างที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรของเรา รวมไปถึงเข้าใจว่าอะไรคือ จุดแข็งหรือข้อจำกัดขององค์กร ที่สามารถใช้ในการแข่งขันได้ รวมทั้ง สามารถเข้าใจถึงนโยบายต่างๆ ของบริษัทได้เป็นอย่างดี

4.3 การนำกลยุทธ์ไปใช้ เป็นความสามารถในการนำ พันธกิจ เป้าหมาย และนโยบาย ต่าง ๆ ของบริษัทไปใช้ให้บรรลุผล รวมทั้งต้องตัดสินใจว่าอะไรมีความสำคัญก่อน สำคัญหลัง

5. ความสามารถด้านการรับรู้ข่าวสาร เป็นการเปิดรับข้อมูลประเภทต่างๆ จากทุกแหล่ง ของข้อมูลที่มี รวมไปถึงการรับข้อมูลจากต่างสังคม จากต่างวัฒนธรรมเข้ามา เพื่อนำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์กับองค์กรมากที่สุด ซึ่งประกอบด้วย

5.1 การรับรู้และเข้าใจในสังคมอื่น เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอื่นๆ อาทิเช่น เรื่องการเมือง การเงิน เศรษฐกิจ เป็นต้น ว่าจะมีผลกระทบกับองค์กรเราได้อย่างไร

5.2 การเปิดใจและรับรู้ถึงความอ่อนไหวของแต่ละเชื้อชาติ ศาสนา สังคม วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อที่จะสามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับแต่ละเหตุการณ์ ได้อย่างดี

6. ความสามารถด้านการบริหารจัดการตัวเอง เป็นการรับผิดชอบชีวิตตัวเอง และกับงานที่ทำ และอื่นๆ

6.1 ความซื่อสัตย์และจริยธรรม มีมาตรฐานตัวเองในเรื่องของอะไรคือความซื่อสัตย์ และอะไรคือจริยธรรม ยอมรับในสิ่งที่เราทำผิดพลาด หรือรับผิดชอบในสิ่งที่เราทำ

6.2 แรงจูงใจและแรงด้านส่วนตัว คือสามารถสร้างแรงจูงใจส่วนตัว เพื่อที่จะให้บรรลุถึงเป้าหมาย รวมไปถึงการมีกำลังใจไม่ยอมแพ้ในความล้มเหลว

6.3 การบริหารเวลาระหว่างงานที่ต้องทำและชีวิตส่วนตัว เป็นความสามารถในการแบ่งเวลางานและเวลาส่วนตัวได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งการดูแลรักษาตัวเองทั้งทางด้านกาย และใจ

6.4 การรับรู้และพัฒนาตัวเอง คือการมีเป้าหมายในชีวิต เป้าหมายในการทำงาน ใช้จุดแข็งตัวเองให้เป็นโอกาส และแก้ไขจุดอ่อนที่มี รวมทั้งเรียนรู้และพัฒนาตัวเองจากประสบการณ์ชีวิตและประสบการณ์การทำงาน

สหกรณ์การเกษตร หมายถึง สหกรณ์รูปแบบต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมาย ดำเนินกิจกรรม เพื่อให้บริการแก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกที่เป็นสมาชิกในฐานะผู้ผลิต สหกรณ์รูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสหกรณ์การตลาด สหกรณ์ซื้อวัสดุการเกษตร สหกรณ์เครดิต สหกรณ์นิคม และในรูปแบบอื่นๆ อีกมากที่ตั้งมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บริการแก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกในฐานะผู้ผลิตแล้ว ต่างถือว่าเป็นสหกรณ์การเกษตรทั้งสิ้น และในทำนองเดียวกันสหกรณ์การเกษตรอาจมีเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างเดียวหรือเอนกประสงค์ก็ได้ (อำนาจ ชีระวนิช, 2527: 17)

ประเภทของสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

การแบ่งประเภทของสหกรณ์ ซึ่งรวมถึงสหกรณ์การเกษตรอาจแบ่งได้หลายวิธีตามแนวคิดของนักวิชาการสหกรณ์หลายท่าน เช่น แบ่งตามกลุ่มบุคคลที่สหกรณ์บริการ แบ่งตามอาณาเขตการให้บริการ แบ่งตามหน้าที่ให้บริการ แบ่งตามขนาดของสหกรณ์ แบ่งตามหน้าที่หลักหรือกิจกรรมทางธุรกิจ เป็นต้น แต่เพื่อความสะดวกในการศึกษาและกับวิวัฒนาการของขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย จะแบ่งสหกรณ์การเกษตรออกเป็น 2 ประเภท คือ สหกรณ์การเกษตรเอกประสงค์ และสหกรณ์การเกษตรอเนกประสงค์ (สงเสริม หอมกลิ่น, 2550: 17)

สหกรณ์การเกษตรเอกประสงค์ สหกรณ์ประเภทนี้คือสหกรณ์รูปแบบต่างๆ ที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง เท่านั้นได้แก่สหกรณ์รูปแบบต่างๆ

สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตการเกษตร เป็นสหกรณ์จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสินเชื่อแก่สมาชิกที่เป็นเกษตรกร สหกรณ์ประเภทนี้นักวิชาการหลายคนจัดอยู่ในประเภทสหกรณ์บริการ

สหกรณ์การตลาด บางครั้งเรียกว่าสหกรณ์การขาย คือ สหกรณ์ที่ดำเนินกิจกรรมการตลาดผลิตผลทางการเกษตรให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในฐานะผู้ผลิต

สหกรณ์การจัดตั้งซื้อวัสดุการเกษตร คือสหกรณ์ที่ทำหน้าที่จัดหาวัสดุหรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตรให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิก

สหกรณ์บริการการเกษตร คือสหกรณ์ที่ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บริการในการผลิต และการตลาดผลิตผลการเกษตรแก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิก โดยสหกรณ์นี้อาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ เช่นสหกรณ์บำรุงที่ดิน สหกรณ์เช่าที่ดิน และสหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน

สหกรณ์การเกษตรอเนกประสงค์ สหกรณ์ประเภทนี้ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายในการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในฐานะผู้ผลิต โดยการจัดการบริการเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านสินเชื่อ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านบริการและสวัสดิการอื่นๆ เป็นต้น

รูปแบบหรือประเภทของสหกรณ์การเกษตรไทย

แบ่งรูปแบบสหกรณ์อย่างกว้างๆ การแบ่งรูปแบบสหกรณ์อย่างกว้างๆ ได้ 3 รูปแบบดังนี้

- สหกรณ์การเกษตรทั่วไป เป็นสหกรณ์การเกษตรระดับอำเภอทั่วประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินธุรกิจร่วมกัน โดยใช้เงินทุนของสหกรณ์เอง หรือเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือเงินกู้กรมส่งเสริมสหกรณ์

- สหกรณ์การเกษตรในเขตพัฒนา เป็นโครงการร่วมกับส่วนราชการอื่นๆ ที่ประสงค์จะใช้วิธีการของสหกรณ์การเกษตรเข้าช่วยในพื้นที่ที่ส่วนราชการนั้นๆ ตั้งอยู่ และใช้เงินทุนของส่วนราชการนั้นๆ การบริหารจัดการสหกรณ์มีจุดประสงค์ต้องการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านสหกรณ์ เช่น สหกรณ์การเกษตรในเขต รพช. ของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง ของกองบัญชาการทหารสูงสุด

- สหกรณ์การเกษตรรูปแบบพิเศษ เป็นสหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งขึ้นตามกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะได้แก่ 1)กลุ่มผู้ผลิต-ผู้ปลูก เช่น สหกรณ์ใบยาสูบ 2) กลุ่มชาวไร่-ชาวนา เช่น สหกรณ์การเกษตรสวนส้มบางมด 3) กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ เช่น สหกรณ์โคนม

แบ่งรูปแบบเฉพาะ การแบ่งรูปแบบเฉพาะมี 7 รูปแบบ ตามที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จำแนกไว้ 1) สหกรณ์การเกษตรทั่วไป 2) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ 3) สหกรณ์โคนม 4) สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ 5) สหกรณ์ปฏิรูปที่ดิน 6) สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค. 7) สหกรณ์การเกษตรธุรกิจเศรษฐกิจ รพช.

สหกรณ์การเกษตรไทยรูปแบบต่างๆที่กล่าวมานั้น มีวิธีดำเนินงานในรูปแบบเดียวกัน เป็นการดำเนินงานในรูปแบบเอนกประสงค์ ทำธุรกิจหลายด้าน มีคณะกรรมการดำเนินการใช้ข้อบังคับและระเบียบแบบแผนที่คล้ายกัน

โครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์ในประเทศไทยทั้ง 7 ประเภท จะยึดหลักเดียวกัน คือ บริหารงานโดยตัวแทนของสมาชิก โดยสมาชิกทุกๆ คนจะเลือกตั้งตัวแทน ซึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการดำเนินงาน" จากที่ประชุมใหญ่ คณะกรรมการดำเนินงานมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการบริหารงานให้สหกรณ์และจัดจ้าง "ผู้จัดการ" ให้ปฏิบัติงานในสหกรณ์ ภายใต้การควบคุมดูแลของคณะกรรมการดำเนินงาน

การดำเนินงานของสหกรณ์จะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกลุ่มคน 3 กลุ่ม คือ

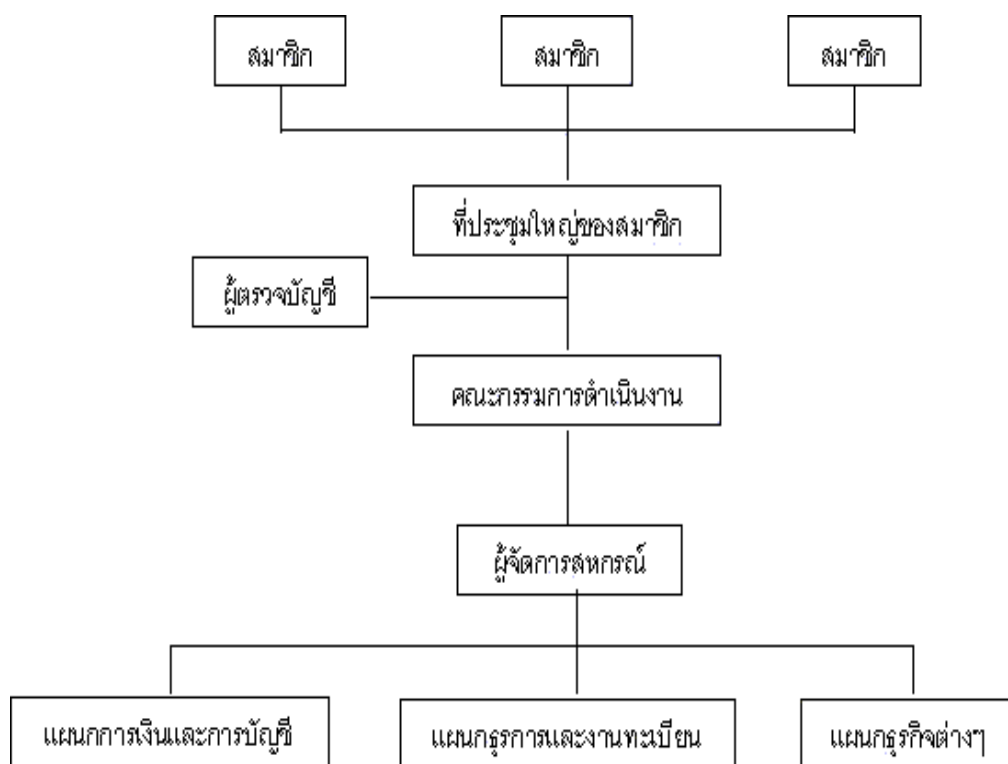
1. สมาชิก การจัดการสหกรณ์เริ่มจากตัวสมาชิก เพราะสมาชิกเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุด โดยผ่านที่ประชุมใหญ่ทำการกำหนดนโยบายทั่วไปของสหกรณ์ และเป็นผู้เลือกตั้งกรรมการดำเนินการ เพื่อให้เป็นตัวแทนของสมาชิกบริหารงานสหกรณ์ตามนโยบายที่วางไว้ ดังนั้นที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกจึงเป็นผู้ควบคุมสหกรณ์โดยสมบูรณ์

2. คณะกรรมการดำเนินการ มีหน้าที่ในการกำหนดว่าสหกรณ์ควรจะดำเนินงานอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับนโยบายที่สมาชิกกำหนดและเป็นประโยชน์แก่สมาชิกมากที่สุด

3. ฝ่ายจัดการ

- ผู้จัดการ

- พนักงานสหกรณ์ เป็นผู้ที่ได้รับผิดชอบการบริหารนโยบายตามที่คณะกรรมการดำเนินการกำหนด ถ้าสหกรณ์มีผู้จัดการที่มีความสามารถ สหกรณ์ก็จะเข้มแข็ง (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แผนภูมิโครงสร้างการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรไทย

การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกให้ดีกว่าเดิม ธุรกิจที่สำคัญๆ สหกรณ์การเกษตรในประเทศไทยมีการดำเนินธุรกิจ เช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไป ตามที่กล่าวแล้วในตอนต้นแต่จะเรียกธุรกิจที่แตกต่างกันบ้าง และสหกรณ์การเกษตรไทยยังแบ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรย่อยตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานแต่ละสหกรณ์ดังนี้

ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

ธุรกิจที่สำคัญของสหกรณ์การเกษตรทั่วไปที่สำคัญ ได้แก่ ธุรกิจด้านการเงิน ธุรกิจด้านการซื้อ ธุรกิจด้านการตลาด ธุรกิจด้านการบริการ ธุรกิจด้านการส่งเสริมการเกษตรและธุรกิจด้านอื่นๆ

1. ธุรกิจด้านการเงิน สหกรณ์การเกษตรโดยทั่วไปจะดำเนินธุรกิจด้านการเงินทั้งในด้านการจัดหาเงินทุนให้กับสมาชิกกู้ยืม และการส่งเสริมด้านการออมเงิน ธุรกิจด้านการเงินจึงแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ธุรกิจด้านสินเชื่อ และธุรกิจด้านการรับเงินฝาก

ธุรกิจด้านสินเชื่อ ธุรกิจด้านสินเชื่อหรือธุรกิจด้านการให้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการเกษตรของสมาชิก ความมุ่งหมายในการให้เงินกู้ยืมหรือให้สินเชื่อทางการเกษตรแต่เดิมนั้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรขนาดเล็กให้นำไปใช้ชำระหนี้สินเดิม และการไถ่ถอนที่ดินที่หลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าหนี้ แต่ในปัจจุบันเป็นการให้สินเชื่อที่สนับสนุนและแก้ไขปัญหาการเกษตรและเพิ่มผลิตผลและรายได้ของเกษตรกร เงินทุนที่เกษตรกรต้องการจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทของการเกษตร ความจำเป็นต้องการใช้เงินทุนเพื่อจัดหาทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน โรงเรือน ฉาง โรงสี หรืออุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักรกล เป็นต้น และต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ทุนหมุนเวียนดำเนินการผลิตตามฤดูกาล เช่น ค่าซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช อาหารสัตว์ ค่าแรงงาน

ประเภทของเงินกู้ เงินกู้ของสหกรณ์การเกษตรทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะปานกลาง

1) เงินกู้ระยะสั้น เป็นเงินกู้ที่ให้กับสมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินการเกษตรสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ ระยะเวลาชำระคืน ประมาณ 12 – 18 เดือน เช่น ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช วัสดุการเกษตร เครื่องมือ ค่าแรงค่าซ่อมแซม ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการขาย ค่าแปรรูป ค่าบริการต่างๆ ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตร ค่าภาษีเกี่ยวกับการเกษตร และค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่จำเป็น เป็นต้น

2) เงินกู้ระยะปานกลาง วัตถุประสงค์ของเงินกู้ประเภทนี้ เน้นเรื่องความสำเร็จในการจัดการทำการเกษตร เป็นเงินกู้เพื่อลงทุนในทรัพยากรการเกษตร โดยปกติใช้ประโยชน์ได้มากกว่าฤดูกาลหนึ่งๆ ระยะเวลาการชำระคืน ภายใน 3 – 5 ปี เช่น การบุกเบิกหรือการปรับปรุงที่ดิน หรือซื้อที่ดินด้านการเกษตร การสร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ คันคูน้ำ ประตูน้ำ การทำสวน การซื้อสัตว์ใช้งาน สร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือขนาดใหญ่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องจักรกล อุปกรณ์การขนส่ง และอุปกรณ์อื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร การซื้อ หรือสร้าง หรือปรับปรุงโรงเรือนและ

สิ่งปลูกสร้างอื่นๆเกี่ยวกับการเกษตร การลงทุนในการเลี้ยงสัตว์ หรือลงทุนในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และการชำระหนี้สินเดิมเกี่ยวกับการเกษตร

การให้สินเชื่อทางการเกษตรของสหกรณ์ จะเป็นการให้กู้ประเภทมีใบกำกับแนะนำ และมีการควบคุมการใช้เงินกู้แก่สมาชิก โดยสหกรณ์จะดำเนินการดังนี้ เช่น มีการสอบสวน แผนงานการเพาะปลูกของสมาชิก มีการติดตามการใช้เงินกู้ตามแผนการเพาะปลูก การให้เงินกู้แก่สมาชิกต้องให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการเกษตร ธุรกิจการขาย และธุรกิจการซื้อ สหกรณ์จะจ่ายเงินกู้ให้สมาชิกเป็นเงินสด หรือสิ่งของที่จำเป็นแทนเงิน หรือจ่ายเงินสดและสิ่งของ และมุ่งให้เงินกู้เพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกของสมาชิก

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ สหกรณ์การเกษตรจะคิดดอกเบี้ยเงินกู้แก่สมาชิกในอัตราที่ยุติธรรม ซึ่งแต่ละสหกรณ์จะคิดไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์นั้น และภาวะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงินทั่วไปด้วย และสหกรณ์จะมีเงินเฉลี่ยคืนดอกเบี้ยให้เมื่อสหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจมีกำไร ตามที่ประชุมใหญ่จะพิจารณาอนุมัติ

ธุรกิจการรับฝากเงิน สหกรณ์การเกษตรจะรับฝากเงินจากสมาชิกทั้งในรูปแบบเงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากรูปแบบอื่น โดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้กับสมาชิกในอัตราที่เป็นธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กับสมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และเป็นการระดมเงินทุนของสหกรณ์อีกทางหนึ่งด้วย เช่น เงินฝากออมทรัพย์ สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิกอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าครั้งละ 10 บาท หรือตามที่แต่ละสหกรณ์จะกำหนด ฝากหรือถอนเมื่อไรก็ได้ สหกรณ์คิดดอกเบี้ยให้เป็นรายวัน เงินฝากประจำ 12 เดือน สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิกอย่างน้อยครั้งไม่ต่ำกว่า 100 บาท ตามที่สหกรณ์จะกำหนดจะถอนเงินได้ เมื่อครบกำหนด สหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยให้เมื่อครบกำหนด ถ้าถอนก่อนกำหนดอาจจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าที่กำหนดให้เป็นต้น

2. ธุรกิจการซื้อหรือการจัดหาสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเพิ่มรายได้ของสมาชิก เนื่องจากราคาสินค้าในชนบท ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการผลิตหรือสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งบริการต่างๆ มักจะมีเวลาสูงกว่าในเมือง การที่สหกรณ์การเกษตรจัดหาสินค้าและสิ่งของจำเป็นมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก ทำให้ลดต้นทุนการผลิตให้แก่สมาชิก และเมื่อสหกรณ์มีกำไรจากการจัดหาสินค้ามาหรือปัจจัยการผลิตจำหน่ายเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกอย่าง

เป็นธรรม การทำธุรกิจการซื้อของสหกรณ์นี้ ส่วนใหญ่จะมีได้ดำเนินการแบบร้านค้าทั่วไป เพียงแต่ทำหน้าที่จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ รถไถขนาดเล็ก ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวของสมาชิก เช่น ข้าวสาร มาจำหน่ายให้แก่สมาชิก

การจัดหา สหกรณ์จะดำเนินการสำรวจความต้องการสิ่งของต่างๆ จากสมาชิกเป็นคราวๆ ไป เมื่อรวบรวมความต้องการสิ่งของต่างๆ ของสมาชิกแล้ว สหกรณ์จะดำเนินการจัดหาสิ่งของเหล่านั้นตามจำนวนการสั่งซื้อร่วมกันของสมาชิกเท่านั้น

การขาย ตามปกติแล้วสหกรณ์จะขายสินค้าที่สหกรณ์จัดหามาให้แก่สมาชิกด้วยเงินสด ซึ่งเป็นการขายที่สหกรณ์ไม่เสี่ยงต่อความสูญเสีย และสมาชิกจะซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าการซื้อด้วยเงินเชื่อ เพื่อเป็นการสะดวกแก่สมาชิกในการชำระเงินค่าสิ่งของ สหกรณ์จะดำเนินการ 3 วิธี คือ 1) โอนเงินของสมาชิกชำระสิ่งของ 2) ใช้ในการฝากของสมาชิกชำระสิ่งของ และ 3) หักค่าผลผลิตการเกษตรของสมาชิกที่สหกรณ์ขายได้ชำระค่าสิ่งของ

ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรในด้านนี้เป็นธุรกิจที่สหกรณ์ได้จัดหาบริการที่จำเป็นให้แก่สมาชิก อย่างไรก็ตามธุรกิจด้านนี้สหกรณ์การเกษตรยังทำงานในขอบเขตที่แคบเนื่องจากมีข้อจำกัดที่สำคัญ คือสมาชิกสหกรณ์อยู่กระจัดกระจายตามท้องถิ่น ตามตำบลในขณะที่สหกรณ์ตั้งอยู่ในอำเภอ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ไม่สะดวกในการติดต่อใช้บริการของสหกรณ์ แต่มีหลายสหกรณ์ที่สามารถดำเนินธุรกิจนี้ได้ประสบความสำเร็จ และยังสามารถทำหน้าที่เป็นผู้แทนจำหน่ายสินค้าที่สมาชิกต้องการได้ เช่น ผู้แทนจำหน่ายปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น

3. ธุรกิจการตลาด ธุรกิจการขาย หรือธุรกิจการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก หรือธุรกิจการตลาด วัตถุประสงค์ของธุรกิจนี้ต้องการเพิ่มการรายได้ของสมาชิกโดยวิธีรวมกันขายผลผลิตการเกษตรที่สมาชิกผลิตได้เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง สหกรณ์สามารถขายผลผลิตได้ในราคายุติธรรม และทำให้ผลผลิตมีราคาเพิ่มขึ้นเป็นการสร้างระบบการตลาดอย่างมีเหตุผล สหกรณ์การเกษตรจะทำหน้าที่ดำเนินการตลาดที่สำคัญ 3 ประการ คือ หน้าที่ต่อรองด้านตลาดให้กับสมาชิก ทำหน้าที่ด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม และทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อให้สมาชิกสามารถตัดสินใจได้ว่าควรจะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด และขายในเวลาใดจึงจะได้ผลตอบแทนสูงสุด

ธุรกิจการตลาดเป็นปัญหาสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกอยู่กระจัดกระจายยากต่อการรวบรวมผลผลิต นอกจากนั้นสมาชิกแต่ละรายยังมีผลิตผลจำนวนน้อย อย่างไรก็ตามสหกรณ์การเกษตรจำเป็นต้องทำหน้าที่การตลาด เพราะจะช่วยให้เกษตรกรผู้เป็นสมาชิกสามารถรักษามูลค่าส่วนเกินไว้ได้ และยังได้รับผลประโยชน์จากเงินเฉลี่ยคืนอีกด้วย เป็นการเพิ่มรายได้ของสมาชิกอีกทางหนึ่งรายละเอียดมีดังนี้

การรวบรวมผลผลิต สหกรณ์จะทำการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกเพื่อเป็นตัวแทนการขายสินค้าให้แก่สมาชิกแต่ละคน การรวบรวมผลผลิตทำได้ 3 วิธี คือ

1) การซื้อขาด สหกรณ์จะรับซื้อสินค้าจากสมาชิกในราคายุติธรรม และจะจ่ายเงินสดให้สมาชิกทันทีหลังจากส่งมอบสินค้า

2) การรับฝากขาย สหกรณ์จะรับฝากสินค้าจากสมาชิก และเป็นตัวแทนของสมาชิกในการขายสินค้านั้นๆ

3) การรวมกันขาย หรือกงสี สมาชิกจะโอนผลิตผลการเกษตร และสิทธิต่างๆ ให้กับสหกรณ์ดำเนินการขาย สหกรณ์จะรวบรวมผลผลิตเป็นกองกลางและดำเนินการขายที่เห็นว่าดีหรือเหมาะสมที่สุด โดยสหกรณ์จะคิดค่าธรรมเนียมจัดการขายจากสมาชิกพอคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย สมาชิกจะได้รับราคาขายปลายทางในราคาที่เป็นธรรม และสหกรณ์ไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน วิธีนี้จะได้รับประโยชน์มากที่สุด และเป็นวิธีดำเนินงานที่เหมาะสมของสหกรณ์

การขาย สหกรณ์จะจัดหาตลาดเพื่อขายสินค้าให้กับสมาชิก หรือจัดหา หรือดำเนินธุรกิจตลาดกลางผลิตผลการเกษตร ซึ่งมีหลายสหกรณ์ที่สามารถดำเนินการได้ หรือหาตลาดภายในประเทศหรือนอกประเทศ สหกรณ์จะขายเองหรือทำสัญญากับโรงงาน หน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐ และของเอกชนหรือสหกรณ์จะมอบให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติเป็นผู้จัดขาย

การแปรรูป เพื่อประโยชน์ในการขายผลิตผลการเกษตรของสมาชิกให้ได้ราคาดี สหกรณ์อาจมีโรงงานแปรรูปตามความจำเป็น เช่น โรงสีข้าว โรงงานผลิตไบซา โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานนมและผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น เพราะผลิตผลการเกษตรบางชนิดถ้าได้รับการแปรรูปก่อนจะเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้สูงขึ้น เป็นการช่วยให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

4. ธุรกิจบริการและการปรับปรุงบำรุงที่ดิน เป็นธุรกิจที่สำคัญที่ต้องจัดการบริการแก่สมาชิก เพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การบริการสหกรณ์มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดให้มีเครื่องมือเครื่องจักรกลเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร หรือเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมในครอบครัว หรือจัดให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อการแปรรูปผลผลิต หรือผลิตสินค้าที่มีคุณภาพที่ตลาดต้องการ สำหรับไว้บริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในการประกอบอาชีพการเกษตร

การส่งเสริมการเพาะปลูก เพื่อให้สมาชิกได้เพาะปลูกพืชตามที่ตลาดต้องการ และลดปัญหาในการขายผลิตผลของเกษตรกร เนื่องจากความไม่แน่นอนของราคา ประกอบกับเกษตรกรไม่ค่อยทราบถึงความต้องการผลิตผลการเกษตรของตลาดต่างๆ ความเคลื่อนไหวของราคาผลิตผลการเกษตร เมื่อผลิตผลการเกษตรชนิดใดมีราคาสูง เกษตรกรมักจะผลิตกันมากทำให้ราคาต่ำเนื่องจากผลผลิตมากเกินไปความต้องการของตลาด ถ้ามีการวางแผนการผลิตให้สมาชิก กำหนดให้สมาชิกผลิตสินค้าการเกษตรที่คาดคะเนตลาดดีแล้วจะลดปัญหาดังกล่าวได้ มีผลผลิตตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การขายผลิตผลการเกษตรของสมาชิกได้ราคาดีตามไปด้วย

การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกษตร สำหรับสหกรณ์ที่ยังไม่สามารถจัดจ้างนักเกษตรของสหกรณ์ได้เองสหกรณ์จะขอความช่วยเหลือจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้คำแนะนำส่งเสริมความรู้การเกษตรแก่สมาชิก เช่น การวางแผนไร่นา การเพาะปลูกที่ถูกต้องหลักวิชาการเพื่อการเกษตรแก่สมาชิก

5. การให้การศึกษาอบรม การให้การศึกษาอบรมไม่ได้เป็นธุรกิจของสหกรณ์ แต่เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดของสหกรณ์ เพราะการให้การศึกษาอบรมอย่างสม่ำเสมอแก่บุคคลในขบวนการสหกรณ์ ได้แก่สมาชิก คณะกรรมการ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ของสหกรณ์จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นๆ ทราบถึงอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนตามหลักและวิธีการสหกรณ์ และวิธีการบริหารจัดการ และการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะช่วยในการประกอบธุรกิจของสหกรณ์ให้ เป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคนในสหกรณ์ และบำรุงรักษาคนที่ดีมีคุณภาพในสหกรณ์ เพื่อให้สามารถในการดำเนินธุรกิจสหกรณ์ได้ประสบความสำเร็จ

ปัจจุบันนี้หน้าที่ในการให้การศึกษาอบรมนอกจากสหกรณ์จะต้องดำเนินเองอย่างต่อเนื่องแล้ว สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยซึ่งทำหน้าที่ให้การศึกษากับบุคคลในขบวนการสหกรณ์ได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาอบรม จัดประชุมสัมมนา ส่งเสริมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายใน และระหว่างสหกรณ์ที่เป็นสมาชิก เผยแพร่ความคิดเห็นเกี่ยวกับสหกรณ์ และจัดพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของขบวนการสหกรณ์ นอกจากนี้กรมส่งเสริมสหกรณ์และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมแนะนำสหกรณ์ได้ให้การศึกษาอบรมคนในขบวนการสหกรณ์ด้วย เช่นเดียวกัน รวมถึงสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้ให้ความสำคัญในการเปิดหลักสูตรการศึกษาด้านสหกรณ์มากขึ้น

การดำเนินธุรกิจสหกรณ์การเกษตรของไทยในปัจจุบัน

สหกรณ์การเกษตรของไทยแบ่งเป็นสหกรณ์การเกษตรย่อยอีกหลายรูปแบบสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไป แต่จะแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสหกรณ์ ซึ่งจะกล่าวถึงลักษณะของสหกรณ์การเกษตรแต่ละรูปแบบเท่านั้น

1. สหกรณ์การเกษตรทั่วไป ลักษณะทั่วไปเป็นประเภทของสหกรณ์การเกษตรที่นำทะเบียนสหกรณ์ได้จดทะเบียนไว้เป็นสหกรณ์ชนิดจำกัด มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก และสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมการกินดีอยู่ดี อันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งให้บริการต่างๆ จัดจำหน่ายให้ได้ราคาดีและยุติธรรม

2. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ลักษณะทั่วไปเป็นสหกรณ์การเกษตร และได้รับจดทะเบียนเป็นสมาชิกในปี 2528 มีสมาชิกเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งดำเนินงานเกษตรกรรมอยู่ในแผนดำเนินงานของสหกรณ์ลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่อยู่ในบริเวณเขตในละแวกเดียวกัน และมีความประสงค์จะใช้น้ำชลประทานเพื่อประกอบอาชีพการเกษตร โดยร่วมมือกันจัดระบบการส่งน้ำ ระบายน้ำ ตลอดจนการให้การบำรุงรักษาและระบบส่งน้ำ และสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ใช้ร่วมกัน ทำให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

สหกรณ์ผู้ใช้น้ำจัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างสำนักงานพลังงานแห่งชาติกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ซึ่งได้ดำเนินการจัดหาน้ำเพื่อการเพาะปลูก โดยจัดตั้งสถานีสูบน้ำขึ้นบริเวณฝั่งของแหล่งน้ำที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ซึ่งจะสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี ลักษณะทั่วไปของผู้ใช้น้ำโดยสรุป ดังนี้

1. เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีประโยชน์ร่วมกันในการใช้น้ำ เพื่อประกอบอาชีพทางการเกษตรในเขตโครงการการส่งเสริมบำรุงที่ดิน เขตโครงการจัดรูปที่ดิน เขตสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า หรือเขตแหล่งน้ำอื่นๆ ซึ่งก่อให้เกิดความสะดวก และมีประสิทธิภาพในการส่งน้ำระบบหมุนเวียนในเขตพื้นที่การเกษตร

2. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดระบบการส่งน้ำ การระบายน้ำ การบำรุงระบบชลประทาน และสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ใช้ร่วมกัน

3. ส่งเสริมให้สมาชิกได้รับน้ำชลประทานเพื่อการเพาะปลูกในไร่นาได้อย่างทั่วถึง และเพียงพอที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ตลอดจนให้บริการอื่นๆ เช่น การซื้อขายการให้บริการด้านสินเชื่อ และการส่งเสริมการออมทรัพย์

4. สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ ลักษณะทั่วไปเป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์การเกษตรชนิดจำกัด คือ สมาชิกมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนค่าหุ้นที่ยังไม่ครบมูลค่าที่ตนถือ การดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่เกี่ยวกับการรวบรวมสัตว์เลี้ยงและผลผลิตของสมาชิก เพื่อจัดจำหน่ายให้ได้ราคาดี มีความยุติธรรม ช่วยเหลือสมาชิกด้านการให้เงินกู้ จัดหาสินค้า และวัสดุอุปกรณ์การเกษตรตามความจำเป็นต่อการครองชีพ สหกรณ์การเกษตรรูปแบบพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ-ผู้เลี้ยงสัตว์ 2) สหกรณ์การเกษตรรูปพิเศษ-โคนม

5. สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน ลักษณะทั่วไปเป็นสหกรณ์ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามโครงการจัดส่งเสริมสหกรณ์ในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และกรมส่งเสริมได้ร่วมดำเนินการสำรวจ และจัดตั้งขึ้นในเขตปฏิรูปที่ดินทุกแห่งในจังหวัดต่างๆ ได้จัดตั้งครั้งแรกในปี 2521 เป็นสหกรณ์ชนิดจำกัด

6. สหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค. ลักษณะทั่วไปเป็นสหกรณ์ที่กองบัญชาการทหารสูงสุดริเริ่มจัดตั้งขึ้น มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือประชาชนในถิ่นทุรกันดารให้มีฐานะมั่นคงและมีอาชีพเป็นหลักแหล่งโดยให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แก่สหกรณ์เพื่อบริการแก่สมาชิก และมีการดำเนินธุรกิจในด้านต่างๆ เช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

7. สหกรณ์ธุรกิจเศรษฐกิจ รพช. ลักษณะทั่วไปเป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์การเกษตรตามที่นายทะเบียนสหกรณ์จัดประเภทไว้ โดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) มีการดำเนินธุรกิจในด้านต่างๆ เช่นเดียวกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไป

8. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. (สกต.) ลักษณะทั่วไปเป็นสหกรณ์การเกษตรเริ่มดำเนินการจัดตั้งในปี พ.ศ. 2534 จากสหกรณ์การเกษตรเพื่อลูกค้า ธ.ก.ส. จังหวัดเชียงใหม่ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2532 เป็นสหกรณ์นำร่องเป็นครั้งแรก ระบบบัญชีของ สกต. เป็นระบบบัญชีกับสหกรณ์การเกษตรทั่วไป เว้นแต่วิธีปฏิบัติทางการบัญชีในบางส่วนจะมีวิธีการที่แตกต่างไปจากสหกรณ์การเกษตรอื่นบ้าง เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

ลักษณะพิเศษ ของสมาชิก สกต. ต้องเป็นลูกค้า ธ.ก.ส. เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรระดับจังหวัด บางสหกรณ์มีพื้นที่ดำเนินการมากกว่า จังหวัดเช่น เชียงใหม่ จะรวมจังหวัดแม่ฮ่องสอนไว้ด้วย และกำแพงเพชรรวมกับ ตาก เป็นต้น ไม่ดำเนินธุรกิจด้านสินเชื่อ สกต.ทุกแห่งจะต้องเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์แบบไม่มีเงินฝากที่ ธ.ก.ส. สาขาอย่างน้อย 1 บัญชีเพื่อการโอนเงินและสกต. จะซื้อหุ้นบริษัทไทยธุรกิจการเกษตร จำกัด (ได้รับเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์ได้ดำเนินการได้) ตามยอดที่ได้รับการจัดสรรในปีแรก จ่ายค่าหุ้นร้อยละ 25 ส่วนที่เหลือต้องชำระให้ครบมูลค่าภายใน 5 ปี โดยชำระปีละเท่ากัน

9. สหกรณ์กองทุนสวนยาง (สกย.) ลักษณะทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรแต่มีรูปแบบการดำเนิน ธุรกิจแตกต่างจากสหกรณ์การเกษตรทั่วไปบ้าง โดยเฉพาะจะมีธุรกิจที่สำคัญคือ ธุรกิจรวบรวมยางพารา เพื่อทำการผลิตยางแผ่น และจำหน่ายต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดาวรุ่ง เจตวิเศษไพศาล (2535) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้ Spread ratios เป็นปัจจัยในการวัดความสามารถในการทำกำไร ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำกำไรของธนาคารไทยพาณิชย์มีหลายปัจจัย เช่น ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ย อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การประหยัดจากการผลิต และจำนวนสาขาของธนาคาร ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการทำกำไรของธนาคารไปตามขนาดของธนาคาร (ใหญ่ กลาง เล็ก) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับเงินฝาก และส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงของธนาคารขนาดใหญ่มีผลกระทบต่อการทำกำไรของธนาคารไทยพาณิชย์น้อยกว่าเมื่อเทียบกับธนาคารขนาดกลาง และขนาดเล็ก สำหรับส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยรับกับอัตราดอกเบี้ยจ่ายที่ปรับแล้ว มีผลกระทบต่อการทำกำไรของธนาคารขนาดกลางน้อยกว่าขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ส่วนปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ และจำนวนสาขาของธนาคาร มีผลกระทบต่อการทำกำไรของธนาคารทั้งสามธนาคารในทิศทางเดียวกัน แต่การประหยัดจากการผลิต มีผลกระทบต่อการทำกำไรในทิศทางเดียวกันเฉพาะกับธนาคารขนาดใหญ่เท่านั้น ส่วนการวัดความสามารถในการทำกำไรโดยอัตราส่วนทางการเงินด้วยวิธีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และต่อเงินกองทุน พบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2521 – 2533 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และต่อเงินกองทุนของธนาคารทั้งสามขนาดต่างมีแนวโน้มลดลง หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2530 – 2533 ค่าของอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และต่อเงินกองทุนของธนาคารทั้งสามขนาดกลับมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

กฤษฎา ศิริทัศนกุล (2542) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การบริหารสินทรัพย์กับความสามารถในการทำกำไรของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างสินทรัพย์และรายได้ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการบริหารสินทรัพย์กับความสามารถในการทำกำไรของบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยมีช่วงเวลาในการศึกษาระหว่างปี 2531 – 2541 โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ วิธีกำลังสองน้อยที่สุดเป็นตัวทดสอบความมีนัยสำคัญ ทิศทาง และขนาดของปัจจัยแต่ละประเภท ผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มสัดส่วนการให้กู้ยืมซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุด หรือการเพิ่มสัดส่วนการลงทุนระยะสั้นกลับทำให้ความสามารถในการทำกำไรลดลง เนื่องจากอัตราผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงนัก อีกทั้งการเพิ่มสัดส่วนการให้กู้ยืมอาจเกิดปัญหาคุณภาพสินเชื่อเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการทำกำไรอีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามการบริหารส่วนต่างของ

อัตราดอกเบี้ยรับและอัตราดอกเบี้ยจ่ายให้อยู่ในเกณฑ์ที่สูง ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อความสามารถในการทำกำไรอีกทั้งยังจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันกับสถาบันการเงินอื่นอีกด้วย

นิตยา ฐาปนาชีวะ (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่มีผลต่อการดำเนินงาน และเปรียบเทียบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยในสองช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและ ช่วงขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทศนิยม รายไตรมาสจากงบดุล และงบกำไรขาดทุน ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 ธนาคาร ตั้งแต่ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2537 ถึง ไตรมาสที่ 4 ปี พ.ศ. 2542 เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อความสามารถในการทำกำไร โดยอาศัยแบบจำลองเชิงซ้อน การศึกษาแบบจำลองความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ใน 2 ช่วงเวลา พบว่าปัจจัยที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการทำกำไรในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ รายได้ดอกเบี้ยสุทธิ คุณภาพสินเชื่อ และรายจ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ย โดยที่รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสามารถในการทำกำไรในช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนในขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปัจจัยที่มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการทำกำไร ได้แก่ คุณภาพสินเชื่อ รายจ่ายที่มีใช้ดอกเบี้ย รายได้ดอกเบี้ยสุทธิ รายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการ และรายได้จากการปริวรรต โดยที่คุณภาพสินเชื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อความสามารถในการทำกำไรในขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

ศศิพิมล แสงจันทร์ (2537) ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางการเงินที่มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน และกำหนดนโยบายในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนทางการเงินในปี พ.ศ.2528 – 2532 พบว่า สหกรณ์มีสภาพคล่องอยู่ในระดับที่สามารถชำระหนี้สินได้ทั้งหมด การใช้สินทรัพย์ของสหกรณ์มีการใช้สินทรัพย์ก่อให้เกิดรายได้อย่างสม่ำเสมอ สหกรณ์มีการก่อหนี้จากแหล่งภายในและภายนอก สหกรณ์มาเสริมสภาพคล่อง ทำให้มีรายจ่ายที่มากที่สุด คือ ดอกเบี้ยจ่าย ส่วนความสามารถในการทำกำไรของสหกรณ์แม้จะอยู่ในระดับสูง แต่มีแนวโน้มที่ต่ำลง สหกรณ์ยังมีสภาพคล่องเพื่อสนองตอบความต้องการถอนเงิน และความต้องการใช้เงินกู้ของสมาชิก สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยทางการเงินที่มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมด โดยใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน

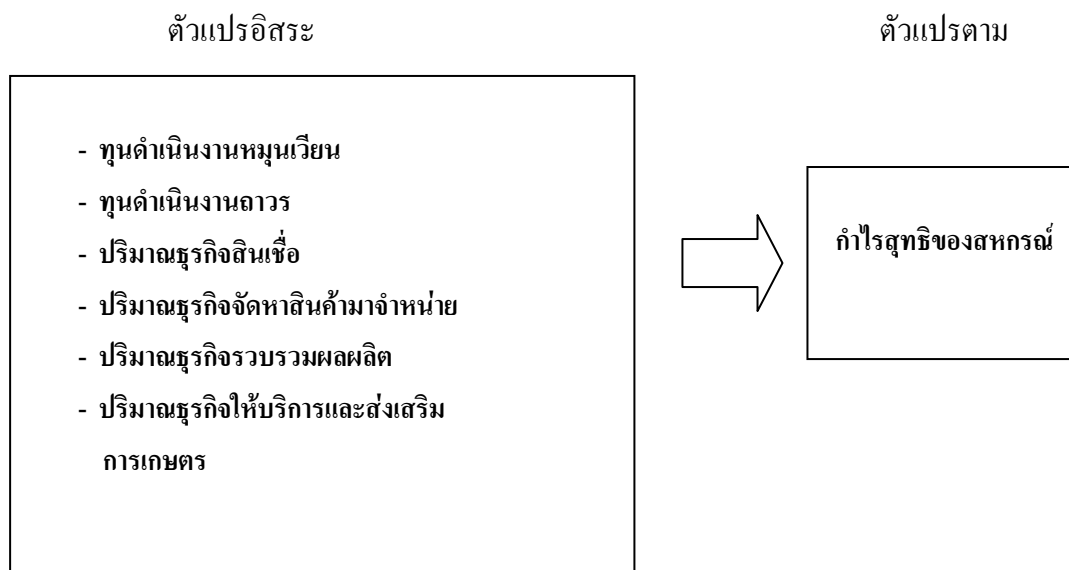
ในปี พ.ศ. 2532 ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษา ได้แก่ หนี้สินทั้งหมดต่อทุนสหกรณ์ ลูกหนี้ทั้งหมดต่อทุนดำเนินงาน สินทรัพย์ถาวรต่อสินทรัพย์ทั้งหมด และดอกเบี้ยรับต่อดอกเบี้ยจ่าย สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมดได้ทุกปัจจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยทางการเงินที่มีผลทางบวกต่อกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมด คือ ลูกหนี้ทั้งหมดต่อทุนดำเนินงาน และดอกเบี้ยรับต่อดอกเบี้ยจ่าย นอกนั้นมีผลทางลบ

พงษ์ศักดิ์ หิรัญศรี (2546) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 โดยใช้วิธีการวัดการกระจุกตัวบางส่วนในด้านสินเชื่อ ด้านรายได้ ด้านสินทรัพย์ ด้านเงินฝาก และโครงสร้างตลาดโดยรวมของธนาคารพาณิชย์ไทยภายหลังการเกิดวิกฤตปี 2540 และศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการดำเนินกิจการในการสร้างกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ตามขนาดสินทรัพย์ คือ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก ใช้วิธีการประมาณค่ากำลังสองน้อยที่สุด และมีรูปแบบสมการเป็นเส้นตรง โดยตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเป็นปัจจัยที่ควบคุมได้ และตัวแปรตามเป็นกำไรสุทธิ สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ $t - test$ กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการวิจัยโครงสร้างตลาดธนาคารพาณิชย์ไทยภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 เมื่อวัดด้วยวิธีการวัดการกระจุกตัวบางส่วน พบว่า มีลักษณะค่อนข้างเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ทั้งนี้ต้องพิจารณาพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ในตลาดประกอบด้วยเพื่อให้โครงสร้างตลาดมีความชัดเจนมากขึ้น สำหรับผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดใหญ่ พบว่าค่าใช้จ่ายพนักงานมีผลต่อการทำกำไรมากที่สุด รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝาก และค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญตามลำดับ โดยปัจจัยทั้งสามส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับการทำกำไร ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง พบว่า ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากมีผลต่อการทำกำไรมากที่สุด โดยส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับการทำกำไร รองลงมา คือ ส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลในทิศทางเดียวกันกับการทำกำไร และลำดับสุดท้าย ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับการทำกำไร ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยขนาดเล็ก พบว่า ค่าตอบแทนกรรมการมีผลต่อการทำกำไรมากที่สุด โดยส่งผลในทิศทางเดียวกันกับการทำกำไร รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินฝากส่งผลในทิศทางตรงกันข้ามกับการทำกำไร และลำดับสุดท้ายส่วนของผู้ถือหุ้นส่งผลในทิศทางเดียวกันกับการทำกำไร

ศศิวิมล คำจูน (2550) ได้ทำการศึกษาผลกระทบปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และปัจจัยอื่นต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้ข้อมูลทศวรรษตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2548 มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และเชิงปริมาณ ด้วยวิธีการศึกษา 2 วิธี คือ การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินตามแบบจำลอง CAMEL และวิธีทางเศรษฐมิติในรูปแบบสมการเชิงซ้อนด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ผลการศึกษา พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2548 ธนาคารพาณิชย์ไทยยังคงมีหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ทั้งที่เป็นรายใหม่ และรายเดิมที่ปรับโครงสร้างหนี้แล้วหลายครั้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และลูกหนี้บางรายตั้งใจเป็นหนี้เสีย โดยธนาคารพาณิชย์ไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะรองรับปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ทั้งในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากมีปริมาณการกันสำรองสูงกว่าเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด อีกทั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา คุณภาพของสินเชื่อโดยรวม และความสามารถในการจัดการของธนาคารพาณิชย์ไทยมีการปรับตัวดีขึ้น ถึงแม้ว่าความสามารถในการทำกำไรจะอยู่ในลักษณะทรงตัว และมีสภาพคล่องทางการเงินสูง ซึ่งเมื่อปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และมูลค่าสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้นจะมีผลกระทบทำให้ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ลดลง และเมื่ออัตราส่วนความเพียงพอของเงินทุนตามระเบียบของธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเบื้องต้น และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้นจะมีผลกระทบทำให้ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้น เพราะฉะนั้นธนาคารพาณิชย์ควรยอมรับส่วนสูญเสียจากการปรับโครงสร้างหนี้ให้มากขึ้นเพื่อลดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และควรปฏิบัติตามมาตรการกันสำรองของธนาคารแห่งประเทศไทยอย่างเคร่งครัด เพื่อเตรียมรับปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ที่อาจเกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว ทั้งนี้หากธนาคารพาณิชย์ต้องการเพิ่มรายได้ควรจะใช้วิธีการลดต้นทุนหรือเพิ่มรายได้อื่นทดแทนวิธีการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่แท้จริง

กรอบแนวความคิด

จากการตรวจสอบเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้พัฒนาขึ้นเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังแสดงใน (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการศึกษา

ทุนดำเนินงาน และปริมาณธุรกิจด้านต่างๆ ของสหกรณ์ มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมเพื่อการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ(Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่เก็บจากแหล่งของข้อมูลโดยตรง (สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี) และใช้แบบสำรวจข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้ทำการศึกษา

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งของข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้แล้ว อันได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร รายงานการวิจัย สิ่งพิมพ์ต่างๆ วิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งในปีที่ศึกษามีจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด 41 สหกรณ์ (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี)

ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ขนาดตัวอย่าง

เพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมในที่นี้เลือกใช้วิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดได้

เมื่อกำหนดขนาดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ไว้ที่ 0.05 โดยมีขนาดประชากรเท่ากับ 41 สามารถคำนวณหาขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมได้ดังนี้

$$n = \frac{41}{1 + 41(0.05)^2}$$

$$n = 37$$

ดังนั้นขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ข้างต้น คือ 37 สหกรณ์

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับสลาก แบบไม่ใส่คืน (Selection Without Replacement) จนครบจำนวนขนาดตัวอย่างที่กำหนด คือ 37 สหกรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ แบบสำรวจฉบับนี้ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวกับ ทุนดำเนินการหมุนเวียน, ทุนดำเนินงานถาวร ปริมาณธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน กำไรสุทธิของสหกรณ์ และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ จะนำมาจัดระเบียบและประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistic) และสถิติเชิงวิเคราะห์ (Analytical Statistic) โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์สมการเชิงถดถอย (Regression Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรูปแบบ สมการดังนี้

$$NP = f(x_1, x_2, x_3, x_4, x_5)$$

เขียนในรูปของสมการเชิงถดถอยได้

$$NP = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5$$

เมื่อ

NP = กำไรสุทธิของสหกรณ์ (บาท)

x_1 = ทุนดำเนินงานหมุนเวียน (บาท)

x_2 = ทุนดำเนินงานถาวร (บาท)

x_3 = ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ (บาท)

x_4 = ปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (บาท)

x_5 = ปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิต (บาท)

x_6 = ปริมาณธุรกิจการให้บริการ และการส่งเสริมการเกษตร (บาท)

a = ค่าคงที่

b_i = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

สำหรับการพิจารณาคุณภาพของสมการเชิงถดถอย หลังจากประมาณค่าของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต่างๆแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการทดสอบความเหมาะสมของสมการและพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ โดยใช้ค่าสถิติในการทดสอบดังนี้

1. ค่าสถิติ t จะเป็นค่าที่บอกระดับความเชื่อถือได้หรือระดับความเชื่อมั่นของตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่า สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามในระดับใดโดย โดยทั่วไป ถ้าค่า t มากกว่า 2 แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณ ได้มีนัยสำคัญหรือใช้ได้ (กาญจนา ธรรมาวา, 2547: 150)

2. ค่าสถิติ F เป็นค่าที่ใช้ทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองหรือสมการทั้งหมดว่ามีนัยสำคัญหรือไม่

3. ค่า R^2 หมายถึง สัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ(Coefficient of Determination) เป็นค่าที่แสดงว่าตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลหรือสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละเท่าไร โดยที่ค่า R^2 มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามมีค่ามาก ถ้าค่า R^2 มีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามมีค่าน้อย

4. ค่า Adjusted R^2 เป็นค่า R^2 ที่ได้จะเอาจำนวนตัวแปรอิสระปรับค่าให้ถูกต้องมากขึ้น กรณีที่มีตัวแปรอิสระหลายตัว จะพิจารณาจากค่า Adjusted R^2 มากกว่าค่า R^2 ทั้งนี้ค่า Adjusted R^2 คำนวณได้โดยใช้สูตร

$$1 - (1 - R^2) \frac{n - 1}{n - k - 1}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวแปรตาม

k = จำนวนตัวแปรอิสระ

5. ค่า Beta หมายถึง สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Standard Regression Coefficient) ซึ่งไม่มีหน่วย คือ ถ้าค่าตัวแปรอิสระใดมีค่า Beta มาก (อาจเป็นบวกหรือลบก็ได้) แสดงว่าตัวแปรอิสระนั้นจะมีความสำคัญกับตัวแปรตามมากกว่าตัวแปรอิสระที่มี Beta น้อย สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐานจะอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Z – Score) (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549: 374)

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่และสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี

ในบทนี้จะให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรี และพัฒนาการของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ กับข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรที่ใช้เป็นตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งได้มีรายละเอียดดังนี้

สภาพทั่วไปของจังหวัดจันทบุรี

ที่ตั้ง ลักษณะภูมิศาสตร์ และการปกครอง

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 223 กิโลเมตร เขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียงดังนี้ (ภาพ 1.1)

ด้านเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดชลบุรี ระยอง และ จังหวัดสระแก้ว
ด้านใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดตราด และ อ่าวไทย
ด้านตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดตราด และ ประเทศกัมพูชา
ด้านตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัด ระยอง และ อ่าวไทย

2. สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่จังหวัดจันทบุรี แบ่งลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ภูเขาสูงและเนินเขา ที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา และที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบริมฝั่งทะเล ในส่วนของพื้นที่ที่เป็นภูเขาสูงและเนินเขาจะอยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือติดกับจังหวัดระยองและระยอง และจังหวัดตราด โดยในเขตอำเภอแก่งหางแมวมีเขาขมุข เขาชะอม และเขาลำปลายประเทศ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำสาขาของคลองโดนด ทางตอนเหนือและตะวันออกมีทิวเขาจันทบุรีประกอบด้วย เขาสอยดาวเหนือ เขาตะเกียบทอง เขาพระบาทหลวง เขาปล้อง เขาสอยดาวใต้ทิวเขาจันทบุรีทอดตัวจากเขตติดต่อจังหวัดสระแก้วลงมา

สำหรับพื้นที่ราบลุ่มและที่ราบชายฝั่งทะเลนั้น ได้แก่

- 1) ที่ราบลุ่มน้ำคลองโตนดซึ่งอยู่ริมฝั่งคลองในอำเภอแก่งหางแมว กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอท่าใหม่
- 2) ที่ราบลุ่มน้ำจันทบุรีซึ่งอยู่ในด้านตะวันตกของอำเภอมะขาม อำเภอเมืองจันทบุรี และอำเภอแหลมสิงห์
- 3) ที่ราบลุ่มน้ำพองซึ่งอยู่ในพื้นที่อำเภอนายายอาม
- 4) ที่ราบลุ่มน้ำเวฬุ เขตอำเภอลุมพินี

ส่วนที่ราบชายฝั่งทะเล ได้แก่ พื้นที่ตอนใต้ของอำเภอนายายอาม อำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์และอำเภอลุมพินี

นอกจากนี้ภูมิประเทศใน 3 ลักษณะดังกล่าวแล้ว จังหวัดจันทบุรียังมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลระยะทางยาวประมาณ 108 กิโลเมตร มีอ่าวและหาดทรายหลายแห่ง รวมถึงมีพื้นที่ที่เป็นเกาะอีกหลายเกาะ ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) เกาะนมสาว พื้นที่ 20 ตารางกิโลเมตร อยู่ตรงข้ามอ่าวกระทิง
- 2) เกาะจุฬา พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร อยู่ปากน้ำจันทบุรี
- 3) เกาะเปริด พื้นที่ 52 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีทางรถยนต์เชื่อมระหว่างเกาะกับชายฝั่งแล้ว
- 4) เกาะนางรำ พื้นที่ 12 ตารางกิโลเมตร อยู่ใกล้เกาะเปริด
- 5) เกาะขวาง พื้นที่ 36 ตารางกิโลเมตร อยู่ใกล้เกาะเปริด
- 6) เกาะจิก พื้นที่ 62 ตารางกิโลเมตร อยู่ใกล้กับแม่น้ำเวฬุ

3. สภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีอยู่ติดกับอ่าวไทยจึงได้รับอิทธิพลทั้งลมมรสุมจากทะเลจีนใต้ และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกชุกในฤดูฝนและได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาวเป็นช่วงระยะเวลาสั้นๆ โดยภูมิอากาศของจังหวัดจันทบุรี อาจแบ่งได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

3.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดประมาณ 35 – 36 องศาเซลเซียส

3.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2,320 – 3,600 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตก 130 – 170 วัน/ปี เดือนสิงหาคมมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุดถึง 524.77 มิลลิเมตร เดือนธันวาคมมีปริมาณน้ำฝนต่ำสุด 11.29 มิลลิเมตรเหตุที่จังหวัดจันทบุรีมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงเป็นเพราะตั้งอยู่ด้านรับลมมรสุมของเทือกเขาจันทบุรีและเทือกเขาบรรทัด

3.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤศจิกายน ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดในรอบปี คือ เดือนธันวาคม วัดได้ 17.4 องศาเซลเซียส

4. ลักษณะชายฝั่งทะเล

บริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วยที่ราบชายฝั่งทะเลแถบๆ และที่ราบลุ่มบริเวณปากแม่น้ำ บริเวณที่ราบดินตะกอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเกิดจากการทับถมของตะกอนที่เกิดจากน้ำพัดพามา ทำให้เกิดเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมขัง เช่น บริเวณปากแม่น้ำพังราดแม่น้ำวังโตนด แม่น้ำจันทบุรีและแม่น้ำเวฬุ บริเวณที่มีน้ำทะเลเข้าท่วมถึงสภาพพื้นที่จะเป็นป่าชายเลน ซึ่งในปัจจุบันเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ส่วนบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเลเกิดจากการทับถมของตะกอนทรายทำให้เกิดลักษณะของหาดทราย ส่วนบริเวณชายฝั่งที่เป็นดินจะมีลักษณะของแหลมยื่น เช่น หาดคู่วิมาน แหลมเสด็จเจ้าหลาวและแหลมสิงห์ เป็นต้น เนื่องจากบริเวณชายฝั่งทะเลแถบนี้อยู่ติดกับปากแม่น้ำ ดังนั้นชายหาดบางแห่งจึงพบว่ามีตะกอนของโคลนและทรายปะปนอยู่ทั่วไป

5. ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

แบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ได้ 3 พื้นที่ ดังนี้

5.1 พื้นที่ตอนบน ประกอบด้วยพื้นที่ของอำเภอแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอมะขาม อำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และตอนบนของอำเภอลองซึ่งสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา ป่าไม้ สลับด้วยที่ราบเชิงเขาและที่ราบระหว่างภูเขา มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกพืชไร่เขตป่าสงวน ไม้ยืนต้น และไม้ผลสลับ

5.2 พื้นที่ตอนกลาง ประกอบด้วยพื้นที่เหนือ – ใต้ของทางหลวงสุขุมวิท ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอลอง อำเภอเมือง และตอนบนของอำเภอแหลมสิงห์ ซึ่งสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบมีภูเขาสลับบ้างเล็กน้อย ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำสวนผลไม้ สวนยางพารา และการค้าขาย

5.3 พื้นที่ตอนล่าง ประกอบด้วยพื้นที่ตอนล่างของอำเภอนายายอาม อำเภอท่าใหม่ อำเภอลอง และอำเภอแหลมสิงห์เกือบทั้งหมด ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบใกล้ชายฝั่งทะเลสลับด้วยภูเขาขนาดย่อมและป่าชายเลน การใช้ประโยชน์ของพื้นที่จะเป็นการทำนา ทำสวนผลไม้ การประมง และการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง

6. ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในจังหวัดจันทบุรี จำแนกได้ดังนี้ แร่ธาตุ จันทบุรีแร่ธาตุหลายชนิด ที่รู้จักกันโดยทั่วไป ได้แก่ พลอยแดง (ทับทิม) พลอยเหลือง (บุษราคัม) พลอยเขียว (มรกต) พลอยน้ำเงิน (ไพลิน) พลอยโกเมน พลอยสตาร์ฯ ป่าไม้ จันทบุรีมีพื้นที่ป่าทั้งหมด จำนวน 1,165,281 ไร่ หรือประมาณร้อยละ 29.42 ของ พื้นที่ทั้งหมด โดยแยกเป็นป่าสงวนแห่งชาติ 18 ป่า ป่าอุทยานแห่งชาติ ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี จำนวน 1 ป่า เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่า จำนวน 1 แห่งแหล่งน้ำ จังหวัดจันทบุรี มีแม่น้ำที่สำคัญ 4 สาย คือ

6.1 แม่น้ำจันทบุรี มีต้นกำเนิดจากเขาสอยดาวได้ ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน และเขาสามง่ามเขาชะอมในเขตอำเภอมะขาม ไหลผ่านอำเภอเมืองจันทบุรีออกสู่อ่าวไทยในเขตอำเภอแหลมสิงห์

6.2 แม่น้ำพองประกอบด้วยลำน้ำสายสั้นๆ ในเขตอำเภอเกล่ง จังหวัดระยอง และนายายอามจังหวัดจันทบุรี ไหลมาบรรจุกัน แล้วไหลออกสู่ปากน้ำพองเป็นแนวเขตระหว่างจังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง

6.3 แม่น้ำเวฬุ มีต้นกำเนิดจากเขาชะอม และเขาสระบาป ไหลผ่านอำเภอขลุง และออกสู่ทะเลทางเกาะจิก อำเภอขลุง

6.4 คลองวังโตนด ประกอบด้วย 2 สาขา คือ สาขาด้านซ้าย มีต้นกำเนิดจากเขาสี่เสียด ซึ่งไหลไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ และสาขาด้านขวาซึ่งมีต้นกำเนิดบริเวณเขาชะมุล

7. ขนาดพื้นที่และการปกครอง

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ โดยมีขนาดมีเนื้อที่รวมทั้งจังหวัดประมาณ 3,961,250 ไร่ หรือประมาณ 6,338 ตร.กม. เมื่อแยกเป็นรายอำเภอพบว่าอำเภอแก่งหางแมวมีพื้นที่มากที่สุด คือ 1,254 ตร.กม. ขณะที่อำเภอแหลมสิงห์มีพื้นที่ขนาดเล็กน้อยที่สุดเพียง 191 ตร.กม. (ตารางที่ 1) อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าอำเภอที่มีขนาดพื้นที่มากๆ นั้นส่วนใหญ่เป็นอำเภอดั้งใหม่ ไม่ใช่ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของจังหวัด อำเภอเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอขลุง อำเภอท่าใหม่ และ อำเภอสอยดาว (ผศ.ดร. รังสรรค์ ปิติปัญญา, 2549 : 5)

ตารางที่ 1 ขนาดพื้นที่ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดจันทบุรี

อำเภอ	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนตำบล
เมืองจันทบุรี	253	11
ขลุง	756	12
ท่าใหม่	613	14
แหลมสิงห์	191	7
โป่งน้ำร้อน	927	5
มะขาม	480	6
สอยดาว	734	3

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อำเภอ	เนื้อที่ (ตารางกิโลเมตร)	จำนวนตำบล
แก่งหางแมว	1254	5
นายายอาม	300	6
เขาคิชฌกูฏ	830	5
รวม	6,338	76

ที่มา: จังหวัดจันทบุรี

เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ การปกครองในจังหวัดจันทบุรีแบ่งระบบออกเป็น 2 ลักษณะ ใหญ่ๆ คือการปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนของการปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ โดยในแต่ละอำเภอมีการแบ่งพื้นที่ การปกครองออกเป็นตำบล และหมู่บ้าน โดยจังหวัดจันทบุรีมีทั้งสิ้น 76 ตำบล ซึ่งแยกย่อย ออกเป็น 721 หมู่บ้าน ยิ่งกว่านั้นยังมีหน่วยงานระดับจังหวัด เช่นสำนักงานเกษตรจังหวัด สหกรณ์จังหวัดอีก 28 หน่วยงาน ส่วนการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย 1 องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด 2 เทศบาลเมือง 14 เทศบาลตำบล และ 68 องค์การบริหารส่วนตำบล

นอกจากการปกครองใน 2 ลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังมีส่วนราชการจากส่วนกลางมาตั้ง หน่วยงานอยู่ในจังหวัดนี้อีก 66 หน่วย รัฐวิสาหกิจ 17 หน่วย และองค์กรอิสระอีก 4 หน่วย

ประชากรในจังหวัดจันทบุรี ณ ปี 2547 รวมทั้งสิ้น 494,001 คน เป็นชาย 224,631 คน เป็นหญิง 249,370 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองจันทบุรี มีจำนวน 98,653 คน รองลงมาได้แก่อำเภอท่าใหม่ จำนวน 86,368 คน และอำเภอสอยดาว จำนวน 57,203 คน อำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรมากที่สุดคือ อำเภอเมืองจันทบุรี โดยมีอัตราเฉลี่ย 389 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่อำเภอท่าใหม่ 140 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อำเภอนายาย อาม 131 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอแก่งหางแมวมีอัตราเฉลี่ย 28 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

8. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ในปี 2547 ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 53,833 บาท ต่อคนต่อปี โดยมีผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Provincial Product, GDP) รวม 27,885 ล้านบาท แหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์จังหวัดที่สำคัญที่สุดคือ เกษตรกรรมที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 26.26 รองลงมาคือ การค้าส่งและค้าปลีก การคมนาคม ขนส่ง อุตสาหกรรม การศึกษา และการเงิน ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 19.15, 8.75, 6.64, 5.98 และ 5.25 ตามลำดับ สาขาการผลิตอื่นๆ นอกจากที่กล่าวมาจะมีสัดส่วนในผลิตภัณฑ์จังหวัดน้อยกว่าร้อยละ 5 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปี 2547 จำแนกตามสาขา

ที่	สาขา	มูลค่า(ล้านบาท)	ร้อยละ
1	เกษตรกรรม	7,325	26.26
2	การค้าขายส่ง การขายปลีก	5,340	19.15
3	โรงแรมและภัตตาคาร	373	3.13
4	การผลิตอุตสาหกรรม	1,854	6.64
5	การคมนาคมและการขนส่ง	2,451	8.78
6	การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และ การคมนาคม	1,854	6.64
7	การบริหารราชการแผ่นดิน และการ ป้องกันประเทศ	1,267	4.54
8	การศึกษา	1,668	5.98
9	การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	853	3.05
10	การก่อสร้าง	1,127	4.04
11	ทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน	217	0.81
12	ตัวกลางทางการเงิน	1,466	5.25
13	การบริการด้านสุขภาพ	1,182	4.23
14	การบริการชุมชน	872	3.12
15	ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	28	0.10

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เพื่อให้เห็นภาพเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีให้ชัดเจนในที่นี้จะนำเสนอสาขาการเกษตรการค้า มากแล้วเพิ่มเติม ดังนี้

8.1 ด้านการเกษตร

จังหวัดจันทบุรี มีพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 2,054,326 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.86 ของพื้นที่ทั้งหมด และร้อยละ 73 ของพื้นที่การเกษตรเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลไม้อื่นและไม้ยืนต้น ซึ่งที่สำคัญได้แก่ ทุเรียน เงาะ และมังคุด

สำหรับ ทุเรียน เป็นไม้ผลที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุด ปัจจุบันมีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น 279,923 ไร่ มากที่สุดในประเทศไทย พันธุ์ที่นิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์หมอนทอง ชะนี ก้านยาว และพันธุ์กะดุม พื้นที่เพาะปลูกดังกล่าวกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยเฉพาะอำเภอท่าใหม่ นายายอาม กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ขลุง และมะขาม ตามลำดับ เมื่อมองในเชิงผลผลิตพบว่าจังหวัดจันทบุรีสามารถผลิตทุเรียนได้ทั้งสิ้น 361,740 9 ตัน ในปี 2546 และเคยได้ผลผลิตสูงถึง 480,890 ตัน ในปี 2545 (ตารางที่ 3) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเอื้ออำนวยของสภาพดินฟ้าอากาศ

ในส่วนของเงาะ แม้ว่าโดยเปรียบเทียบแล้วจะมีความสำคัญน้อยกว่าทุเรียน แต่ถือว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีเช่นเดียวกัน ปัจจุบันมีพื้นที่เพาะปลูกเงาะทั้งสิ้น 193,596 ไร่ ซึ่งมากที่สุดในประเทศไทยเช่นเดียวกับกรณีของทุเรียน พื้นที่เพาะปลูกเงาะก็กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยมากที่สุดในพื้นที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอนายายอาม ท่าใหม่ มะขาม และขลุง ตามลำดับทั้งนี้ในแต่ละปี จังหวัดจันทบุรีสามารถผลิตเงาะได้เฉลี่ยประมาณ 300,000 ตัน โดยเฉพาะในปี 2545 สามารถผลิตเงาะได้ถึง 344,378 ตัน

ไม้ผลที่สำคัญเป็นอันดับ 3 ได้แก่ มังคุด ปัจจุบันมีพื้นที่เพาะปลูกมังคุดในจังหวัดจันทบุรีทั้งสิ้น 85,906 ไร่ โดยมีแหล่งปลูกที่สำคัญในพื้นที่อำเภอมะขาม กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอนายายอาม ขลุง และท่าใหม่ ตามลำดับ ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยประมาณปีละ 60,000 ตัน โดยเฉพาะในปี 2545 ได้ผลผลิตสูงถึง 70,659 ตัน

นอกเหนือจากพืชผลหลัก 3 ชนิดดังกล่าว ยังมีไม้ผลชนิดอื่นๆ อีกหลายชนิดที่ปลูกเป็นการค้า ในจังหวัดจันทบุรี อาทิเช่น ลองกอง สละ ลำไย เป็นต้น นอกนั้นยังมีการปลูกยางพารา พริกไทย มันสำปะหลัง และข้าวโพด อีกด้วย

ตารางที่ 3 สถิติการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปีการเพาะปลูก 2542 – 2546 จังหวัดจันทบุรี

ชนิดพืช	ปีการเพาะปลูก				
	2542	2543	2544	2545	2546
ทุเรียน					
พื้นที่ปลูกรวม (ไร่)	289,416	293,036	292,250	294,391	279,923
พื้นที่ให้ผลผลิต (ไร่)	247,992	269,973	276,209	278,076	264,878
ผลผลิตรวม (ตัน)	397,569	438,954	476,060	480,890	361,740
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	1,603	1,626	1,724	1,726	-
เงาะ					
พื้นที่ปลูกรวม (ไร่)	204,664	209,302	220,456	208,408	193,596
พื้นที่ให้ผลผลิต (ไร่)	175,192	196,892	205,046	202,797	185,993
ผลผลิตรวม (ตัน)	275,991	304,580	327,604	344,378	267,450
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	1,575	1,547	1,598	1,698	-
มังคุด					
พื้นที่ปลูกรวม (ไร่)	73,865	76,541	78,037	79,058	85,906
พื้นที่ให้ผลผลิต (ไร่)	51,617	62,218	66,507	69,969	71,713
ผลผลิตรวม (ตัน)	53,814	63,332	68,211	70,659	44,050
ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	1,043	1,071	1,026	1,010	-

ที่มา: จังหวัดจันทบุรี

8.2 การค้า

ด้วยพื้นฐานด้านทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร และการประมงที่สมบูรณ์ สามารถผลิตผลผลิตได้หลายชนิด ประกอบกับสถานที่ตั้งมีชายแดนติดต่อกับประเทศกัมพูชา ทำให้สถานการณ์การค้าของจังหวัดอยู่ในเกณฑ์ดี อย่างไรก็ตามก็ดีธุรกิจที่อยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็น ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในครอบครัว ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณย่านชุมชน ในเขตเทศบาล สำหรับธุรกิจ และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีน้อยมาก ดังนั้นสินค้าอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จึงต้อง นำเข้าจากจังหวัดอื่นๆ

สำหรับศูนย์กลางทางการตลาดในจังหวัดอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มตามประเภท สินค้า คือ ตลาดสินค้าเกษตร ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม และตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน ซึ่งแต่ละตลาดมีลักษณะดังนี้

ตลาดสินค้าการเกษตร โดยทั่วไปตลาดสินค้าการเกษตรจะเป็นตลาดที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล และกระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัด อย่างไรก็ตามในที่นี้จะกล่าวได้ถึงตลาดสินค้าเกษตรขนาดใหญ่ที่มีผู้ซื้อและผู้ขายเข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก และเป็นตลาดที่มีการอ้างอิงในเชิงของราคา เท่านั้น ได้แก่

1) ตลาดปากแซง ต.พลับพลา อ.เมืองจันทบุรี อยู่ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 5 กิโลเมตร ตามเส้นทางจันทบุรี – สระแก้ว ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 317 ดำเนินการ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี มีโรงเรียนอำนวยการ สถานที่จอดรถยนต์สำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย ตลาดจะเปิดตั้งแต่เวลา 09.00 – 20.00 น. เป็นตลาดขายส่งผลไม้โดยเฉพาะ

2) ตลาดบริเวณริมทะเลสาบ (ทุ่งนาเซย) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ถนนเทศบาล 3 ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองจันทบุรี เป็นตลาดขายปลีกผลไม้ตามฤดูกาล โดยจัดแบ่งให้เช่าเป็นร้าน (ซุ้ม) แก่ผู้ค้าทั่วไป ลักษณะเป็นการจำหน่ายปลีกให้แก่ นักทัศนาจรเป็นหลัก โดยเน้นสินค้าคุณภาพ เปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน – กรกฎาคม ของทุกปี

3) ตลาดกระทิง ตั้งอยู่ห่างจากสี่แยกเขาไระยา แยกเข้าไปตามถนนจันทบุรี – น้ำตกกระทิง ประมาณ 16 กิโลเมตร อยู่ในท้องที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ เป็นตลาดเอกชนซื้อขายเงาะเป็นหลัก เปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน - กรกฎาคมของทุกปี

4) ตลาดกลางผลไม้กระทิง ตั้งอยู่ห่างจากสี่แยกเขาไระยาเข้าไปตามถนนจันทบุรี – น้ำตกกระทิงประมาณ 18 กิโลเมตร อยู่เยื้องกับโรงเรียนพลวงวิทยาคม ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งรับโอนมาจากชมรมชาวสวนผลไม้กระทิง เป็นตลาดขายส่งเงาะเป็นหลัก

5) ตลาดเนินสูง ตั้งห่างจากสี่แยกเขาไระยาไปตามเส้นทางถนนสายสุขุมวิท (จันทบุรี – กรุงเทพฯ) ประมาณ 6 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ เจ้าของตลาดคือ วัดบูรพาพิทยาราม มีการตั้งแผงซื้อขายทั้งปลีกและส่ง ผู้ที่เข้าไปขายต้องเสียค่าบริการเช่นเดียวกับตลาดปากแซง ตลาดเนินสูงนี้เป็นตลาดขายส่งทุเรียนเป็นหลัก และเป็นตลาดส่งออกทุเรียนอีกด้วย โดยผู้ส่งออกเข้าไปเปิดจุกรับซื้อเพื่อการส่งออก นับว่าเป็นตลาดทุเรียนที่ใหญ่ที่สุด เปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายนของทุกปี

6) ตลาดห้วยสะทอน ตั้งอยู่ห่างจากตลาดเนินสูงไปตามเส้นทางถนนสายสุขุมวิท อีก 15 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ ดำเนินการโดยเอกชน เป็นตลาดซื้อขายส่งเงาะเป็นหลัก มีความสำคัญไม่น้อยกว่าตลาดศาลาปากแซง

7) ตลาดหนองคล้า ตั้งอยู่จากตลาดห้วยสะทอนไปตามเส้นทางถนนสายสุขุมวิท ประมาณ 1 กิโลเมตร อยู่ในเขตเทศบาลหนองคล้า อำเภอท่าใหม่ ดำเนินการโดยเอกชน เป็นตลาดซื้อขายทุเรียนเป็นหลัก

8) ตลาดกลุ่มเกษตรกรทุ่งเบญจา ตั้งอยู่ห่างจากตลาดห้วยสะทอนไปตามเส้นทางถนนสายสุขุมวิท ประมาณ 0.5 กิโลเมตรดำเนินการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งเบญจาอยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่ มีการตั้งแผงขายทุเรียนและเงาะ ทั้งขายส่งและขายปลีก

9) ตลาดสามแยกตะปอนน้อย ตั้งอยู่ริมถนนจันทบุรี – ตราด (สุขุมวิท) ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 17 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอลុង เป็นตลาดซื้อขายเงาะเป็นหลัก

10) ตลาดสหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง อยู่ห่างจากสามแยกตะปอนน้อย ไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท (จันทบุรี – ตราด) ประมาณ 8 กิโลเมตร บริเวณหน้าสำนักงานสหกรณ์การเกษตรขลุง อำเภอเมืองขลุง เป็นตลาดซื้อขายส่งและปลีกเจาะเป็นหลัก

11) ตลาดผลไม้แม่พิมพ์ ดำเนินการโดยบริษัท แม่พิมพ์ แลนด์ แอนเฮาส์ ทำการเปิดรับซื้อผลไม้เพื่อการส่งออกโดยเฉพาะทุเรียน และในปี 2542/42 เป็นสถานที่รับซื้อทุเรียนของสหกรณ์ชาวสวนจันทบุรี

12) ตลาดกลางสินค้าเกษตรวังแฉ่ม ตั้งอยู่ห่างจากถนนจันทบุรี – ตราด (สุขุมวิท) เข้าแยกทางตำบลแสง อำเภोजันทบุรี ไปตามเส้นทางวังแฉ่ม – กระทิง ประมาณ 20 กิโลเมตร ดำเนินงานโดยกลุ่มเกษตรกรทำสวนวังแฉ่ม ร่วมกับ อบต.ตำบลวังแฉ่ม อำเภอมะขาม มีบริเวณจอดรถกว้างขวาง เปิดดำเนินการตั้งแต่ปี 2535 และซื้อขายเงาะ มังคุด ทุเรียน ทั้งขายส่งและปลีก เปิดดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน – กรกฎาคม และใช้เป็นตลาดกลางซื้อขายยางพารา ระหว่างเดือนพฤษภาคม – เดือนมีนาคม ของทุกปี

13) ตลาดสามแยกอำเภอมะขาม ตั้งอยู่ริมถนน (จันทบุรี – สระแก้ว) หน้าที่ว่าการอำเภอมะขาม ห่างจากตัวจังหวัดจันทบุรีไปอำเภโป่งน้ำร้อน ประมาณ 10 กิโลเมตรเป็นตลาดธรรมชาติ ทำการซื้อขายทุเรียน เงาะ มังคุด ทั้งส่งและปลีก

ข้อสังเกต การซื้อผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี เกือบทั้งหมดเป็นการซื้อขายแบบเงินสดเนื่องจากมีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ไม่รู้จกกันมาก่อน มีเพียงส่วนน้อยที่ผู้ซื้อและผู้ขายติดต่อกันมานานจนมีความคุ้นเคยกัน ผู้ขายอาจมอบสินค้าให้ผู้ซื้อไปก่อนโดยคำนวณมูลค่าซื้อขาย ณ เวลาที่ซื้อขายไว้ แล้วค่อยมารับเงินทีหลัง

นอกเหนือจากตลาดดังกล่าวซึ่งทั้งหมดเป็นตลาดผลไม้แล้ว ตลาดกลางสินค้าเกษตรอื่นๆ ของจังหวัดยังไม่มีการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน ต้องไปอาศัยตลาดกลางจากจังหวัดใกล้เคียง ในกรณีของพืชไร่ซึ่งแหล่งผลิตสำคัญของจังหวัดอยู่ที่อำเภอสอยดาว อำเภโป่งน้ำร้อน และอำเภแก่งหางแมว เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวจะมีพ่อค้าท้องถิ่นเข้ามาซื้อและรวบรวม แปรรูป เบื้องต้น แล้วส่งต่อไปยัง ตลาดกลางในจังหวัดอื่น เช่น มั่นสำปะหลัง พ่อค้าท้องถิ่นหรือลานมัน ทำมันเส้นเป็นผู้ซื้อละจัดส่งไปยังจังหวัดระยอง ชลบุรี ระยอง เเทรา สระแก้ว และปราจีนบุรี ข้างโพตเลียงสัตว์ พ่อค้าไซโลท้องถิ่นจะเป็นผู้รับซื้อและจัดส่งไปยังผู้ส่งออกไซดล กรุงเทพฯ โรงอาหารสัตว์สมุทรปราการ และผู้ส่งออกไซโลวังน้ำเย็นจังหวัดสระแก้ว

ตลาดพืชไร่ แหล่งผลผลิตพืชไร่ที่สำคัญ ได้แก่ เขตอำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และ อำเภอ แก่งหางแมว ตลาดกลางการค้าพืชไร่ ยังไม่มี แต่จะอาศัยพ่อค้าท้องถิ่นเป็นผู้ซื้อและรวบรวม หรือเก็บไว้เพื่อส่งไปยังตลาดสำคัญจังหวัดอื่น เช่น มั่นสำปะหลัง พ่อค้าท้องถิ่นหรือลานมันทำมันเส้นจะเป็นผู้ซื้อและจัดส่งไปยังจังหวัดระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว และปราจีนบุรี : ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พ่อค้าไซโลท้องถิ่นจะเป็นผู้รับซื้อและจัดส่งไปยังผู้ส่งออกไซโลกรุงเทพฯ โรงอาหารสัตว์สมุทรปราการ และผู้ส่งออกไซโลวังน้ำเย็นจังหวัดปราจีนบุรี : อ้อยโรงงาน สมาชิกชาวไร่อ้อยจะตัดอ้อยไปส่งโรงงานที่ชลบุรี และปราจีนบุรี

ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม จันทบุรีมีโรงงานอุตสาหกรรมน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้วัตถุดิบจากภาคการเกษตร เช่น โรงงานแปรงมันสำปะหลัง โรงงานผลิตกลูโคสจากมันสำปะหลัง โรงงานพริกไทยป่น ยางแผ่นรมควัน กาแฟบดคั่ว โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานทอเสื่อ โรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพารา และโรงงานเครื่องปั้นดินเผาและเผาอิฐ ลักษณะของตลาดสินค้าเหล่านี้จะมีการสั่งซื้อจากโรงงานโดยตรง ไม่มีศูนย์กลางค้าที่ชัดเจน

สำหรับกรณีของอัญมณี ซึ่งเป็นสินค้าที่กล่าวได้ว่าเป็นจุดเด่นที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี เช่นเดียวกับสินค้าเกษตร อย่างไรก็ตามศูนย์การค้าพลอยจริงๆ อยู่ที่กรุงเทพฯ สำหรับการผลิตและการค้าพลอยในจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่จะดำเนินการในอาคารที่พักของตนเอง โดยการซื้อขาย พลอยจะคึกคักมากในช่วงวันศุกร์และวันเสาร์ ลูกค้าส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากกรุงเทพฯ และจากต่างประเทศ ซึ่งผู้ซื้อเหล่านี้จะมาเช่าที่หน้าร้านบริเวณถนนสายหลักๆ ในเขตเทศบาล เพื่อดึงดูดให้รับซื้อพลอยจากผู้ผลิต และผู้เดินพลอย

ตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค ตลาดสินค้าประเภทนี้มีกระจายอยู่ทั่วไป แต่ที่สำคัญๆ ได้แก่ ตลาดในเขตเทศบาลเมือง และเทศบาลตำบลทั้งหลาย โดยเฉพาะเทศบาลเมืองจันทบุรี ซึ่งนอกจากจะมีตลาดค้าส่งทั่วไปแล้ว ยังมีซูเปอร์เซ็นเตอร์หลายแห่งตั้งอยู่ในเขตดังกล่าว

นอกเหนือจากตลาดทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวแล้ว จันทบุรียังการค้าชายแดนกับประเทศกัมพูชาด้วย โดยระหว่างปี 2535 ถึงมีนาคม 2547 มีมูลค่าการค้าชายแดนรวมทั้งสิ้น 8,338,386 ล้านบาท (ตารางที่ 4) โดยในปี 2535 – 2540 ประเทศไทยมีการนำเข้าสินค้าจาก

กัมพูชาจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทไม้ซุง และไม้แปรรูป ในขณะที่ไทยส่งสินค้าออกจำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคเท่านั้น อย่างไรก็ตามมีการปิดจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดนชั่วคราว ในปี 2539 เนื่องจากการสู้รบและเปิดใหม่อีกครั้งในปลายปี 2540 และไทยก็สามารถส่งออกสินค้าได้มากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา

สำหรับสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยผ่านจุดผ่อนปรนต่างๆมีหลายชนิด ที่สำคัญได้แก่น้ำมันเชื้อเพลิง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำตาลทราย นมข้นหวานแปลงไขมัน เบียร์ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง น้ำผลไม้ เป็นต้น ขณะที่สินค้านำเข้าจากกัมพูชาที่สำคัญได้แก่ สินค้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้แห้ง และผลิตภัณฑ์จากหนัง ผลิตภัณฑ์ประมง และปศุสัตว์

ตารางที่ 4 มูลค่า การค้าชายแดนไทย – กัมพูชาผ่านด่านศุลกากรจันทบุรี ระหว่างปี 2535- 2547

ปี	มูลค่า การค้ารวม	มูลค่า การส่งออก	มูลค่า การนำเข้า	ดุลการค้า
2535	1,176.59	110.88	1,065.71	-954.83
2536	194.88	-	194.88	-194.88
2537	153.05	-	153.05	-153.05
2538	485.96	-	485.96	-485.96
2539	-	-	-	-
2540	234.16	60.48	173.68	-113.20
2541	1,059.652	901.42	158.20	743.22
2542	1,002.34	957.90	44.44	913.46
2544	661.48	651.37	10.11	641.26
2545	757.32	741.66	15.66	726.00
2546	1,338.59	1,321.59	17.00	1,304.59
2547	597.57	585.84	11.73	574.11
(ม.ก.-มี.ค.)				
รวม	8,338.86	5,986.59	2,352.27	3,634.32

หมายเหตุ: ปี 2539 ไม่มีมูลค่าการค้า เนื่องจากจังหวัดปิดจุดการผ่อนปรน

ที่มา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี

ด้านอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กมีจำนวน 449 โรงงาน เงินลงทุน 5,227,947,025 บาท ก่อให้เกิดการจ้างงาน 8,573 คน อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมขนส่ง อุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ อาทิเช่น โรงงานผลิตอาหารทะเลแช่แข็ง โรงงานผลิตผัก ผลไม้ บรรจุกระป๋อง โรงงานเฟอร์นิเจอร์ และผลิตภัณฑ์จากไม้ โรงงานผลิตยางแผ่น น้ำยาง และโรงงานผลิตภัณฑ์คอนกรีต เป็นต้น

โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอสอยดาว อำเภอลอง และอำเภอท่าใหม่ ตามลำดับ

พัฒนาการและข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี

พัฒนาการของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี

สหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี เกิดและพัฒนามาจาก ภาวะความเป็นอยู่ของประชากรในจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะอาชีพทำนา ในสมัยก่อนจะปลูกข้าวเพื่อการบริโภคภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และจะมีส่วนเหลือหรือส่วนเกินไว้สำหรับแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตนเองผลิตไม่ได้ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มักจะขาดทุนเงินในการประกอบอาชีพ ทำให้ต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนหรือพ่อค้า โดยเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง และเสียเปรียบเจ้าหนี้ในการทำสัญญา และการส่งคืนเงินกู้ บางรายบังคับให้ลูกหนี้ขายพืชผลได้ในราคาต่ำอีกด้วย เนื่องจากเกษตรกรมีการศึกษาน้อย ประกอบกับการทำนาของเกษตรกรในสมัยนั้นต้องพึ่งพาฝนฟ้าอากาศ ซึ่งมักประสบความเสี่ยงภัยสูง ในบางปีอาจเกิดความเสียหายจากฝนแล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืชทำลายผลผลิต เป็นเหตุให้พืชผลทางการเกษตรเสียหาย ได้ผลผลิตไม่แน่นอน เกษตรกรจึงมีหนี้สินทับถมเป็นจำนวนมาก เมื่อไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ หรือเจ้าของที่ดินก็จะถูกบังคับให้จำนอง หรือโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของเจ้าหนี้ ทำให้เกษตรกรขาดที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ฐานะความเป็นอยู่เป็นไปอย่างลำบาก กระทั่งกระทั่งถึงรายได้และความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกรในชนบท ด้วยเหตุนี้ทางราชการ ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้เข้ามาช่วยเหลือ โดยจัดตั้งสหกรณ์ประเภทหาทุนขึ้นเป็นครั้งแรกของจังหวัดจันทบุรี ในปี พ.ศ. 2480 มีเขตการดำเนินงานอยู่ในอำเภอเมือง วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งก็เพื่อหาทุนให้แก่สมาชิกกู้ยืมไปใช้ชำระหนี้ และให้กู้ยืมเงินไปลงทุนประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา รวมถึงซื้อเครื่องมือทางการเกษตร

สหกรณ์หาทุน เริ่มจัดตั้งขึ้นโดยมีสมาชิกตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ไม่มีหุ้น การดำเนินธุรกิจ จะให้ความช่วยเหลือเฉพาะการให้กู้ยืมเพียงอย่างเดียว โดยสหกรณ์หาทุนจะได้รับเงินกู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในอำเภอเมือง และนำเงินกู้ไปให้สมาชิกกู้ในอัตรา ดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี สมาชิกคนหนึ่งจะกู้ได้ไม่เกิน 8,000 บาท ซึ่งสมาชิกจะสามารถประหยัด เงินที่ต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่รายทุน หรือพ่อค้าในท้องที่ได้เป็นจำนวนมาก และสามารถช่วยให้ สมาชิกรักษารวมสิทธิในที่ดินไว้ได้ เมื่อถึงเวลาชำระเงิน สมาชิกจะนำเงินมาชำระหนี้เงินกู้ที่บ้าน ของประธานสหกรณ์ ซึ่งพบว่าการชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกมีปัญหา หรืออุปสรรคน้อยมาก เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีคุณธรรม ยึดความซื่อสัตย์เป็นที่ตั้ง เมื่อถึงกำหนดชำระเงินกู้ สมาชิก ก็จะนำเงินที่ได้จากการทำเกษตรกรรมมาชำระหนี้ตรงเวลา

จากการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทหาทุน ทำให้สมาชิกบางรายมีที่ดินเพิ่มขึ้น มีฐานะดีขึ้น เมื่อสมาชิกมีฐานะดีขึ้น สหกรณ์จึงจัดให้สมาชิกได้ออมทรัพย์ไว้ในสหกรณ์ของตนเองอีก ด้วย เป็นเงินฝากระยะยาว โดยเริ่มรับฝากเงินตั้งแต่ 50 บาทขึ้นไป และนอกจากสหกรณ์หาทุน แล้ว ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทอื่นๆ ขึ้น ได้แก่ สหกรณ์ร้านค้าจามรี ตั้งอยู่ถนนอมสิน อำเภอเมือง, สหกรณ์ประมง อำเภอแหลมสิงห์ ปัจจุบันยังดำเนินธุรกิจอยู่ และสหกรณ์ออมทรัพย์ ครู อำเภอเมือง ต่อมาได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยมากเป็นสหกรณ์หาทุน ขนาดเล็ก

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดของขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย ก็คือการควบ สหกรณ์หาทุนเข้าด้วยกัน โดยทางราชการได้ออกพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 และมีบทบัญญัติให้สหกรณ์ชนิดเดียวกันควบเข้ากันได้ ซึ่งเปิดโอกาสให้สหกรณ์หาทุนขนาดเล็ก ที่ดำเนินธุรกิจเฉพาะด้านควบเข้าเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่ สามารถขยายการดำเนินธุรกิจอำนวย ประโยชน์แก่สมาชิกได้มากขึ้น และระหว่างปี พ.ศ. 2512 – 2514 ได้มีการส่งเสริมให้ควบสหกรณ์ หาทุนขนาดเล็กเข้าเป็นสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ มีแผนดำเนินงานครอบคลุมท้องที่ 1 อำเภอ นอกจากนั้นยังกำหนดให้สหกรณ์ที่ตั้งขึ้นใหม่ต้องมีแผนดำเนินงานครอบคลุมไม่ต่ำกว่า ระดับอำเภอด้วย ซึ่งทำให้สหกรณ์หาทุนแปรสภาพเป็นสหกรณ์การเกษตรมาจนถึงปัจจุบัน (นุญต กรขันธ์, 2542 : 37) ซึ่งในจังหวัดจันทบุรีก็มีการควบสหกรณ์หาทุน ใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองจันทบุรี, อำเภอขลุง, อำเภอมะขาม และอำเภอแหลมสิงห์ เป็นสหกรณ์การเกษตร 4 สหกรณ์ สหกรณ์หาทุนเข้าด้วยกัน ทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ในแต่ละอำเภอเป็นดังนี้ (จากการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึกได้แก่ คุณสมบัติ โพธิกิจ อดีตผู้ช่วยสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

โดยปัจจุบันมีอายุ 80 ปี และ คุณเคชา แซ่เหลา อดีตรองประธานสหกรณ์การเกษตรมะขาม ปัจจุบันมีอายุ 78 ปี)

อำเภอเมืองจันทบุรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2513 ได้มีคณะผู้แทนสหกรณ์หาทุน จำนวน 26 สหกรณ์ จดทะเบียนการควบสหกรณ์เข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ ประเภทสหกรณ์ชนกิจ ชนิดสหกรณ์ไม่จำกัด ใช้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรเมืองจันทบุรี มีสำนักงานงาน ตั้งอยู่ที่ถนนเลียบบนิน ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ในขณะที่ควบเข้ากัน มีสมาชิกจำนวน 419 คน ตามบัญชีรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์หาทุนที่ควบเข้ากันผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรเมืองจันทบุรี และมีที่ดินจำนวนอยู่ต่อสหกรณ์รวม 8,571 ไร่ 1 งาน 70 ตารางวา ราคาประเมิน 3,645,250 บาท ราคาจำนอง 4,985,140 บาท ทั้งนี้ได้รับการโอนสิทธิจากสหกรณ์หาทุนเดิมที่ควบเข้ากัน

อำเภอขลุง เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2513 ได้มีคณะผู้แทนสหกรณ์หาทุน จำนวน 21 สหกรณ์ จดทะเบียนการควบสหกรณ์เข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ ประเภทสหกรณ์ชนกิจ ชนิดสหกรณ์ไม่จำกัด ใช้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง มีสำนักงาน ตั้งอยู่ที่อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และได้มีคณะผู้แทนสหกรณ์หาทุนอีก 27 สหกรณ์ จดทะเบียนการควบสหกรณ์เข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ ประเภทสหกรณ์ชนกิจ ชนิดสหกรณ์ไม่จำกัด ใช้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง 2 ที่ตั้งสำนักงาน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และต่อมาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2517 สหกรณ์การเกษตรทั้ง 2 ได้ควบเป็นสหกรณ์เดียว ใช้ชื่อว่าสหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด โดยมีจำนวนสมาชิกเริ่มต้น 799 คน จำนวนกลุ่มสมาชิก 18 กลุ่ม ทุนเรือนหุ้น 695,400 บาท ทุนสำรอง 1,143,377.73 บาท ทุนอื่นๆ 199,453.41 บาท และมีทรัพย์สินรวมทั้งสิ้น 7,140,321.20 บาท ในปัจจุบันมีสมาชิกสามัญ จำนวน 2,051 คน ทุนเรือนหุ้น 138,988,500 บาท ทุนสำรองและทุนต่างๆ 49,531,612.55 บาท และเงินรับฝาก 198,820,916 บาท การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจรับเงินฝากจากสมาชิกและสหกรณ์อื่น

อำเภอมะขาม เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2513 ได้มีคณะผู้แทนสหกรณ์หาทุน จำนวน 23 สหกรณ์ จดทะเบียนการควบสหกรณ์เข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ ประเภทสหกรณ์ชนกิจ ชนิดสหกรณ์ไม่จำกัด ใช้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรมะขาม มีสำนักงาน ตั้งอยู่ที่ถนนเลียบบนิน ตำบลวัดใหม่ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ในขณะที่ควบเข้ากัน มีสมาชิกจำนวน 456 คน ตามบัญชีรายชื่อ

สมาชิกของสหกรณ์หาทุนที่ควบเข้ากันผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรมะขาม และมีทุนดำเนินงาน ประมาณ 1.3 ล้านบาท มีที่ดินจำนองอยู่ต่อสหกรณ์รวม 11,569 ไร่ ราคาประเมิน 5,786,625 บาท ราคาจำนอง 8,407,510 บาท โดยสหกรณ์ขอกำหนดวงเงินกู้ยืม ประจำปี พ.ศ. 2513 จำนวนเงิน 2,000,000 บาท วงเงินเทียบกับราคาประเมินของที่ดินเป็นร้อยละ 34.57 ปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรมะขาม จำกัด มีสมาชิกทั้งหมด 1,774 คน ทุนเรือนหุ้น 126.7 ล้านบาท มีเนื้อที่ทำการเกษตร 19,732 ไร่ ทุนดำเนินงาน 349,500,000 บาท การดำเนินธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ, ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย, ธุรกิจรับฝาก, ธุรกิจรวบรวมผลผลิต

อำเภอแหลมสิงห์ เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2513 ได้มีคณะผู้แทนสหกรณ์หาทุน จำนวน 32 สหกรณ์ จัดระเบียบการควบสหกรณ์เข้ากันเป็นสหกรณ์ใหม่ ประเภทสหกรณ์ธนากิจ ชนิดสหกรณ์ไม่จำกัด ใช้ชื่อว่า สหกรณ์การเกษตรแหลมสิงห์ มีสำนักงาน ตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ในขณะที่ควบเข้ากัน มีสมาชิกจำนวน 443 คน ตามบัญชีรายชื่อสมาชิกของสหกรณ์หาทุนที่ควบเข้ากันผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแหลมสิงห์ และมีที่ดินจำนองอยู่ต่อสหกรณ์รวม 9,151 ไร่ 1 งาน 81 ตารางวา ราคาประเมิน 4,553,900 บาท ราคาจำนอง 5,885,080 บาท

จากนั้นอำเภอต่างๆ ในจังหวัดจันทบุรี ก็ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ตามมาอย่างเป็นลำดับ โดยเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2517 ได้มีการก่อตั้งสหกรณ์การเกษตรท่าใหม่ จำกัด, วันที่ 2 สิงหาคม 2519 ได้มีการก่อตั้งสหกรณ์การเกษตรโป่งน้ำร้อน จำกัด, วันที่ 1 มีนาคม 2527 ได้มีการก่อตั้งชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจันทบุรี จำกัด, วันที่ 19 สิงหาคม 2534 ได้มีการก่อตั้งสหกรณ์การเกษตรเพื่อตลาดลูกค้า ธกส.จันทบุรี จำกัด โดยในปัจจุบันจังหวัดจันทบุรีมีสหกรณ์การเกษตรจำนวนทั้งสิ้น 45 แห่ง

ที่ผ่านมาสหกรณ์การเกษตรในจังหวัด ได้ผ่านอุปสรรคในด้านต่างๆ มากมายแต่ก็สามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ลุล่วงไปด้วยดี และดำเนินธุรกิจจนประสบผลสำเร็จก้าวหน้าเป็นลำดับ และได้เพิ่มจำนวนสหกรณ์มากขึ้นจนถึงปัจจุบันนี้ โดยประชากรของจังหวัดส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ และสวนยางพารา ซึ่งผลไม้ที่ปลูกในจังหวัดส่วนใหญ่ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สละ และระกำ การเพาะปลูกผลไม้ให้จำนวนผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีได้ดำเนินธุรกิจตามอุดมการณ์ หลักการ

และวิธีการสหกรณ์ เพื่อให้บริการกับสมาชิกและประชาชนทั่วไปในธุรกิจต่างๆ โดยสหกรณ์การเกษตรทั่วไปจะแบ่งธุรกิจออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจซื้อ ธุรกิจการรวบรวม และธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร

การดำเนินธุรกิจทั้ง 4 ด้าน ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้นและดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่ธุรกิจที่โดดเด่น ได้แก่ ธุรกิจการรวบรวมผลผลิต กล่าวคือ มีการรวบรวมผลผลิตแบบบูรณาการ และเห็นเป็นรูปธรรม โดยมีการร่วมมือกันของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเพื่อรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกร และจัดหาแหล่งที่จะขายผลผลิตโดยตรง และที่กล่าวถึงกันมากคือกรณีของสหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด

ธุรกิจการรวบรวม สหกรณ์จะทำการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกไปจัดการขาย โดยวิธีการรวมกันขายผลผลิตการเกษตรที่สมาชิกผลิตได้ สหกรณ์สามารถขายได้ในราคายุติธรรม และทำให้ผลผลิตมีราคาเพิ่มขึ้น เป็นการสร้างระบบการตลาดอย่างมีเหตุผล สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี เริ่มดำเนินการทำธุรกิจประมาณปี 2543 เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดจันทบุรี ประกอบอาชีพและมีรายได้จากการทำสวนผลไม้ในช่วงฤดูกาลผลิต มีผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก การเก็บเกี่ยวมีช่วงระยะเวลาจำกัดและออกสู่ตลาดพร้อมกันในปริมาณที่มาก ทำให้เกิดการกระจุกตัวของผลผลิต ส่งผลต่อภาวะผลผลิตล้นตลาดในแหล่งผลิตรวมถึงมีตลาดรองรับไม่เพียงพอ ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ รวมไปถึงรายได้ของเกษตรกรตกต่ำตามมา เกษตรกรจึงขาดทุนมีหนี้สิน ไม่สามารถชำระหนี้ได้ โดยทั่วไปนั้นเกษตรกรผู้ผลิตส่วนใหญ่จะผลิตสินค้าตามใจตนเอง มีการผลิตผลไม้หลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน และเกษตรกรจะใช้ราคาตลาดมาเป็นตัวกำหนดในการผลิตผลไม้ เมื่อผลไม้ชนิดใดราคาตกต่ำ เกษตรกรก็จะทำการโค่นทิ้ง แล้วหันไปปลูกผลไม้ที่มีราคาสูงกว่าในขณะนั้น ซึ่งมักจะไม่นิ่งถึงต้นทุนและระยะเวลาที่ต้องในการเสียโอกาสในการได้รับรายได้

สหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด เริ่มทำธุรกิจการรวบรวมอย่างเป็นรูปธรรมประมาณปี 2544 – 2545 โดยเริ่มจากเงาะโรงเรียน, มังคุด, ทุเรียน, ลองกอง, สละ, แก้วมังกร ในช่วงหลังได้ยกเลิกทุเรียนไปเนื่องจากขาดทุน เพราะทุเรียนที่เกษตรกรนำมาส่งส่วนใหญ่ขาดคุณภาพ และยากต่อการดูว่าทุเรียนสุกหรือไม่สุก (ตารางที่ 5) ธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์เกิดจากการประชุมร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด และสหกรณ์ โดยจะเชิญตัวแทนจากห้างสรรพสินค้าต่างๆ มาดูผลผลิตและตรวจสอบคุณภาพ เมื่อทางห้างได้

พิจารณาแล้วเห็นว่าผลผลิตของสหกรณ์มีคุณภาพ ต่อมาจึงได้ทำการนัดส่งสินค้ากับสหกรณ์ ซึ่งตลาดที่สหกรณ์จัดส่งสินค้าได้แก่ แมคโคร โลตัส และสหกรณ์ในจังหวัดอื่นๆ ทั้งนี้ห้างต่างๆ ที่รับซื้อผลผลิตจากสหกรณ์จะส่งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ มาประจำอยู่ที่สหกรณ์

ตารางที่ 5 การรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรสหกรณ์การเกษตรเมืองชล จำกัด

(หน่วย: ตัน)

ชนิดผลไม้	2545	2546	2547	2548
ทุเรียน	8.14	2.01		
เงาะโรงเรียน			81.63	4.63
มังคุด			40.44	
ลองกอง			2.25	
สละ			2.24	3.54
แก้วมังกร			1.53	1.97

ที่มา: สหกรณ์การเกษตรเมืองชล จำกัด

การติดต่อประสานงานและจัดหาช่องทางการตลาด จะแบ่งออกเป็นตลาดภายในประเทศ (จังหวัดปลายทาง, ห้างสรรพสินค้า) และตลาดต่างประเทศ (ผ่านผู้ส่งออก) ธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์การเกษตรชล จะมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับราคาผลไม้ในตลาดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม พัฒนามาตรฐานผลไม้ส่งออกสู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศ จะยกระดับองค์กรเกษตรกรให้มีศักยภาพทางการตลาด และเพิ่มศักยภาพในการแก้ไขปัญหาเกษตรกร ซึ่งวิธีที่สหกรณ์ใช้ในการรวบรวมผลผลิตมีดังต่อไปนี้ 1) คัดเลือกสมาชิกของสหกรณ์หรือ เกษตรกรที่สมัครใจเข้าร่วมด้วย 2) เจริญ และตกลงเงื่อนไขการรับซื้อจากผู้ซื้อ(ห้างสรรพสินค้า) 3) ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง(พาณิชย์, การค้าภายใน, สหกรณ์จังหวัด) 4) ชี้แจงข้อกำหนดการซื้อ

เกษตรกรที่จัดส่งผลผลิตให้กับสหกรณ์จะต้องติดสติกเกอร์ตะกร้าเพื่อบอกว่ามาจากสวนไหน เป็นของเกษตรกรคนใด เพราะถ้าผลไม้ของสวนใดคุณภาพไม่ดี หรือมีการเน่าเสียจะได้จัดส่งกลับไปได้ถูก และมีการใช้สีของตะกร้าเป็นการกำหนดชนิดและประเภทของผลไม้ด้วย ซึ่งสหกรณ์จะมีวิธีการตรวจสอบคุณภาพของผลผลิตอย่างดี โดยมีการตรวจสอบสภาพผลไม้ทั่วไปทั้งคันรถ พร้อมกับปริมาณของผลผลิต ด้วยการเลือกสุ่มเป็นบางตะกร้า หรือเพผลไม้ออกจาก

ตะกร้า เพื่อตรวจสอบคุณภาพของผลไม้ภายใน และทำการสุ่มชั่งน้ำหนัก ผลไม้ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจะถูกนำไปจัดเก็บ มีการรดน้ำเพื่อรักษาคุณภาพ (น้ำที่ใช้รดผลไม้ของสหกรณ์ต้องเป็นน้ำบ่อเท่านั้น) จากนั้นสหกรณ์จะออกไปรับสินค้าให้กับเกษตรกร และจ่ายเงินค่าผลไม้ต่อมาแนวคิดในการรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด ได้มีการกระจายไปยังสหกรณ์อื่นๆ โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างสหกรณ์ต่างๆ ซึ่งอยู่ในจังหวัดจันทบุรี ทำให้เกิดการทำธุรกิจร่วมกัน ช่วยเหลือกันและกันในการรวบรวมผลผลิต เพื่อจัดส่งผลผลิตไปสู่ตลาดได้ในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

สหกรณ์การเกษตรมะขาม จำกัด เริ่มทำธุรกิจรวบรวมอย่างเป็นรูปธรรม ประมาณปี 2549 โดยเริ่มจากสหกรณ์จังหวัดประสานงานหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้แก่สหกรณ์ เป็นการรวบรวมผลไม้จากสมาชิกเพื่อไม่ให้มีราคาตกต่ำ เป็นตัวกลางในการรวบรวมมังคุด เงาะ ลองกอง สละ (ตารางที่ 6) เพื่อรวบรวมนำผลผลิตไปส่งยังห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่เช่น บิ๊กซี โลตัส แมคโคร และร่วมกับบริษัทในการส่งผลไม้ออกไปยังต่างประเทศ เช่น มังคุด ที่ได้ส่งออกไปยังประเทศจีน โดยมีบริษัทมารับซื้อเมื่อประมาณ 4 ปีที่แล้ว ซึ่งเป็นการระบายสินค้าให้สมาชิกอีกทางหนึ่ง การดำเนินธุรกิจนี้ของสหกรณ์มะขามคือ เริ่มจากการวางแผนของสหกรณ์กับสมาชิก มีการตกลงร่วมกัน โดยให้สมาชิกรวบรวมผลผลิตที่ได้มาขายให้กับสหกรณ์ แล้วสหกรณ์จะนำผลผลิตไปขายให้กับห้างสรรพสินค้าต่อไป

สหกรณ์จะดำเนินธุรกิจกับห้างเป็นหลัก ผลไม้ที่ส่งจะเป็นผลไม้ที่ออกตามฤดูกาล ธุรกิจรวบรวมผลผลิต โดยมีแนวทางในการรวบรวมผลผลิตคือ 1) ประชุมร่วมกันระหว่างสหกรณ์สมาชิก คู่ค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ร่วมกลุ่มตามประเภทของผลผลิตและวางแผนการผลิต 3) จัดทำบันทึกประวัติการผลิต สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ มีการตรวจเยี่ยมฟาร์มเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค 4) กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ปริมาณผลผลิตที่จะออกสู่ตลาด ระยะเวลาเก็บเกี่ยว และ 5) ร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต 6) ควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน

ตารางที่ 6 การรวบรวมผลผลิตของเกษตรกรสหกรณ์การเกษตรมะขาม

(หน่วย: ตัน)

ชนิดผลไม้	2549	2550	2551
เงาะ	8.3	15.6	15.3
ลองกอง	7.6	7.4	7.3
สละ	0.6	0.6	0.6
แก้วมังกร			1.4

ที่มา: สหกรณ์การเกษตรมะขาม จำกัด

ธุรกิจต่างๆ ของสหกรณ์มีความเข้มแข็งมากขึ้น แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2542 ได้เกิดอุทกภัย อย่าง ร้ายแรงขึ้นในท้องที่จังหวัดจันทบุรี ประกอบกับได้เกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย ราคาผลไม้ตกต่ำ ได้ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะธุรกิจด้าน สินเชื่อ และธุรกิจการขาย การพัฒนาการบริหาร การจัดองค์กรธุรกิจของสหกรณ์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สหกรณ์สามารถ ดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งนั้น สหกรณ์จำเป็นจะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อเป็นที่พึงให้แก่สมาชิกได้ตามวัตถุประสงค์ของ สหกรณ์ และตรงกับความต้องการสมาชิก

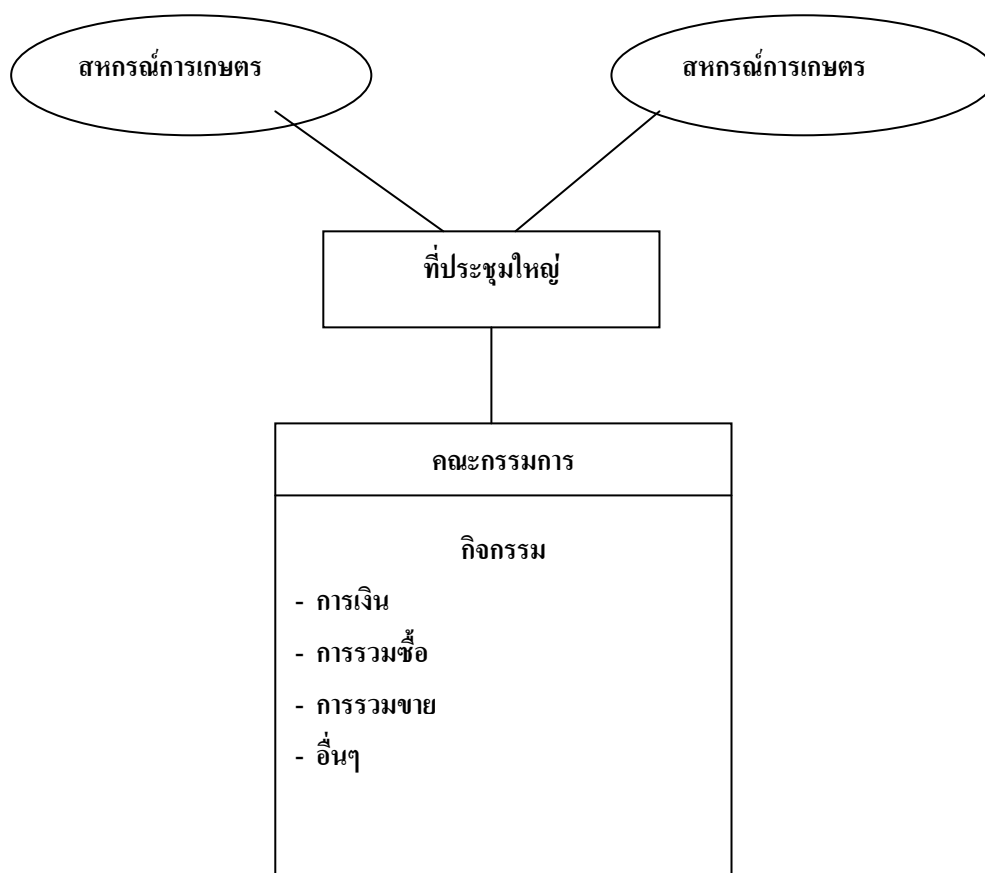
นอกจากการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิก เกษตรกรแล้ว ยังได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ประเภทต่างๆ ขึ้น คือ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ตลอดจน การจัดตั้งชุมนุมสหกรณ์ในระดับจังหวัด โดยสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ซึ่งต่อมาได้มีการรวมตัวกัน เป็นเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และช่วยเหลือกันระหว่างสหกรณ์ โดยแบ่งออกเป็นหลาย เครือข่าย ที่สำคัญได้แก่ ชุมชนสหกรณ์การเกษตรจันทบุรี ชมรมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร (รังสรรค์ ปิติปัญญา, 2549: 23 - 24)

ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรจันทบุรี จำกัด ชุมชนแห่งนี้ได้จัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี 2534 หลังจากจัดตั้งแล้วชุมนุมสามารถขยายกิจการได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2540 ชุมชนได้เข้าไปดำเนิน ธุรกิจส่งออก แต่เนื่องจากขาดความชำนาญ ประกอบกับการเกิดปัญหาภายใน และในปี 2544 ชุมชนประสบกับการขาดทุนอย่างหนักเนื่องจาก การรวบรวมทุเรียนเพื่อการส่งทุเรียนออก ทั้งนี้ เป็นเพราะจากทุเรียนเป็นพืชที่มีการบริหารจัดการยาก ดูแลยาก (เช่น การดูว่าทุเรียนสุกหรือไม่)

ทำให้คุณภาพของผลิตผลไม่คงที่ ทูเรียนที่ส่งออกไปต่างประเทศทำให้ถูกตีกลับหมด ทำให้ชุมชนขาดทุนจากการส่งทูเรียนประมาณ 2 ล้านบาท และมีหนี้สินสะสม (ประมาณ 4 ล้านบาท ขณะที่มียินทรัพย์เหลืออยู่เพียง ประมาณ 40 บาท) นอกจากนั้นยังมีปัญหาเรื่องการซื้อปุ๋ย ที่มีการทุจริตเกิดขึ้น คือผู้รับผิดชอบเก็บเงินแล้ว ไม่นำส่งชำระคืนแก่ชุมชนแต่นำไปใช้จ่ายอย่างอื่น จึงทำให้ชุมชนไม่สามารถปิดบัญชีได้ระหว่างปี 2537 – 2544

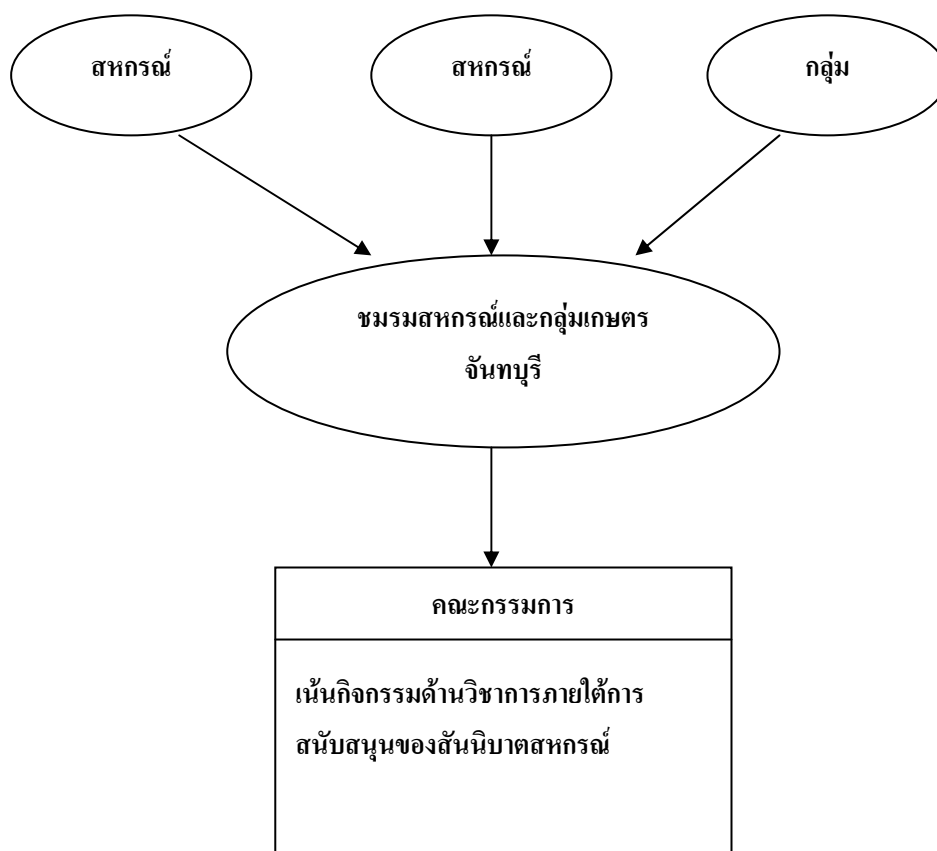
เพื่อการแก้ไขปัญหของชุมชนสหกรณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะสหกรณ์สมาชิกจึงประชุมชุมชนร่วมกัน เริ่มต้นโดยอาศัยหลักสหกรณ์ และขอให้สหกรณ์สมาชิกร่วมมือกันนำเงินมาฝากไว้กับชุมชน สหกรณ์ละประมาณ 450,000 บาท ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 0 ต่อปี ชุมชนได้นำเงินที่ได้มาไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ ซึ่งบางรายได้ลดหย่อนหนี้ให้ด้วยทำให้ชุมชนมีโอกาสตั้งตัวขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นชุมชนได้ใช้วิธีการทำธุรกิจ คือการรวมซื้อรวมขาย ขอความร่วมมือจากสหกรณ์สมาชิกในการรวมซื้อปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ผ่านชุมชน แล้วชุมชนก็ต่อรองกับผู้ค้าปัจจัยเพื่อให้ได้เงื่อนไขที่เป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย โดยสหกรณ์ที่สั่งซื้อสินค้าจะได้รับสินค้าในเงื่อนไขเดิมที่เคยได้รับเมื่อจัดซื้อเองโดยตรง เช่น คุณภาพราคา การบริการขนส่ง ทั้งนี้การซื้อโดยชุมชนจะซื้อในจำนวนมากจึงได้ราคาที่ถูกกว่าต่างคนต่างซื้อ ในส่วนของชุมชนจะได้รับเงินโบนัสจากยอดขายซึ่งบริษัทค้าปัจจัยการผลิตยินดีจ่ายให้เป็นสัดส่วนกับปริมาณการสั่งซื้อเงินโบนัสที่ได้นี้ชุมชนจะหักไว้จำนวนหนึ่งเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมส่วนกลาง ส่วนที่เหลือจะให้สหกรณ์สมาชิกถอนเงินฝากอัตราดอกเบี้ยร้อยละศูนย์ออกไป ทั้งนี้กำหนดให้ถอนได้ตามสัดส่วนของการซื้อสินค้าผ่านชุมชนหากสหกรณ์ใดซื้อมากก็จะได้เงินฝากออกไปมาก ในปี 2548 ชุมชนได้เป็นแกนกลางในการจัดซื้อยาฆ่าหญ้า จำนวน 30,000 ลิตร ปุ๋ย จำนวน 1,000 ตัน ซึ่งในขณะนี้ชุมชนสามารถคืนเงินฝากให้แก่สหกรณ์สมาชิกบางแห่งหมดแล้ว เช่น สหกรณ์โป่งน้ำร้อนจำกัด เป็นต้น

ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคณะกรรมการ และฝ่ายส่งเสริมสหกรณ์ ทำให้สามารถแก้ไขวิกฤตได้ ปัจจุบันเหลือค้าง 1 ล้านบาทบาท ในปัจจุบันชุมชนนี้มีสมาชิก จำนวน 16 สหกรณ์

ภาพที่ 4 โครงสร้างขบวนการสหกรณ์การเกษตรจันทบุรี

ชมรมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรจังหวัดจันทบุรี ชมรมนี้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2547 ภายใต้การผลักดันของสันนิบาตสหกรณ์อยากให้เกิดการเชื่อมโยงสหกรณ์หลายประเภท และเครือข่ายต่างๆ ปัจจุบันมีสมาชิก 20 สหกรณ์ ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร ออมทรัพย์ และเครดิตยูเนียน (เปิดรับสหกรณ์ทุกประเภทและกลุ่มเกษตรกรเป็นสมาชิก) วัตถุประสงค์ของชมรมคือเป็นศูนย์กลางและเป็นสื่อกลางในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจด้านสหกรณ์ การฝึกอบรม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ตลอดจนส่งเสริมประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของสมาชิก อย่างไรก็ตามในระยะที่ผ่านมาชมรมยังไม่มีบทบาทในการดำเนินการมากนักเนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากสันนิบาตสหกรณ์ หากมองย้อนกลับ และเกิดประโยชน์น้อยแก่สมาชิก อันเป็นผลมาจากปัญหาภายในของสันนิบาต

ภาพที่ 5 โครงสร้างชมรมสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร

ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี

จำนวนสหกรณ์ สมาชิก และ ประเภทของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี

1. จำนวนสหกรณ์การเกษตร

ในระยะเวลา 4 -5 ปีที่ผ่านมาจำนวนสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จากตารางที่ 2.1 ซึ่งในปี 2547 มีจำนวนสหกรณ์การเกษตรทั่วไป อยู่ทั้งสิ้น 40 สหกรณ์ ต่อมาปี 2548 มีจำนวนสหกรณ์การเกษตร 41 สหกรณ์ ต่อมาปี 2549 มีจำนวนสหกรณ์การเกษตร 42 สหกรณ์ และในปี 2550 มีจำนวนสหกรณ์การเกษตร 43 สหกรณ์ (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 จำนวนสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	จำนวนสหกรณ์
2547	40
2548	41
2549	42
2550	43
เฉลี่ย	41.5

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

2. จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

ทำนองเดียวกับจำนวนสหกรณ์จำนวนสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี มีการขยายตัวอย่างช้าๆ ตารางที่ 2.2 ซึ่งปี 2547 มีจำนวนสมาชิก 40,262 คน ต่อมาปี 2548 มีจำนวนสมาชิก 41,354 คน ต่อมาปี 2549 จำนวนสมาชิก 41,865 คน และในปี 2550 มีจำนวนสมาชิก 42,006 คน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำนวนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	จำนวนสมาชิกสหกรณ์
2547	40,262
2548	41,354
2549	41,865
2550	42,006
เฉลี่ย	41,372

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

3. ประเภทของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี อาจแบ่งออกเป็นประเภทย่อยๆ ได้เป็น 4 ประเภท คือ สหกรณ์ทั่วไป สหกรณ์สวนยาง สหกรณ์โคนม และสหกรณ์อื่นๆ ตารางที่ 9 ชี้ว่า สหกรณ์การเกษตรประเภทชาวสวนยางได้มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาสหกรณ์ทั่วไป รองลงมา สหกรณ์อื่นๆ และสหกรณ์โคนม ในปี 2550 มีจำนวนสหกรณ์ทั่วไปจำนวน 15 สหกรณ์ สหกรณ์สวนยางมีจำนวน 19 สหกรณ์ สหกรณ์โคนมมีจำนวน 3 สหกรณ์ และสหกรณ์อื่นๆ มีจำนวน 6 สหกรณ์

ตารางที่ 9 ประเภทของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	ประเภท				
	สหกรณ์ทั่วไป	สหกรณ์สวนยาง	สหกรณ์โคนม	สหกรณ์อื่นๆ	รวม
2547	15	19	2	4	40
2548	14	19	2	6	41
2549	14	19	3	6	42
2550	15	19	3	6	43
เฉลี่ย	15	19	3	6	42

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ฐานะทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่ศึกษา

1. สินทรัพย์

โดยภาพรวมแล้วสินทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ปี 2547 มี 2,747.71 ล้านบาท ต่อมาปี 2548 มี 2,401.02 ล้านบาท ต่อมาปี 2549 มี 2,973.20 ล้านบาท และปี 2550 มี 3,383.44 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของสินทรัพย์ พบว่าส่วนใหญ่ เป็นสินทรัพย์ประเภท หมุนเวียน รองลงมาเป็นสินทรัพย์ถาวร และสินทรัพย์อื่นๆ โดยในปี 2550 สินทรัพย์รวมทุกสหกรณ์มี 3,383.44 ล้านบาท สินทรัพย์หมุนเวียนมี 2,855.30 ล้านบาท สินทรัพย์ถาวรมี 18.49 ล้านบาท สินทรัพย์อื่นๆ มี 1.34 ล้านบาท (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 สิ้นทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีระหว่างปี 2547 – 2550

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	2547	2548	2549	2550	เฉลี่ย
สิ้นทรัพย์รวม	2,747.71	2,401.02	2,973.20	3,383.44	2,876.34
สิ้นทรัพย์					
หมุนเวียน	1,576.13	1,564.37	1,465.17	2,855.30	1,865.24
สิ้นทรัพย์					
ถาวร	126.66	135.22	148.40	18.49	107.19
สิ้นทรัพย์อื่นๆ	10.44	135.22	13.85	1.34	40.21

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

2. หนี้สิน

หนี้สินของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอดในปี 2549 ปี 2547 มีหนี้สินรวมของสหกรณ์การเกษตร 1,427.01 ล้านบาท ปี 2548 มีหนี้สินรวมของสหกรณ์การเกษตร 1,385.18 ล้านบาท ปี 2549 มีหนี้สินรวมของสหกรณ์การเกษตร 1,258.19 ล้านบาท และปี 2550 มีหนี้สินรวมของสหกรณ์การเกษตร 1,427.01 ล้านบาท (ตารางที่ 11)

ตารางที่ 11 หนี้สินของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีระหว่างปี 2547 – 2550

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	2547	2548	2549	2550	เฉลี่ย
หนี้สินรวม	1,427.01	1,385.18	1,258.19	1,193.11	1,315.87
หนี้ระยะยาว	682.08	682.99	231.45	241.35	459.47
หนี้สินระยะสั้น	744.93	702.19	1,026.74	951.76	856.41

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

3. ทุน

จากทุนดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี จะเพิ่มขึ้น โดยปี 2547 มีทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 1,320.70 ล้านบาท ปี 2548 มีทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 1,015.84 ล้านบาท ปี 2549 มีทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 1,715.01 ล้านบาท และปี 2550 มีทุนดำเนินงานของสหกรณ์ 2,190.33 ล้านบาท (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 ทุนของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	2547	2548	2549	2550	เฉลี่ย
รวมทุนของ					
สหกรณ์	1,320.70	1,015.84	1,715.01	2,190.33	1,560.47
ทุนเรือนหุ้น	972.71	1,005.84	1,015.00	1029.33	1,008.22
อื่นๆ	427.01	385.18	258.20	298.11	342.12

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ธุรกิจและผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี

สหกรณ์การเกษตรโดยทั่วไปจะมีการดำเนินธุรกิจหลักอยู่ 4 ด้านคือ ธุรกิจการเงิน (สินเชื่อและการรับฝากเงิน) ธุรกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (การซื้อ) ธุรกิจการรวบรวมผลผลิต (การขาย) และธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร มีการดำเนินงานด้านธุรกิจดังนี้

1. ธุรกิจการเงินด้านสินเชื่อ

สหกรณ์การเกษตรโดยทั่วไปจะดำเนินธุรกิจด้านการเงินทั้งในด้านสินเชื่อ และการออมเงินในด้านของสินเชื่อแต่เดิมสหกรณ์ให้กู้ยืม เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ชำระหนี้สินเดิม และการไถ่ถอนที่ดินที่หลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าหนี้ แต่ในปัจจุบันการให้สินเชื่อมุ่งที่จะ สนับสนุนและแก้ไขปัญหาการเกษตรและเพิ่มผลิตผลและรายได้ของเกษตรกร เงินทุนที่เกษตรกร

ต้องการจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและประเภทของการเกษตร ความจำเป็นต้องการใช้เงินทุนเพื่อจัดหาทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน โรงเรือน ฉาง โรงสี หรืออุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องจักรกล เป็นต้น และต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ทุนหมุนเวียนดำเนินการผลิตตามฤดูกาล เช่น ค่าซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช อาหารสัตว์ ค่าแรงงาน เป็นต้น

ประเภทของเงินกู้ เงินกู้ของสหกรณ์การเกษตรทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะปานกลาง

1) เงินกู้ระยะสั้น เป็นเงินกู้ที่ให้กับสมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายในการดำเนินการเกษตร สำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่งๆ ระยะเวลาชำระคืน ประมาณ 12 – 18 เดือน เช่น ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช วัสดุการเกษตร เครื่องมือ ค่าแรงค่าซ่อมแซม ค่าใช้จ่ายในการเตรียมการขาย ค่าแปรรูป ค่าบริการต่างๆ ค่าเช่าเกี่ยวกับการเกษตร ค่าภาษีเกี่ยวกับการเกษตร และค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่จำเป็น เป็นต้น

2) เงินกู้ระยะปานกลาง วัตถุประสงค์ของเงินกู้ประเภทนี้ เน้นเรื่องความสำเร็จในการจัดการทำการเกษตร เป็นเงินกู้เพื่อลงทุนในทรัพยากรการเกษตร โดยปกติใช้ประโยชน์ได้มากกว่าฤดูกาลหนึ่งๆ ระยะเวลาการชำระคืน ภายใน 3 – 5 ปี เช่น การบุกเบิกหรือการปรับปรุงที่ดิน หรือซื้อที่ดินด้านการเกษตร การสร้างหรือปรับปรุงแหล่งน้ำ คันคูน้ำ ประตุน้ำ การทำสวน การซื้อสัตว์ใช้งาน สร้างหรือปรับปรุงเครื่องมือขนาดใหญ่ เครื่องสูบน้ำ เครื่องจักรกล อุปกรณ์การขนส่ง และอุปกรณ์อื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร การซื้อ หรือสร้าง หรือปรับปรุงโรงเรือนและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ เกี่ยวกับการเกษตร การลงทุนในการเลี้ยงสัตว์ หรือลงทุนในกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และการชำระหนี้เดิมเกี่ยวกับการเกษตร

การให้สินเชื่อทางการเกษตรของสหกรณ์ จะเป็นการให้กู้ประเภทมีใบกำกับแนะนำ และมีการควบคุมการใช้เงินกู้แก่สมาชิก โดยสหกรณ์จะดำเนินการดังนี้ เช่น มีการสอบสวนแผนการเพาะปลูกของสมาชิก มีการติดตามการใช้เงินกู้ตามแผนการเพาะปลูก การให้เงินกู้แก่สมาชิกต้องให้สอดคล้องกับการส่งเสริมการเกษตร ธุรกิจการขาย และธุรกิจการซื้อ สหกรณ์จะจ่ายเงินกู้ให้สมาชิกเป็นเงินสด หรือสิ่งของที่จำเป็นแทนเงิน หรือจ่ายเงินสดและสิ่งของ และมุ่งให้เงินกู้เพื่อส่งเสริมการเพาะปลูกของสมาชิก

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ สหกรณ์การเกษตรจะคิดดอกเบี้ยเงินกู้แก่สมาชิกในอัตราที่ยุติธรรม ซึ่งแต่ละสหกรณ์จะคิดไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับต้นทุนทางการเงินของสหกรณ์นั้น และภาวะอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสถาบันการเงินทั่วไปด้วย และสหกรณ์จะมีเงินเฉลี่ยคืนดอกเบี้ยให้เมื่อสหกรณ์สามารถดำเนินธุรกิจมีกำไร ตามที่ประชุมใหญ่จะพิจารณาอนุมัติ

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันธุรกิจสินเชื่อ ถือเป็นธุรกิจสำคัญที่สุดของสหกรณ์การเกษตร โดยเงินให้กู้รวมของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 เท่ากับ 805,264,681 757,647,693 754,519,793 บาท และ 845,474,720บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 ธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	ปริมาณสินเชื่อคงเหลือสิ้นปี (บาท)
2547	805,264,681.80
2548	757,647,693.75
2549	754,519,793.53
2550	845,474,720.00
เฉลี่ย	790,726,722.27

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

2. ธุรกิจการเงินด้านการรับฝากเงิน

สหกรณ์การเกษตรจะรับฝากเงินจากสมาชิกทั้งในรูปแบบเงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ และเงินฝากรูปแบบอื่น โดยสหกรณ์จะจ่ายดอกเบี้ยเงินฝากให้กับสมาชิกในอัตราที่เป็นธรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมให้กับสมาชิกรู้จักการออมทรัพย์และเป็นการระดมเงินทุนของสหกรณ์อีกทางหนึ่งด้วย เช่น เงินฝากออมทรัพย์ สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิกอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าครั้งละ 10 บาท หรือตามที่แต่ละสหกรณ์จะกำหนด ฝากหรือถอนเมื่อไรก็ได้ สหกรณ์คิดดอกเบี้ยให้เป็นรายวัน เงินฝากประจำ 12 เดือน สหกรณ์จะรับเงินฝากจากสมาชิกอย่างน้อยครั้งไม่ต่ำกว่า 100 บาท ตามที่สหกรณ์จะกำหนดจะถอนเงินได้ เมื่อครบกำหนด สหกรณ์จะคิดดอกเบี้ยให้เมื่อครบกำหนด ถ้าถอนก่อนกำหนดอาจจะคิดดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าที่กำหนดให้เป็นต้น

ระหว่างปี 2547 – 2550 สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี มียอดเงินรับฝากรวมเท่ากับ 894,767,189.50 810,342,250.26 885,116,135.80 บาท และ 905,699,516.50 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 การรับฝากเงินของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	ปริมาณเงินรับเงินฝากคงเหลือสิ้นปี (บาท)
2547	894,767,189.50
2548	810,342,250.26
2549	885,116,135.80
2550	905,699,516.50
เฉลี่ย	873,981,273.02

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

3. ธุรกิจการจัดหาปัจจัยการผลิต และสินค้าอุปโภคบริโภค

ธุรกิจการซื้อหรือการจัดหาสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่ายแก่สมาชิก เป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเพิ่มรายได้ของสมาชิก เนื่องจากราคาสินค้าในชนบท ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการผลิตหรือสินค้าอุปโภคบริโภค รวมทั้งบริการต่างๆ มักจะมีเวลาสูงกว่าในเมือง การที่สหกรณ์การเกษตรจัดหาสินค้าและสิ่งของจำเป็นมาจำหน่ายให้แก่สมาชิก ทำให้ลดต้นทุนการผลิตให้แก่สมาชิก และเมื่อสหกรณ์มีกำไรจากการจัดหาสินค้ามาหรือปัจจัยการผลิตจำหน่ายเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกอย่างเป็นธรรม การทำธุรกิจการซื้อของสหกรณ์นี้ ส่วนใหญ่ไม่ได้ดำเนินการแบบร้านค้าทั่วไปเพียงแค่ทำหน้าที่จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ รถไถขนาดเล็ก ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวของสมาชิก เช่น ข้าวสาร มาจำหน่ายให้แก่สมาชิก

การจัดหา สหกรณ์จะสำรวจความต้องการสิ่งของต่างๆ จากสมาชิกเป็นคราวๆ ไป เมื่อรวบรวมความต้องการสิ่งของต่างๆ ของสมาชิกแล้ว สหกรณ์จะดำเนินการจัดหาสิ่งของเหล่านั้นตามจำนวนการสั่งซื้อรวมของสมาชิกเท่านั้น

การขาย ปกติแล้วสหกรณ์จะขายสินค้าที่สหกรณ์จัดหามาให้แก่สมาชิกด้วยเงินสด ซึ่งเป็นการขายที่สหกรณ์ไม่เสี่ยงต่อความสูญเสีย และสมาชิกจะซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่าการซื้อด้วยเงินเชื่อ เพื่อเป็นการสะดวกแก่สมาชิกในการชำระเงินค่าสิ่งของ สหกรณ์จะดำเนินการ 3 วิธี คือ โอนเงินของสมาชิกชำระสิ่งของ ใช้ในการฝากของสมาชิกชำระสิ่งของ และหักค่าผลผลิตการเกษตรของสมาชิกที่สหกรณ์ขายได้ชำระค่าสิ่งของ

การดำเนินงานธุรกิจการจัดหาปัจจัยการผลิตของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีการจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเท่ากับ 375,279,941 474,151,022 449,890,060 และ 459,969,884 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 ธุรกิจการจัดหาปัจจัยการผลิตของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี
ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	การจัดหาสินค้ามาจำหน่าย(บาท)
2547	375,279,941.33
2548	474,151,022.17
2549	449,890,060.21
2550	459,969,884.41
เฉลี่ย	439,822,727.03

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

4. ธุรกิจการขาย (การรวบรวมผลผลิต)

ธุรกิจการขาย หรือธุรกิจการรวบรวมผลผลิตของสมาชิก หรือธุรกิจการตลาด วัตถุประสงค์ของธุรกิจนี้ต้องการเพิ่มการรายได้ของสมาชิกโดยวิธีร่วมกันขายผลิตผลการเกษตรที่สมาชิกผลิตได้เป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง สหกรณ์สามารถขายผลผลิตได้ในราคายุติธรรม และทำให้ผลผลิตมีราคาเพิ่มขึ้นเป็นการสร้างระบบการตลาดอย่างมีเหตุผล สหกรณ์การเกษตรจะทำหน้าที่ดำเนินการตลาดที่สำคัญ 3 ประการ คือ หน้าที่ต่อรองด้านตลาดให้กับสมาชิก ทำหน้าที่ด้านการตลาดให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม และทำหน้าที่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อให้สมาชิกสามารถตัดสินใจได้ว่าควรจะผลิตอะไร ปริมาณเท่าใด และขายในเวลาใดจึงจะได้ผลตอบแทนสูงสุด

การรวบรวมผลผลิต สหกรณ์จะทำการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกเพื่อเป็นตัวแทนการขายสินค้าให้แก่สมาชิกแต่ละคน การรวบรวมผลผลิตทำได้ 3 วิธี คือ

1) การซื้อขาด สหกรณ์จะรับซื้อสินค้าจากสมาชิกในราคายุติธรรม และจะจ่ายเงินสดให้สมาชิกทันทีหลังจากส่งมอบสินค้า

2) การรับฝากขาย สหกรณ์จะรับฝากสินค้าจากสมาชิก และเป็นตัวแทนของสมาชิก ในการขายสินค้าอื่นๆ

3) การรวมกันขาย หรือกงสี สมาชิกจะโอนผลิตผลการเกษตร และสิทธิต่างๆ ให้กับ สหกรณ์ดำเนินการขาย สหกรณ์จะรวบรวมผลิตผลเป็นกองกลางและดำเนินการขายที่เห็นว่าดีหรือ เหมาะสมที่สุด โดยสหกรณ์จะคิดค่าธรรมเนียมจัดการขายจากสมาชิกพอคุ้มค่ากับค่าใช้จ่าย สมาชิกจะได้รับราคาขายปลายทางในราคาที่เป็นธรรม และสหกรณ์ไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน วิธีนี้ จะได้รับประโยชน์มากที่สุด และเป็นวิธีดำเนินงานที่เหมาะสมของสหกรณ์

การขาย สหกรณ์จะจัดหาตลาดเพื่อขายสินค้าให้กับสมาชิก หรือจัดหา หรือดำเนินธุรกิจ ตลาดกลางผลิตผลการเกษตร ซึ่งมีหลายสหกรณ์ที่สามารถดำเนินการได้ หรือหาตลาด ภายในประเทศหรือนอกประเทศ สหกรณ์จะขายเองหรือทำสัญญากับโรงงาน หน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐ และของเอกชนหรือสหกรณ์จะมอบให้ชุมนุมสหกรณ์ระดับชาติเป็นผู้จัดขาย

การแปรรูป เพื่อประโยชน์ในการขายผลิตผลการเกษตรของสมาชิกให้ได้ราคาดี สหกรณ์ อาจมีโรงงานแปรรูปตามความจำเป็น เช่น โรงสีข้าว โรงงานผลิตไบโชา โรงงานผลิตอาหารสัตว์ โรงงานนมและผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น เพราะผลิตผลการเกษตรบางชนิดถ้าได้รับการแปรรูปก่อน จะเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้สูงขึ้น เป็นการช่วยให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

ธุรกิจการขาย เป็นปัญหาสำคัญของสหกรณ์การเกษตรเช่นกัน เนื่องจากสมาชิกอยู่กระจัด กระจายยากต่อการรวบรวมผลิตผล นอกจากนั้นสมาชิกแต่ละรายยังมีผลิตผลจำนวนน้อย อย่างไรก็ตามสหกรณ์การเกษตรจำเป็นต้องทำหน้าที่การตลาด เพราะจะช่วยให้เกษตรกรผู้เป็นสมาชิก สามารถรักษามูลค่าส่วนเกินไว้ได้ และยังสามารถได้รับผลประโยชน์จากเงินเฉลี่ยคืนอีกด้วย เช่นใน สหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด ได้ทำการขยายตลาดออกไปยัง ร้านค้าต่างๆ และ ห้างสรรพสินค้าในจังหวัด ซึ่งยังมีการ ส่งสินค้าไปยังศูนย์กระจายสินค้าวังน้อย จังหวัดอยุธยาอีกด้วย และยังส่งสินค้าโดยตรงตามสาขาต่างจังหวัดอีกมาก เช่น จังหวัดเชียงใหม่ หาดใหญ่ สกลนคร จึงทำให้ธุรกิจการขายของสหกรณ์การเกษตรเมืองขลุง จำกัด เพิ่มรายได้มากขึ้นแก่ สมาชิก

การดำเนินงานธุรกิจการรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ในปี 2547, 2548, 2549, และ 2550 มีธุรกิจการรวบรวมผลผลิตเท่ากับ 399,886,355 441,750,556 821,451,680 บาท และ 611,449,841 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ธุรกิจการรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีระหว่าง
ปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	การรวบรวมผลผลิต(บาท)
2547	399,886,355.77
2548	441,750,556.12
2549	821,451,680.47
2550	611,449,841.64
เฉลี่ย	568,634,608.50

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

5. ธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร

ธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร เป็นธุรกิจที่สำคัญที่ต้องจัดการบริการแก่สมาชิก เพื่อประโยชน์แก่สมาชิก การบริการสหกรณ์มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดให้มีเครื่องมือเครื่องจักรกลเกี่ยวกับการผลิตทางการเกษตร หรือเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมในครอบครัว หรือจัดให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อการแปรรูปผลผลิต หรือผลิตสินค้าที่มีคุณภาพที่ตลาดต้องการ สำหรับไว้บริการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกในการประกอบอาชีพการเกษตร

การส่งเสริมการเพาะปลูก เพื่อให้สมาชิกได้เพาะปลูกพืชตามที่ตลาดต้องการ และลดปัญหาในการขายผลิตผลของเกษตรกร เนื่องจากความไม่แน่นอนของราคา ประกอบกับเกษตรกรไม่ค่อยทราบถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงความต้องการผลิตผลการเกษตรของตลาดต่างๆ

ความเคลื่อนไหวของราคาผลผลิตการเกษตร เมื่อผลิตผลการเกษตรชนิดใดมีราคาสูง เกษตรกรมักจะปลูกกันมากทำให้ราคาต่ำเนื่องจากผลผลิตมากเกินไปความต้องการของตลาด ถ้าได้วางแผนการเพาะปลูกให้สมาชิก กำหนดให้สมาชิกเพาะปลูกผลผลิตการเกษตรที่คาดคะเนตลาดดีแล้ว จะลดปัญหาดังกล่าวได้มีผลผลิตตามความต้องการของตลาดและมีจำนวนเพียงพอแก่ความต้องการของตลาดอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการปรับปรุงให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การขายผลผลิตการเกษตรของสมาชิกได้ราคาดีตามไปด้วย

การดำเนินธุรกิจการบริการและส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีการบริการและส่งเสริมการเกษตรเท่ากับ 5,838,629 3,569,870 4,258,521 บาท และ 7,163,200 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ธุรกิจการบริการและส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี
ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	การบริการและส่งเสริมการเกษตร(บาท)
2547	5,838,629.15
2548	3,569,870.00
2549	4,258,521.00
2550	7,163,200.50
เฉลี่ย	5,207,555.16

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

รายได้ธุรกิจและกำไรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี

สหกรณ์การเกษตรจะมีรายได้จากการดำเนินธุรกิจ คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ธุรกิจรวบรวมผลผลิต และธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร โดยธุรกิจสินเชื่อ ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีรายได้จากธุรกิจ 747.15 (47.10), 703.77 (41.96) , 775.87 (38.22) และ 945.47 (49.14) ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายได้จากธุรกิจสินเชื่อมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นหลังปี 2548, ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีรายได้จากธุรกิจ 375.28 (23.66), 474.15 (28.27), 449.89 (22.16), 459.97 (23.91) ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายได้จากธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี, ธุรกิจรวบรวมผลผลิตในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีรายได้จากธุรกิจ 399.89 (25.21), 441.75 (26.34), 821.45 (40.46), 611.45 (31.78) ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายได้จากธุรกิจรวบรวมผลผลิตนี้มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทุกปี, ธุรกิจ บริการและส่งเสริมการเกษตร ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีรายได้จากธุรกิจ 5.84 (0.17), 6.57 (0.21), 7.26 (0.28), 8.16 (0.37) ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ารายได้จากธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น รวมรายได้ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 คือ 1,586.27 (100), 1,677.12 (100), 2,030.12 (100), 2,924.06 (100) ล้านบาท ตามลำดับ (ตาราง ที่ 18)

ตารางที่ 18 รายได้ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร ปี 2547-2550

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	2547	2548	2549	2550	เฉลี่ย
ธุรกิจสินเชื่อ	747.15	703.77	775.87	945.47	793.07
%	47.10	41.96	38.22	49.14	43.95
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	375.28	474.15	449.89	459.97	439.82
%	23.66	28.27	22.16	23.91	24.38
ธุรกิจรวบรวมผลผลิต	399.89	441.75	821.45	611.45	568.63
%	25.21	26.34	40.46	31.78	31.51

ตารางที่ 18 (ต่อ)

(หน่วย: ล้านบาท)

รายการ	2547	2548	2549	2550	เฉลี่ย
ธุรกิจบริการ					
และส่งเสริม					
การเกษตร	5.84	6.57	7.26	8.16	5.21
%	0.17	0.21	0.28	0.37	0.29
รวม	1,586.27	1,677.12	2,030.12	2,924.06	1,804.39
%	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

กำไรของสหกรณ์การเกษตร

กำไรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี โดยปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีกำไรสุทธิ 61,458,971 51,726,458 50,824,005 และ 82,258,502 บาท ตามลำดับ เฉลี่ยรวมทั้ง 4 ปี สหกรณ์การเกษตรจะมีกำไรสุทธิ 61,566,984 บาท (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 กำไรของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ระหว่างปี 2547 – 2550

ปีบัญชี	กำไรสุทธิ(บาท)
2547	61,458,971.23
2548	51,726,458.50
2549	50,824,005.18
2550	82,258,502.94
เฉลี่ย	61,566,984.46

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

บทที่ 5

ผลการศึกษา

บทนี้จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของสหกรณ์ ได้แก่ จำนวนสมาชิก ประเภทของสหกรณ์การเกษตร สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน ปริมาณจากการดำเนินงานธุรกิจ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน กำไรสุทธิของสหกรณ์ และ ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์

สภาพทั่วไปของสหกรณ์ และ กำไรสุทธิ

จำนวนสมาชิกของสหกรณ์กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 20 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 35.10 มีสมาชิกไม่เกิน 100 คน รองลงมาร้อยละ 27.00, 13.50, 10.80, 8.10 และ 5.40 มีสมาชิกระหว่าง 101- 200 คน มากกว่า 2,000 คน 201- 500 คน และ 501- 1,000 คน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจำนวนสมาชิกร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า กำไรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดตามจำนวนสมาชิกของสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น คือ เมื่อมีสมาชิกไม่เกิน 100 คน มีกำไรสุทธิเฉลี่ย 58,250 บาท ต่อสหกรณ์ และเมื่อมีสมาชิกมากขึ้นเป็น 101- 200 คน 201- 500 คน 501- 1,000 คน และ 1,001-2,000 คน มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นเป็น 249,362 473,615 1,394,260 และ 6,361,346 บาท ตามลำดับ อย่างไรก็ตามกำไรสุทธิดังกล่าวกลับมีแนวโน้มลดลงเป็น 6,361,346 บาท ในกรณีของสหกรณ์ที่มีสมาชิกมากกว่า 2,000 คน ซึ่งสอดคล้องกับกฎว่าด้วยผลตอบแทนลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Return) ที่กล่าวว่าเมื่อ ถ้าให้ปัจจัยการผลิตอื่นๆคงที่ และปริมาณของปัจจัยการผลิตปัจจัยหนึ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดผลผลิตหน่วยสุดท้ายจะลดลง

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามจำนวนสมาชิก กับกำไรสุทธิ ปี 2550

จำนวนสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 100	13	35.10	58,250
101 - 200	10	27.00	249,362
201 - 500	4	10.80	473,615
501 -1000	3	8.10	1,394,260
1001 - 2000	2	5.40	6,361,346
2000 ขึ้นไป	5	13.50	4,976,791
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ประเภทของสหกรณ์การเกษตรกับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 21 จี๊ว่าสหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ร้อยละ 48.60 เป็นสหกรณ์สวนยาง รองลงมาร้อยละ 35.10, 8.10 และ 8.10 เป็น สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์โคนม และ สหกรณ์อื่นๆ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาประเภทสหกรณ์ร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับพบว่า ประเภทของสหกรณ์การเกษตรที่ตั้งมานาน จะมีกำไรสุทธิมากกว่าคือ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป รองลงมาสหกรณ์โคนม สหกรณ์สวนยาง และสหกรณ์อื่นๆ โดยมีกำไรสุทธิเท่ากับ 2,911,984 1,265,118 259,800 และ 202,401 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามประเภทสหกรณ์การเกษตร กับกำไรสุทธิ ปี 2550

ประเภทของสหกรณ์	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย(บาท)
สหกรณ์การเกษตรทั่วไป	13	35.10	2,911,984
สหกรณ์โคนม	3	8.10	1,265,118
สหกรณ์สวนยาง	18	48.60	259,800
สหกรณ์อื่นๆ	3	8.10	202,401
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

สินทรัพย์ของสหกรณ์กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 22 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาร้อยละ 35.10 รองลงมา 35.10, 16.20, 13.50 มีสินทรัพย์ระหว่าง 1,000,000-10,000,000 ต่ำกว่า 1,000,000 มากกว่า 100,000,000 และ 10,000,001-100,000,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาสินทรัพย์ของสหกรณ์กับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า กำไรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดตามจำนวนสินทรัพย์ของสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น คือ เมื่อสินทรัพย์ของสหกรณ์มี ต่ำกว่า 1,000,000 1,000,000-10,000,000 10,000,001-100,000,000 และมากกว่า 100,000,000 บาท มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นเป็น 58,050 354,410 1,060,118 และ 6,045,364 ตามลำดับ

ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามสินทรัพย์ กับกำไรสุทธิ ปี 2550

สินทรัพย์ของสหกรณ์	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000,000 บาท	13	35.10	58,050
1,000,000-10,000,000 บาท	13	35.10	354,410
10,000,001-100,000,000 บาท	5	13.50	1,060,118
มากกว่า 100,000,000 บาท	6	16.20	6,045,364
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

หนี้สินของสหกรณ์กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 23 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาร้อยละ 48.60 มีหนี้สินไม่เกิน 1,000,000 บาท รองลงมาร้อยละ 24.30 13.50 และ 13.50 มีหนี้สินระหว่าง 1,000,000-10,000,000 10,000,001-100,000,000 และ มากกว่า 100,000,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจำนวนหนี้สินของสหกรณ์ร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า กำไรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดตามจำนวนหนี้สินของสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น คือ เมื่อสหกรณ์มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเป็น ต่ำกว่า 1,000,000 1,000,000-10,000,000 10,000,001-100,000,000 และมากกว่า 100,000,000 บาท มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นเป็น 150,666 298,355 2,465,252 และ 5,842,264 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามหนี้สินของสหกรณ์กับกำไรสุทธิปี 2550

หนี้ของสหกรณ์	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000,000 บาท	18	48.60	150,666
1,000,000-10,000,000 บาท	9	24.30	298,355
10,000,001-100,000,000 บาท	5	13.50	2,465,252
มากกว่า 100,000,000 บาท	5	13.50	5,842,264
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ทุนของสหกรณ์กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 24 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ร้อยละ 45.90 มีทุนของสหกรณ์ไม่เกิน 1,000,000 บาท รองลงมาร้อยละ 32.40 13.50 และ 8.10 มีทุนระหว่าง 1,000,000-10,000,000 มากกว่า 100,000,000 และ 10,000,001-100,000,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาจากจำนวนทุนของสหกรณ์ร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า กำไรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดตามจำนวนทุนของสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น คือ เมื่อสหกรณ์มีทุนเพิ่มขึ้นเป็น ไม่เกิน 1,000,000 1,000,000-10,000,000 10,000,001-100,000,000 และมากกว่า 100,000,000 บาท มีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นเป็น 33,496 386,356 2,852,357 และ 6,634,395 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามทุนของสหกรณ์กับกำไรสุทธิปี 2550

ทุนของสหกรณ์	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000,000 บาท	17	45.90	33,496
1,000,000-10,000,000 บาท	12	32.40	386,356
10,000,001-100,000,000 บาท	3	8.10	2,852,357
มากกว่า 100,000,000 บาท	5	13.50	6,634,395
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ปริมาณธุรกิจสินเชื่อกับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 25 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 29.70 มีปริมาณธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์มากกว่า 1,000,000 บาท รองลงมาร้อยละ 24.30 21.60 21.60 2.70 มีปริมาณธุรกิจสินเชื่อระหว่าง 100,000-1,000,000 บาท 10,001-100,000 บาท ต่ำกว่า 1,000 บาท และ 1,001-10,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาปริมาณธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ร่วมกับกำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำกว่า 1,000 บาท 1,001-10,000 บาท 10,001- 100,000 บาท 100,000-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาท มีกำไรสุทธิเป็น 1,863,170 1,172,025 1,071,052 1,196,960 และ 1,721,027 ตามลำดับ

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณธุรกิจสินเชื่อ กับกำไรสุทธิปี 2550

ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000 บาท	8	21.60	1,863,170
1,001-10,000 บาท	1	2.70	1,071,052
10,001-100,000 บาท	8	21.60	1,196,960
100,000-1,000,000 บาท	9	24.30	796,676
มากกว่า 1,000,000 บาท	11	29.70	1,721,027
รวม	37	100.00	1,231,965

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายกับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 26 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 62.20 มีปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์มากกว่า 1,000,000 บาท รองลงมาร้อยละ 18.90 และ 18.90 มีปริมาณธุรกิจระหว่าง 100,000-1,000,000 บาท และต่ำกว่า 100,000 บาท ตามลำดับและเมื่อ พิจารณาปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายของสหกรณ์ร่วมกับกำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำ กว่า 1000,000 บาท 100,000-1,000,000 บาท มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีกำไรสุทธิเป็น 122,578 109,592 และ 1,969,981 ตามลำดับ

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณจัดหาสินค้ามาจำหน่าย
กับกำไรสุทธิ ปี 2550

ปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 100,000 บาท	7	18.90	122,578
100,000-1,000,000 บาท	7	18.90	109,592
มากกว่า 1,000,000 บาท	23	62.20	1,969,981
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิตกับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 27 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 56.80 มีปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์มากกว่า 1,000,000 บาท รองลงมาร้อยละ 32.40 และ 10.80 มีปริมาณธุรกิจระหว่าง ต่ำกว่า 100,000 บาท และ 100,000-1,000,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิตของสหกรณ์ร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำกว่า 100,000 บาท 100,000-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีกำไร สุทธิเป็น 832,340 41,752 และ 1,751,413 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิตกับ
กำไรสุทธิปี 2550

ปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิต	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 100,000 บาท	12	32.40	832,340
100,000 -1,000,000 บาท	4	10.80	41,752
มากกว่า 1,000,000 บาท	21	56.80	1,751,413
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ปริมาณธุรกิจการให้บริการ และส่งเสริมการเกษตรกับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 28 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 91.90 ไม่ได้ดำเนินธุรกิจการให้บริการ และส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์ รองลงมาร้อยละ 5.40 และ 2.70 มีปริมาณธุรกิจระหว่าง มากกว่า 1,000,000 บาท และ 100,000-1,000,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาปริมาณธุรกิจจากการดำเนินธุรกิจการให้บริการ และส่งเสริมการเกษตร ของสหกรณ์ ร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า 100,000-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีกำไรสุทธิเป็น 11,263,297 และ 2,407,651 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามปริมาณธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตรกับกำไรสุทธิปี 2550

รายได้จากธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ไม่มีธุรกิจ	34	91.90	907,534
100,000-1,000,000 บาท	1	2.70	11,263,297
1,000,000 บาทขึ้นไป	2	5.40	2,407,651
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ค่าใช้จ่ายของธุรกิจสินเชื่อกับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 29 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 37.80 มีค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ ต่ำกว่า 1,000 บาท รองลงมาร้อยละ 18.90 16.20 13.50 และ 13.50 มีค่าใช้จ่ายจากธุรกิจระหว่าง 1,000-10,000 บาท 10,0001-100,000 บาท 100,001-1,000,000 บาท และ 1,000,000 บาทขึ้นไป ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายจากธุรกิจจากการดำเนินธุรกิจสินเชื่อของสหกรณ์ร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำกว่า 1,000 บาท 1,000-10,000บาท 10,0001-100,000 บาท 100,001-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาท ขึ้นไป มีกำไร สุทธิเป็น 656,210 220,415 106,299 1,066,439 และ 5,685,749 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานธุรกิจสินเชื่อ
กำไรสุทธิปี 2550

ค่าใช้จ่ายธุรกิจสินเชื่อ	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000 บาท	14	37.80	656,210
1,000-10,000 บาท	6	16.20	220,415
10,0001-100,000 บาท	5	13.50	106,299
100,001-1,000,000 บาท	7	18.90	1,066,439
1,000,000 บาทขึ้นไป	5	13.50	5,685,749
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ค่าใช้จ่ายของธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 30 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 29.70 มีค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย ต่ำกว่า 1,000 บาท รองลงมาร้อยละ 29.70 18.90 13.50 และ 8.10 มีค่าใช้จ่ายจากธุรกิจระหว่าง 1,000-10,000 บาท 10,0001-100,000 บาท 100,001-1,000,000 บาท และ 1,000,000 บาทขึ้นไป ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำกว่า 1,000 บาท 1,000-10,000บาท 10,0001-100,000 บาท 100,001-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีกำไรสุทธิเป็น 128,098 167,276 479,848 1,808,854 และ 3,336,052 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสหกรณ์
ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย กับกำไรสุทธิปี 2550

ค่าใช้จ่ายธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000 บาท	11	29.70	128,098
1,000-10,000 บาท	5	13.50	167,276
10,0001-100,000 บาท	3	8.10	479,848
100,001-1,000,000 บาท	11	29.70	1,808,854
1,000,000 บาทขึ้นไป	7	18.90	3,336,052
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ค่าใช้จ่ายของธุรกิจรวบรวมผลผลิต กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 31 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 40.50 มีค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลผลิต 100,001-1,000,000 บาท รองลงมาร้อยละ 27.00 16.20 10.8 0 และ 5.40 มีค่าใช้จ่ายจากธุรกิจระหว่าง 1,000,000 บาทขึ้นไป 10,0001-100,000 บาท ต่ำกว่า 1,000 บาท และ 1,000-10,000 บาท ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจรวบรวมผลผลิตร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำกว่า 1,000 บาท 1,000-10,000บาท 10,0001-100,000 บาท 100,001-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีกำไรสุทธิเป็น 35,752 152,864 572,850 898,113 และ 2,957,722 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานธุรกิจรวบรวม
ผลผลิตกับกำไรสุทธิปี 2550

ค่าใช้จ่ายธุรกิจรวบรวมผลผลิต	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิเฉลี่ย (บาท)
ต่ำกว่า 1,000 บาท	4	10.80	35,752
1,000-10,000 บาท	2	5.40	152,864
10,0001-100,000 บาท	6	16.20	572,850
100,001-1,000,000 บาท	15	40.50	898,113
1,000,000 บาทขึ้นไป	10	27.00	2,957,722
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ค่าใช้จ่ายของธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร กับกำไรสุทธิ

ตารางที่ 32 ชี้ว่า สหกรณ์ที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ร้อยละ 45.90 มีค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจการให้บริการ และส่งเสริมการเกษตร 10,001-100,000 บาท รองลงมาร้อยละ 29.70 16.20 5.40 และ 2.60 มีค่าใช้จ่ายจากธุรกิจระหว่าง 100,001-1,000,000 บาท 1,000-10,000 บาท ต่ำกว่า 1,000 บาท และ 1,000,000 บาทขึ้นไป ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายจากการดำเนินธุรกิจการให้บริการ และส่งเสริมการเกษตรร่วมกับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า ต่ำกว่า 1,000 บาท 1,000-10,000บาท 10,0001-100,000 บาท 100,001-1,000,000 บาท และมากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป มีกำไรสุทธิเป็น 69,458 261,901 365,403 2,904,702 และ 7,060,862 บาท ตามลำดับ

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของสหกรณ์จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร กับกำไรสุทธิปี 2550

ค่าใช้จ่ายธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ	กำไรสุทธิ (บาท)
ต่ำกว่า 1,000 บาท	2	5.40	69,458
1,000-10,000 บาท	6	16.20	261,901
10,001-100,000 บาท	17	45.90	365,403
100,001-1,000,000 บาท	11	29.70	2,904,702
1,000,000 บาทขึ้นไป	1	2.60	7,060,862
รวม	37	100.00	1,268,507

ที่มา: สำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรี

ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิ

ได้กล่าวมาแล้วว่าเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดให้กำไรสุทธิของสหกรณ์ตัวอย่างในปี 2550 เป็นตัวแปรตาม ส่วนตัวแปรอิสระได้แก่ ทุนดำเนินงานหมุนเวียน (x_1) ทุนดำเนินงานถาวร (x_2) ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ (x_3) ปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย (x_4) ปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิต (x_5) และ ปริมาณธุรกิจการให้บริการและการส่งเสริมการเกษตร (x_6) สำหรับวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ในส่วนนี้ คือ การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน ตารางที่ 33 แสดงผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน โดยชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ ร้อยละ 83 ($R^2 = 83$) และเมื่อพิจารณาค่า F ซึ่งมีค่าเท่ากับ และมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรตามอย่างน้อย 1 ตัวมีค่าแตกต่างจาก 0 ทำให้สามารถนำ สมการที่ประมาณการได้นี้ไปใช้ อ้างอิงการถดถอยของกำไรสุทธิได้ โดยตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ กับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ทุนดำเนินงานหมุนเวียน ทุนดำเนินงานถาวร ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ และปริมาณธุรกิจการให้บริการและการส่งเสริมการเกษตร

ตารางที่ 33 การทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย		t	Sig.
	B	Beta		
ค่าคงที่	-347797.76		-1.181	0.247
ทุนดำเนินงานหมุนเวียน	0.018	0.701	8.783	0.000
ทุนดำเนินงานถาวร	0.009	0.233	2.540	0.016
ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ	0.019	0.217	2.812	0.009
ปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย	0.012	0.124	1.412	0.168
ปริมาณธุรกิจรวมผลผลิต	0.003	0.056	0.718	0.479
ปริมาณการให้บริการและการส่งเสริมการขาย	0.209	0.185	2.402	0.023

$$R^2 = 0.826$$

$$\text{Adjusted } R^2 = 0.792$$

$$F = 23.793 \text{ (Sig} < .05)$$

ตารางที่ 33 ชี้ว่าทุนดำเนินงานหมุนเวียนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.018 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีทุนดำเนินงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.018 บาท

ในทำนองเดียวกันทุนดำเนินงานถาวรก็มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.009 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีทุนดำเนินงานถาวรเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.009 บาท

สำหรับปริมาณธุรกิจสินเชื่อมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.019 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจสินเชื่อเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.019 บาท

เช่นเดียวกันกับธุรกิจสินเชื่อ ปริมาณธุรกิจการให้บริการและการส่งเสริมการเกษตร ก็มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เช่นเดียวกันโดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.209 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจการให้บริการ และการส่งเสริมการเกษตร เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.209 บาท

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงพัฒนาการและสภาพทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี และวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อเงินส่วนเกินหรือกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

เพื่อให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ข้างต้น ได้เลือกศึกษาถึงปัจจัยด้านต่างๆ ที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจัยด้านเงินโดยเฉพาะทุนดำเนินงาน และปริมาณธุรกิจด้านต่างๆ สำหรับข้อมูลหลักที่ใช้จะเป็นข้อมูลทุติยภูมิ โดยจัดเก็บตั้งแต่เริ่มขบวนการสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรี ส่วนข้อมูลด้านการเงินจะเก็บในช่วงปี 2547 – 2550 สำหรับปัจจัยที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จที่ศึกษาในที่นี้ ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานของสหกรณ์ ได้แก่ ทุนดำเนินงานหมุนเวียน, ทุนดำเนินงานถาวร และปริมาณธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี

ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์การเกษตรในการศึกษา

1. จำนวนสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ได้มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากจนถึงระยะเวลาในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์การเกษตรมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องพบว่า ปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีจำนวน 40, 41, 42 และ 43 สหกรณ์ ตามลำดับ

2. จำนวนสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีการขยายตัวทุกปี โดยในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีสมาชิก 40,262 คน, 41,354 คน, 41,865 คน และ 42,006 คน ตามลำดับ

3. ประเภทของสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรทั่วไป สหกรณ์สวนยาง สหกรณ์โคนม และสหกรณ์อื่นๆ พบว่ามีจำนวนสหกรณ์การเกษตรทั่วไปจำนวน 15 สหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรสวนยางมีจำนวน 19 สหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรโคนมมีจำนวน 3 สหกรณ์ และสหกรณ์การเกษตรอื่นๆ มีจำนวน 6 สหกรณ์

4. ฐานะทางการเงินของสหกรณ์การเกษตรที่ศึกษา

4.1 สินทรัพย์ จากภาพรวมแล้วสินทรัพย์ของสหกรณ์การเกษตรจะเพิ่มขึ้น โดยสินทรัพย์รวมของสหกรณ์ปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีจำนวน 2,747.71 ล้านบาท, 2,401.02 ล้านบาท, 2,973.20 ล้านบาท และ 3,383.44 ล้านบาท ตามลำดับ

4.2 หนี้สินของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีมีแนวโน้มลดลงมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี 2549 โดยปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีหนี้สินรวมของสหกรณ์การเกษตรเป็น 1,427.01 ล้านบาท, 1,385.18 ล้านบาท, 1,258.19 บาท และ 1,427.01 ล้านบาท ตามลำดับ

4.3 ทุนจากทุนดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี จะเพิ่มขึ้น โดยปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีทุนดำเนินงานของสหกรณ์เป็น 1,320.70 ล้านบาท, 1,015.84 ล้านบาท, 1,715.01 ล้านบาท และ 2,190.33 ล้านบาท ตามลำดับ

5. การดำเนินธุรกิจ

5.1 ธุรกิจการเงิน

5.1.1 ธุรกิจการเงิน (สินเชื่อ) โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันธุรกิจด้านการเงิน โดยเฉพาะสินเชื่อ ถือเป็นธุรกิจที่สำคัญที่สุดของสหกรณ์การเกษตร โดยเงินให้กู้ยืมของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มี 805,264,681 บาท, 757,647,693 บาท, 754,519,793 บาท, และ 845,474,720 บาท ตามลำดับ

5.1.2 ธุรกิจการเงิน (การฝากเงิน) ธุรกิจการฝากเงินรวมของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดจันทบุรี ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 สหกรณ์รับฝากเงินเป็นจำนวน 894,767,189.50 บาท, 810,342,250.26 บาท, 885,116,135.80 บาท, และ 905,699,516.50 บาท ตามลำดับ

5.2 ธุรกิจการจัดหาปัจจัยการผลิต และสินค้าอุปโภคบริโภค มีการดำเนินงานธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายเป็นจำนวน 375,279,941 บาท, 474,151,022 บาท, 449,890,060 บาท และ 459,969,884 บาท ตามลำดับ

5.3 ธุรกิจการขาย (ธุรกิจรวบรวมผลผลิต) ในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีธุรกิจการรวบรวมผลผลิตเป็นจำนวน 399,886,355 บาท, 441,750,556 บาท, 821,451,680 บาท, และ 611,449,841 บาท ตามลำดับ

5.4 ธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตรในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตรเป็นจำนวน 5,838,629 บาท, 3,569,870 บาท, 4,258,521 บาท, และ 7,163,200 บาท ตามลำดับ

5.5 กำไรของสหกรณ์การเกษตรในปี 2547, 2548, 2549 และ 2550 มีกำไรสุทธิเป็นจำนวน 61,458,971 บาท, 51,726,458 บาท, 50,824,005 บาท, และ 82,258,502 บาท ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์

เมื่อพิจารณาสินทรัพย์ของสหกรณ์กับ กำไรสุทธิที่ได้รับแล้วพบว่า กำไรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดตามจำนวนสินทรัพย์ของสหกรณ์ที่เพิ่มขึ้น คือ เมื่อสินทรัพย์ของสหกรณ์ ต่ำกว่า 1,000,000 1,000,000-10,000,000 10,000,001-100,000,000 และมากกว่า 100,000,000 บาท มีกำไรสุทธิเป็น 58,050 354,410 1,060,118 และ 6,045,364 บาทตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปริมาณธุรกิจสินเชื่อกับกำไรสุทธิสหกรณ์พบว่า ต่ำกว่า 1,000 บาท 1,001-10,000 บาท 10,001-100,000 บาท 100,000-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาท สหกรณ์มีกำไรสุทธิเป็นจำนวน 1,817,127 1,172,025 975,927 313,679 และ 1,812,087 บาท ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปริมาณธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่ายกับกำไรสุทธิพบว่าต่ำกว่า 100,000 บาท 100,000-1,000,000 บาท มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป สหกรณ์มีกำไรสุทธิเป็นจำนวน 122,578 109,592 และ 1,969,981 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปริมาณธุรกิจรวบรวมผลผลิตกับกำไรสุทธิพบว่า ต่ำกว่า 100,000 บาท 100,000-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป สหกรณ์มีกำไรสุทธิเป็นจำนวน 832,340 41,752 และ 1,751,413 บาท ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณา ปริมาณธุรกิจการให้บริการและส่งเสริมการเกษตรกับกำไรสุทธิพบว่า สหกรณ์ไม่ดำเนินธุรกิจ, 100,000-1,000,000 บาท และ มากกว่า 1,000,000 บาทขึ้นไป สหกรณ์มีกำไรสุทธิเป็นจำนวน 907,534 11,263,297 และ 2,407,651 บาท ตามลำดับ

เมื่อนำเอาการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนเข้ามาปรับใช้พบว่า ทุนดำเนินงานหมุนเวียนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.018 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีทุนดำเนินงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.018 บาท

ทุนดำเนินงานถาวรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.009 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีทุนดำเนินงานถาวรเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.009 บาท

ปริมาณธุรกิจสินเชื่อมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.019 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจสินเชื่อเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.019 บาท

ปริมาณธุรกิจการให้บริการ และการส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกำไรสุทธิของสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรมีค่าเท่ากับ 0.209 หมายความว่าเมื่อสหกรณ์มีปริมาณธุรกิจการให้บริการ และการส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์เพิ่มขึ้น 0.209 บาท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์ในจังหวัดจันทบุรีพบว่าเมื่อสหกรณ์มีทุนดำเนินงานหมุนเวียน มีทุนดำเนินงานถาวร ปริมาณธุรกิจสินเชื่อ และปริมาณธุรกิจการบริการและส่งเสริมการเกษตรเพิ่มขึ้น สหกรณ์จะมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้น ดังนั้นเพื่อให้สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรีมีกำไรสุทธิเพิ่มขึ้นจึงควรลงทุนเพิ่มหรือขยายธุรกิจต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมให้สมาชิกถือหุ้นสหกรณ์เพิ่มมากขึ้น โดยใช้เงินปันผลเป็นจูงใจ
2. จูงใจให้สมาชิกฝากเงินไว้กับสหกรณ์เพิ่มขึ้น โดยอาจใช้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากหรือกิจกรรมส่งเสริมการฝากเงินต่างๆเป็นตัวจูงใจ
3. เพิ่มปริมาณธุรกิจสินเชื่อ และปริมาณธุรกิจการบริการและส่งเสริมการเกษตร สหกรณ์ควรขยายช่องทางการตลาดให้มากขึ้น และเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจสินเชื่อ เข้ากับธุรกิจการตลาด และธุรกิจบริการและส่งเสริมการเกษตร

4. ส่งเสริมดูแลให้ฝ่ายจัดการของสหกรณ์ปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ และซื่อสัตย์
สุจริต

การศึกษาในครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อกำไรสุทธิของสหกรณ์การเกษตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ในส่วนของตัวแปรอิสระนอกจาก ทุนดำเนินงานหมุนเวียน, ทุนดำเนินงานถาวร และ ปริมาณธุรกิจของสหกรณ์แล้ว ควรนำปัจจัยด้านการบริหารจัดการของสหกรณ์เข้ามาวิเคราะห์ด้วย

นอกจากนี้เพื่อยืนยันผลการศึกษาคควรทำการศึกษาในประเด็นเดียวกันนี้ในพื้นที่จังหวัด
อื่นๆ ด้วย

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กฤษฎา ศิริทัศนกุล. 2542. การบริหารสินทรัพย์กับความสามารถในการทำกำไรของบริษัท
เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กาญจนา ธรรมาวาท. 2547. วิธีวิจัยทางเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. 2544. การวิเคราะห์สถิติ: สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 5.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาวรุ่ง เจตวิเศษไพศาล. 2535. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดนัย เทียนพุฒ. 2543. จะสร้างแบบวัดความสามารถธุรกิจและคนได้อย่างไร: โครงการ HUMAN
CAPITAL. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดี เอ็น ที คอนซัลแตนท์ จำกัด.
- นิตยา ฐาปนาชีวะ. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย
ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและขณะเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นุกุล กรเย็นยงค์. 2542. ประวัติพัฒนาสาหรณ์ เอกสารประกอบการบรรยาย สำหรับวิชา 125111.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงษ์ศักดิ์ หิรัญศรี. 2546. โครงสร้างตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์
ไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เพชร ชุมทรัพย์. 2544. หลักการบริหารการเงิน. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รังสรรค์ ปิติปัญญา. 2549. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนากระบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.

สงเสริม หอมกลิ่น. 2550. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมคิด บางโม. 2541. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

สมยศ นาวิการ. 2538. การพัฒนาองค์การ และการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด.

ศศิวิมล คำจูน. 2550. ผลกระทบปริมาณหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศศิพิมล แสงจันทร์. 2537. ปัจจัยทางการเงินที่มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์ทั้งหมดของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อำนาจ วีระนิช. 2527. สหกรณ์เกษตร. กรุงเทพมหานคร: กรมฝึกหัดครู.

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล

นายอภิญญาณ บังเกิดสุข

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525

สถานที่เกิด

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

คณะเทคโนโลยีการเกษตร กรุงเทพฯ